

Sekswerkers aan het woord

De sociale positie van sekswerkers in Nederland in 2014

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

SEKSWERKERS AAN HET WOORD
De sociale positie van sekswerkers in Nederland in 2014

- eindrapport -

Drs. Yannick Bleeker
Drs. Lars Heuts
Dr. Maartje Timmermans
Drs. Ger Homburg

Amsterdam, oktober 2014

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
Fax : +31 (0)20 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan Beleidsonderzoek in opdracht van het WODC (ministerie van Veiligheid en Justitie).

VOORWOORD

In het voorliggende onderzoek worden de resultaten beschreven van het onderzoek naar de sociale positie van sekswerkers in Nederland. De directe aanleiding voor dit onderzoek is het voorstel voor een nieuwe wet genaamd 'Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche' (Wrp). Dit wetsvoorstel heeft tot doel de oorzaken van het voortbestaan van misstanden in de prostitutiebranche aan te pakken. De wet zal naar verwachting in 2015 van kracht worden.

Dit onderzoek is tot stand gekomen met behulp van de medewerking van vele mensen. We willen op deze plaats allereerst alle respondenten bedanken die de tijd genomen hebben en het vertrouwen hadden om met ons te spreken. Ook willen wij exploitanten van seksbedrijven danken voor hun bereidheid om mee te werken aan het onderzoek. Onze contactpersonen bij de hulpverleningsorganisaties P&G 292 (Amsterdam), Het Scharlaken Koord (Amsterdam, Haarlem), De Tussenvoorziening (Utrecht) en PMW Humanitas (Rotterdam) zijn we dankbaar voor de hulp bij het werven van respondenten. Ook bedanken wij onze contactpersonen bij Stichting Geisha voor de mogelijkheid die zij boden om de vragenlijst bij hen te testen. Daarnaast willen wij alle interviewers die de dataverzameling hebben uitgevoerd, hierbij graag nogmaals bedanken voor hun inzet.

Tot slot danken we de begeleidingscommissie die dit onderzoek met haar deskundigheid heeft begeleid: mw. prof. dr. K. Boonstra (Vrije Universiteit, Faculteit Rechtsgeleerdheid, voorzitter), mw. S. Bloemberg, MSc. (ministerie van Veiligheid en Justitie, DGRR), mw. dr. M. Boot-Matthijssen (Bureau Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen), mw. drs. M. Ridder-Wiskerke (Soa Aids Nederland / Aids Fonds), dhr. dr. A.W. Hoogendoorn (GGZ inGeest), dhr. drs. R. A. Hillers (ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid, Directie Arbeidsverhoudingen) en mw. drs. A. L. Daalder (WODC, opdrachtgever).

Ger Homburg (projectleider)
Amsterdam, oktober 2014

INHOUDSOPGAVE

MANAGEMENTSAMENVATTING

Achtergrond onderzoek

In het kader van de aankomende Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche (Wrp) heeft de minister van Veiligheid en Justitie (VenJ) een nulmeting voor een (deel)evaluatie van de Wrp aan de Tweede Kamer toegezegd. In opdracht van het WODC heeft Regioplan onderzoek gedaan naar de sociale positie van sekswerkers in Nederland.[1]

In deze studie gaat het nadrukkelijk om de door sekswerkers *gepercipieerde* sociale positie: de ervaringen en meningen van de geïnterviewde sekswerkers zelf staan centraal. De mogelijkheid bestaat dat de ervaringen van de onderzoekspopulatie in meer of mindere mate verschillen van de groep sekswerkers die niet in het onderzoek betrokken zijn. Het risico van sociaal-wenselijke antwoorden van geïnterviewden hebben wij op verschillende manieren proberen te minimaliseren; dat hiervan in zekere zin toch sprake was, valt echter niet uit te sluiten.

In het onderzoek is onder meer gekeken naar de vrijwilligheid van het beroep, de arbeidsrelatie tussen sekswerkers met de (eventuele) werkgever of exploitant, de bejegening van sekswerkers door maatschappelijke instituties, en de gezondheid en welbevinden van sekswerkers. Daarnaast is er aandacht voor een aantal andere onderwerpen zoals startleeftijd, arbeidsverleden, werkplekken, inkomsten, toekomstplannen en verbeterpunten voor de seksbranche volgens sekswerkers.

De resultaten van het onderzoek worden op punten vergeleken met de resultaten van het onderzoek dat Regioplan in 2006 in opdracht van het WODC uitvoerde naar de sociale positie van sekswerkers in Nederland. Omdat de responsgroepen van beide onderzoeken van elkaar verschillen – onder meer wat betreft leeftijd en brancheonderdeel waar zij werkzaam zijn – is deze vergelijking indicatief van aard.

Aanpak

Er is een grootschalige meting onder ruim 360 sekswerkers uit verschillende delen van de seksbranche uitgevoerd. We interviewden sekswerkers die werkzaam zijn in vergunde bedrijven in heel Nederland; deze gesprekken vonden face to face plaats. Daarnaast werden telefonische interviews afgenomen met zelfstandige escortwerkers en thuissekswerkers die hun

[1] Dit onderzoek is een van de drie deelonderzoeken die het WODC in 2013 en 2014 heeft laten uitvoeren. De andere twee onderzoeken hebben betrekking op het toezicht en de handhaving van de seksbranche en op illegaliteit en uitbuiting binnen de seksbranche.

diensten via internet aanbieden. Respondenten kregen bij deelname een vergoeding aangeboden. Interviews werden afgenomen in het Nederlands, Thai, Spaans, Roemeens, Hongaars, Bulgaars of Engels.

De interviews zijn afgenomen met sekswerkers die woonachtig en/of werkzaam zijn in circa zestig Nederlandse gemeenten. Gemeenten waar de meeste geïnterviewde sekswerkers wonen en/of werken, zijn Amsterdam (52 interviews), Den Haag, (49 interviews) en Rotterdam (41 interviews).

Respons en verdeling

Van de 267 benaderde exploitanten/werkgevers van raamprostitutiepanden, clubs, privéhuizen, escortbedrijven en massagesalons waar sprake is van seksuele dienstverlening, was ruim twee derde (68%) bereid om medewerking te verlenen aan het onderzoek. Uiteindelijk hebben 364 van de (minimaal) 899 benaderde sekswerkers aan het onderzoek deelgenomen (40%). Het responspercentage varieerde tussen de brancheonderdelen.

Er zijn 101 interviews afgenomen met sekswerkers achter de ramen, 85 interviews met sekswerkers in clubs of privéhuizen, 71 interviews met escortwerkers (bedrijf of zelfstandigen), 57 interviews met thuissekswerkers, 36 interviews met sekswerkers in massagesalons en 14 interviews met overige sekswerkers (werkzaam op een tippelzone, in een SM-studio of via webcam).

De grote meerderheid van de geïnterviewde sekswerkers is vrouw (93%); vijf procent is man en twee procent is transgender.[2] De geïnterviewde mannelijke sekswerkers zijn werkzaam in de escort en als thuissekswerker. De meeste respondenten zijn tussen de 21 en 50 jaar, enkele respondenten zijn tussen de 18 en 21 jaar en een aantal is tussen de 50 en 70 jaar oud. Bijna de helft van de respondenten is in Nederland geboren (47%), ongeveer een op de vijf komt uit Oost-Europa (21%), vijftien procent komt uit Midden- en Zuid-Amerika en elf procent uit Azië.

Bevindingen

Sekswerk

Ruim een vijfde van de respondenten begon met sekswerk onder de 21 jaar (de laagste startleeftijd is 14 jaar). De gemiddelde startleeftijd is 28 jaar. Gemiddeld zijn sekswerkers 7,5 jaar aan het werk in de seksbranche. Dit gemiddelde lag in het onderzoek van 2006 veel lager; dit hangt samen met de lagere gemiddelde leeftijd van respondenten in dat onderzoek. Circa een op

[2] In het onderzoek van 2006 zijn in totaal elf mannelijke prostituees en geen transgenders geïnterviewd.

de tien is minder dan een jaar werkzaam als sekswerker, zes op de tien zijn langer dan vijf jaar aan het werk.

Gemiddeld werken respondenten 27 uur per week; ruim een derde geeft aan wekelijks minder dan 12 uur te werken. Het gemiddeld aantal werkuren per week lag in 2006 hoger dan nu (32 uur). Dit verschil wordt echter veroorzaakt doordat in het huidige onderzoek ook thuissekswerkers en zelfstandige escortwerkers die minder uur per week werken, zijn bevraagd. Verder melden respondenten achter de ramen het hoogste aantal gewerkte uren, respondenten in de escort het minst. Dit komt overeen met de bevindingen van het onderzoek van 2006.

Redenen

Respondenten zijn als sekswerker begonnen omdat zij geld nodig hadden om zichzelf of hun familie te onderhouden, omdat het hen leuk leek of omdat zij dachten op die manier meer geld te verdienen dan via een andere baan. Een deel van de sekswerkers is met sekswerk begonnen omdat zij in financiële nood zaten (schulden) of geen andere baan konden krijgen. In een aantal gevallen is sprake van dwang door een persoon. Deze resultaten komen overeen met de resultaten uit het onderzoek van 2006.

Stoppen

Veel sekswerkers denken er wel eens over na om te stoppen met sekswerk om andersoortig werk te gaan doen. Ruim de helft van de respondenten is minstens eenmaal gestopt met het sekswerk; in 2006 was dit aandeel lager (44%). Sekswerkers in clubs/privéhuizen geven het vaakst aan wel eens te zijn gestopt. Circa één op de drie sekswerkers die ooit stopten, is binnen een half jaar weer begonnen. Geldproblemen zijn de meest voorkomende redenen om weer te beginnen met sekswerk, net als in het onderzoek van 2006. Bijna de helft van de respondenten denkt er nooit over na om te stoppen met sekswerk.

Arbeids-verleden

De grote meerderheid van de respondenten heeft voorheen in een andere branche dan de seksbranche gewerkt. Raamsekswerkers hebben vaker uitsluitend in de seksbranche gewerkt. Een kwart van de sekswerkers heeft op dit moment naast het sekswerk ook andersoortig werk. Dit percentage ligt hoger bij de escortwerkers en thuissekswerkers. De geïnterviewde sekswerkers in het onderzoek van 2006 hadden minder vaak (7%) een andere baan buiten de seksbranche. Dit verschil kan slechts gedeeltelijk verklaard worden doordat in het vorige onderzoek geen thuissekswerkers en zelfstandige sekswerkers in de escort zijn bevraagd.

Arbeidsrelatie

Vier op de vijf sekswerkers zegt tevreden te zijn over hun huidige arbeidsrelatie. Er zijn weinig verschillen in tevredenheid tussen de brancheonderdelen. Het soort arbeidsrelatie van sekswerkers is afhankelijk van het brancheonderdeel waarin zij werkzaam zijn. Achter de ramen werken sekswerkers naar eigen zeggen als zelfstandige; datzelfde geldt voor thuissekswerkers. Sekswerkers in clubs, privéhuizen en massagesalons werken vooral via de opting-in regeling. Bij escort is sprake van de opting-in

regeling (bij bedrijven) of van werken als zelfstandige. In het onderzoek van 2006 zagen sekswerkers in clubs, privéhuizen en massagesalons zichzelf vaker als zelfstandige, terwijl sekswerkers in deze brancheonderdelen nu veelal zeggen via de opting-in regeling te werken.

Werkplek

De grote meerderheid van de geinterviewde sekswerkers (88%) werkt het liefst op een werkplek waar de werkgever of de exploitant een vergunning heeft; meestal omwille van de veiligheid. De keuze voor een werkplek wordt veelal bepaald door de aantrekkelijkheid (plek lijkt leuk), de hogere inkomsten dan elders en vanwege een goede werkgever of exploitant. Gemiddeld werken sekswerkers ruim drie jaar op een werkplek. Dat is langer dan in het onderzoek van 2006 (gemiddeld 1,5 jaar), ook wanneer de groep thuissekswerkers en zelfstandige escortwerkers buiten beschouwing wordt gelaten. Het langere verblijf op een werkplek hangt wel positief samen met de hogere leeftijd van de respondenten in het huidige onderzoek (namelijk sekswerkers in massagesalons).

Circa een op de vijf respondenten heeft behalve de werkplek waar zij geinterviewd zijn, ook nog een andere werkplek *binnen* de seksbranche. Met name sekswerkers in de escort en thuissekswerkers hebben relatief vaak nog een andere werkplek. Respondenten hebben tot op heden gemiddeld drie werkplekken in de seksbranche gehad. Te lage inkomsten op een werkplek, het uitproberen van een werkplek en problemen of ruzie met de werkgever of exploitant zijn voor sekswerkers redenen om van werkplek te wisselen. Deze redenen werden ook in het onderzoek van 2006 genoemd; problemen of ruzie met werkgevers kwam toen echter vaker als reden voor.

Verloop werk

Driekwart van de respondenten zegt tevreden te zijn over de wijze waarop hun werkzaamheden verlopen. Die tevredenheid heeft vaak te maken met de onafhankelijkheid in het beoefenen van het beroep, de goede relatie met collega's of goede werksfeer, en de eerlijke of goede relatie met de werkgever of exploitant. Genoemde redenen van ontevredenheid hebben geen betrekking op de arbeidsrelatie met de werkgever of exploitant, maar vooral op te lage inkomsten via het sekswerk. De helft van de ondervraagden zegt wel tevreden te zijn over de inkomsten; raamsekswerkers zijn het minst tevreden. In 2006 was een groter deel tevreden over de inkomsten dan nu; ook toen waren raamsekswerkers het minst tevreden.

Afspraken

Sekswerkers vinden het belangrijk om zelf te kunnen bepalen met welke klanten zij werken en wat zij vragen voor een bepaalde seksuele handeling. Zij maken daarnaast allerlei afspraken met hun werkgever of exploitant, bijvoorbeeld over de werktijden, de hygiëne van de werkplek en het al dan niet toestaan van alcohol- en drugsgebruik. Hoewel sommige sekswerkers zichzelf als zelfstandige zien, blijken zij in de praktijk niet altijd vrij te zijn om zelf te bepalen welk tarief zij vragen en wat hun werktijden zijn.

Bejegening Bijna alle sekswerkers vinden dat de bejegening van sekswerkers door maatschappelijke instanties een belangrijk aspect is waaraan gewerkt dient te worden. Ook vindt driekwart van de sekswerkers dat het imago van het beroep sekswerker bij organisaties/instellingen, maar ook bij burgers verbeterd dient te worden. De meeste respondenten zijn echter zelf vaak goed behandeld door diverse organisaties/instellingen in het afgelopen jaar. De meeste sekswerkers hebben het afgelopen jaar contact gehad met de GGD. Andere instanties waarmee heel wat sekswerkers contact hadden, zijn de zedenpolitie, huisarts, de Belastingdienst, de Kamer van Koophandel en de bank. Verhoudingsgewijs zijn sekswerkers minder te spreken over de manier waarop zij door de sociale dienst, UWV en de Belastingdienst zijn geholpen, maar ook bij deze instanties voelde ten minste twee derde zich goed behandeld. De wijze waarop sekswerkers zich bejegend voelen, komt overeen met de situatie in 2006.

Begeleiding Voor ondersteuning op het terrein van gezondheidszorg zeggen de meeste sekswerkers wel hun weg te vinden. In het geval van problemen met de werkgever of exploitant weten sekswerkers verhoudingsgewijs minder vaak waar zij terechtkunnen; datzelfde geldt voor het uitstappen uit de seksbranche. Nederlandse sekswerkers zijn doorgaans beter op de hoogte van waar zij voor ondersteuning terechtkunnen dan buitenlandse sekswerkers.

Anonimiteit De meerderheid van de sekswerkers vindt anonimiteit bij alle instanties en hulpverleners waarmee zij te maken hebben, belangrijk. Driekwart vindt het belangrijk dat hun werkzaamheden als sekswerker ook onbekend zijn voor familie, vrienden of kennissen.

Gezondheid Sekswerkers hebben over het algemeen een minder gezonde levensstijl dan de rest van de Nederlandse bevolking. Echter, vergeleken met de situatie in 2006 lijkt er sprake van een verbetering op het gebied van (minder) alcoholgebruik, (minder) roken, de tijd nemen om rustig te eten en regelmatig sporten. Gezondheidsproblemen waarmee sekswerkers het vaakst kampen, zijn gespannenheid of opgefokte gevoelens, somberheid en eenzaamheid. Gezondheidsproblemen worden minder gerapporteerd door respondenten werkzaam in massagesalons en vaker door respondenten in clubs/privéhuizen en in de escort. Meer dan één op de drie sekswerkers komt via het werk wel eens in aangrijpende situaties terecht, met als gevolg verontrustende gedachten of herinneringen hieraan en/of slaapproblemen. Bijna de helft van de sekswerkers zegt het werk soms emotioneel zwaar te vinden.

Vrijwilligheid Twee op de drie sekswerkers denken dat de meerderheid van de sekswerkers geheel vrijwillig werkt. Sekswerkers in clubs/privéhuizen en massagesalons denken relatief vaak dat dit het geval is. De term ‘vrijwilligheid’ is in de interviews niet nader toegelicht en kan door respondenten op verschillende manieren zijn geïnterpreteerd.

Verbeterpunten Een veilige en hygiënische werkplek en toegang tot goede gezondheidszorg zijn volgens (vrijwel) alle respondenten aspecten van de seksbranche die verder verbeterd kunnen worden. Ook hecht de meerderheid grote waarde aan de aanpak van de illegale seksbranche (80%), en de aanpak van gedwongen prostitutie, vrouwenhandel en loverboys (95%). Beide doelstellingen worden beoogd met de nieuwe wetgeving (Wrp). Een iets minder groot deel (72%) hecht belang aan de doelstelling om overal in Nederland hetzelfde beleid en dezelfde regels binnen de seksbranche te hanteren.

Conclusie

Hoewel de seksbranche op een aantal aspecten voor (verdere) verbetering vatbaar is, blijkt uit het voorliggende onderzoek dat de meeste sekswerkers tevreden zijn over hun arbeidsrelatie, het verloop van hun werkzaamheden en hun (eventuele) werkrelatie met een werkgever of exploitant. Deze conclusie trekken we op basis van de antwoorden van de geïnterviewde respondenten in de vergunde sector (en in zelfstandige escort en thuissekswerk). Het is mogelijk dat sekswerkers met positieve ervaringen zijn oververtegenwoordigd in het onderzoek, waardoor de resultaten een vertekend beeld zouden kunnen geven. Immers, sekswerkers met een *minder* sterke sociale positie zijn mogelijk minder snel bereid om deel te nemen aan het onderzoek. Het risico van sociaal-wenselijke antwoorden van geïnterviewden hebben wij op verschillende manieren proberen te minimaliseren (zie hoofdstuk 1); dat hiervan in zekere zin toch sprake was, valt echter niet uit te sluiten.

Van misstanden of van gedwongen sekswerk lijkt geen of nauwelijks sprake onder de geïnterviewde sekswerkers. De indruk bestaat dat de geïnterviewden geheel of in ieder geval in grote mate vrijwillig werken. Wel ligt bij een deel van de sekswerkers een financiële noodzaak – zoals schulden – ten grondslag aan de keuze om als sekswerker aan de slag te gaan. Een deel van de sekswerkers werkt echter (ook) gewoon binnen de seksbranche omdat zij het werk leuk of spannend vinden.

Ondanks de vrijwilligheid van de uitoefening van het beroep sekswerker doen veel respondenten liever ander werk zodra dit mogelijk is. Dat blijkt ook uit de bevinding dat veel sekswerkers al eens gestopt zijn met sekswerk en/of erover nadenken om te stoppen. Respondenten die zijn gestopt met sekswerk, hebben dat vaak zonder professionele hulp of met hulp van het eigen netwerk gedaan; zij maakten nauwelijks gebruik van hulp van ondersteunende instellingen.

Over de bejegening door maatschappelijke instanties en hulpverleners zijn de meeste sekswerkers over het algemeen tevreden, maar deze kan wel (verder) verbeterd worden vinden zij. Wat betreft de gezondheid en welbevinden – en dan met name (on)gezond gedrag – is de positie van sekswerkers in vergelijking met die van de Nederlandse bevolking minder goed en voor verbetering vatbaar.

MANAGEMENT SUMMARY

Background to the study

With the imminent passing into law of the Regulation of Prostitution and Combating Abuses in the Sex Industry Act (*Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche*), the minister of Security and Justice has promised the House of Representatives a baseline measurement for a partial evaluation of this Act. Regioplan was commissioned by the Research and Documentation Centre (WODC) to investigate the social position of sex workers in the Netherlands.[1]

The prime focus of this study is the social position of sex workers as *perceived* by the workers themselves, with the experiences and opinions of the interviewed sex workers forming the basis. There is a possibility that the experiences of the study population may differ to a greater or lesser extent from those of the group of sex workers not included in the study. While we employed a number of methods to minimise the risk of the interviewees providing socially acceptable answers, this does however remain a risk that cannot be excluded completely.

Areas examined in the study included the profession's voluntary character, the employment relationship between sex workers and the employer or proprietor (if applicable), the treatment of sex workers by social institutions, and the health and well-being of sex workers. In addition, the study looked at a number of other aspects such as starting age, work history, workplaces, income, future plans and areas where the sex industry, in the eyes of the sex workers, could be improved.

Various findings of the survey were compared with the results of the survey that Regioplan carried out for the WODC in 2006 into the social position of sex workers in the Netherlands. However, this comparison is indicative in nature owing to the differences in the response groups of the two surveys (including age and the sector of industry in which they were active).

Approach

The scope of the survey was large, involving more than 360 sex workers from various sectors of the sex industry. We held face-to-face interviews with sex workers working in licensed companies all over the Netherlands. In addition, we held telephone interviews with independent escorts and sex workers

---

[1] This investigation is one of three subsidiary investigations that the WODC commissioned in 2013 and 2014, the other two relating to supervision and enforcement in the sex industry, and illegality and exploitation in the sex industry.

working from home who offer their services via the Internet. Respondents were offered a remuneration for participation. The interviews were held in Dutch, Thai, Spanish, Romanian, Hungarian, Bulgarian or English

and were conducted with sex workers living and/or working in any of around 60 Dutch municipalities. The municipalities where most of the interviewed sex workers live and/or work are Amsterdam (52 interviews), The Hague, (49 interviews) and Rotterdam (41 interviews).

Response and distribution

Of the 267 proprietors/managers of window prostitution premises, clubs, private houses, escort companies and massage parlours providing sexual services that were approached, more than two-thirds (68%) were prepared to cooperate with the investigation. Ultimately, 364 of the (at least) 899 sex workers approached participated in the survey (40%). The response percentage varied depending on the sector of the industry.

Interviews were conducted with 101 window prostitutes, 85 sex workers in clubs or private houses, 71 escorts (employed or independent), 57 sex workers working from home, 36 sex workers affiliated with massage parlours and 14 other sex workers (working in a streetwalking zone, in an SM studio or via webcam).

The large majority of the sex workers interviewed was female (93%), 5% was male and 2% was transgender.[2] The male sex workers interviewed worked in the escort sector of the industry or from home. While most respondents were between 21 and 50 years of age, a few were between 18 and 21 and there were a number between 50 and 70. Nearly half of the respondents were born in the Netherlands (47%), approximately one in five originated from eastern Europe (21%), 15% came from Central and South America, and 11% from Asia.

Findings

Sex work

More than one-fifth of the respondents started sex work under the age of 21 (the lowest starting age is 14). The average starting age is 28. The average number of active years in the industry is 7.5. This average was much lower in the 2006 survey, correlating with the lower average age of the respondents in that survey. Approximately one in ten respondents had been working as a sex worker for less than a year; six in ten had been active for longer than five years.

[2] In the 2006 study, a total of 11 male prostitutes and no transgenders were interviewed.

On average, respondents worked 27 hours each week; more than one-third indicated that they worked fewer than 12 hours a week. The average number of working hours per week was higher in 2006 (32 hours) than is currently the case, but this difference can be explained by the fact that the current survey also included home-based sex workers and independent escorts, who work fewer hours on a weekly basis. Window prostitutes further reported working the highest number of hours, while escorts reported working the lowest. This is in line with the findings of the 2006 survey.

Reasons

Respondents reported that they started working in the sex industry because of the need to earn money to support themselves or their families, because it appealed to them or because they thought they would earn more money than if they took another type of job. A portion of the sex workers entered the industry owing to difficult financial circumstances (debts) or because they were unable to find alternative employment. In a number of cases, the sex worker interviewed was coerced into the profession by another person. These results are in line with the findings of the 2006 survey.

Quitting

Many sex workers sometimes consider quitting the sex industry to seek alternative employment. More than half of the respondents have stopped working as a sex worker at least once; in 2006, this percentage was lower (44%). Sex workers working in clubs/private houses reported most often that they had stopped in the past. Around one in three sex workers who had quit in the past resumed work in the industry within six months of stopping. Money problems were the most common reasons for resuming sex work, as was also found in the 2006 survey. Nearly half of the respondents reported that they never think about quitting the sex industry.

Work history

The large majority of respondents were employed in another industry before entering the sex industry. Window prostitutes have worked exclusively in the sex industry more often than other sex workers. A quarter of sex workers currently have other employment alongside their sex work. This percentage is higher for escorts and home-based sex workers. Fewer of the sex workers interviewed in the 2006 survey had another job outside the sex industry (7%). This difference can only partially be explained by the fact that the previous survey did not include home-based sex workers and independent escorts.

Employment relationship

Four in five sex workers surveyed indicated that they were satisfied with their current employment relationship. Levels of satisfaction varied little between the various industry sectors. The type of employment relationship enjoyed by sex workers depends on the sector of the industry in which they work. According to window prostitutes, they work as self-employed persons; the same applies to home-based sex workers. Sex workers in clubs, private houses and massage parlours mostly work via an opt-in arrangement. Escorts either work via an opt-in arrangement (if employed by a company) or are self-employed. In the 2006 survey, sex workers in clubs, private houses and massage parlours more often

viewed themselves as self-employed, whereas now many sex workers in these sectors report that they work via an opt-in arrangement.

Workplace

The large majority of the sex workers interviewed (88%) prefer a workplace for which the proprietor/manager has a licence, mostly for safety reasons. The choice of workplace is usually determined by its attractiveness ('seems like a good spot'), the potential to earn more than elsewhere and the favourable character of the manager or proprietor. On average, sex workers remain at one workplace for more than three years. This is longer than what was reported in the 2006 survey (average of 1.5 years), also if we disregard the group of home-based sex workers and self-employed escorts. However, the longer period spent at one workplace correlates positively with the higher age of respondents in the current survey (specifically sex workers in massage parlours).

Around one in five respondents has another workplace for work *within* the sex industry in addition to the workplace where the interview was conducted. Home-based sex workers and escorts in particular were found to have another workplace relatively often. On average, respondents have had three workplaces in the sex industry to date. The reasons sex workers gave for changing their workplace are low earnings at their former workplace, a desire to try a new workplace, or problems or arguments with the manager or proprietor of the former workplace. While these reasons were also reported in the 2006 survey, at that time problems or arguments with the manager or proprietor featured more often as a reason for a change workplace.

Satisfaction with work

Three-quarters of the respondents said they are satisfied with the way things transpire in their work. This satisfaction is often related to the independence experienced in performing the work, the good relationship with colleagues or good working atmosphere, and the honest or good relationship enjoyed with the manager or proprietor. Reasons given for being dissatisfied are not related to the employment relationship with the manager or proprietor, but are mainly due to the low income earned in the sex industry. Half of those surveyed said they were satisfied with their income; window prostitutes were the least satisfied. In the 2006 survey, a larger share of sex workers were satisfied with their income; window prostitutes were likewise the least satisfied.

Agreements

Sex workers consider it important to be able to decide for themselves which customers they work with and what they charge for specific sexual acts. They also make a variety of agreements with their manager or proprietor concerning, for example, working times, standards of hygiene in the workplace and the policy on alcohol and drug use. Though some sex workers consider themselves to be self-employed, in practice they are not always free to decide their own rates and their working times.

Treatment

Nearly all sex workers believe that the treatment of sex workers by social institutions is a vital aspect that needs to be improved. Furthermore, three-

quarters of the sex workers surveyed think that the image of the profession at organisations/institutions, but also among the general public, should be improved. Nevertheless, the majority of respondents reported that they personally had often been well treated by organisations/institutions in the past year. Most sex workers had had dealings with the Municipal Health Service in the past year. Other institutions with which many sex workers had had contact were the vice squad, the GP, the Tax Administration, the Chamber of Commerce and the bank. Though sex workers are comparatively less enthusiastic about their experiences with social services, the Employee Insurance Agency (UWV) and the Tax Administration, at least two-thirds reported that they felt well treated by these institutions. The way sex workers feel they are treated corresponds with the situation in 2006.

Support

Regarding support in the area of healthcare, most sex workers say they can manage quite well. When it comes to problems with the manager or proprietor, sex workers are comparatively less aware of their options; the same applies to sex workers leaving the industry. Dutch sex workers are generally better informed of where they can find support and assistance than their foreign colleagues.

Anonymity

The majority of the sex workers consider it important to be anonymous when dealing with institutions and care providers. Three-quarters also think it important that their sex work remains unknown to family, friends and acquaintances.

Health

In general, sex workers lead a less healthy life style than the rest of the Dutch population. However, compared to the situation in 2006, lifestyle improvements seem to have been made with respect to (reduced) alcohol use, (reduced) smoking, taking the time to eat, and regular exercise. Health problems that most often affect sex workers are tension and wrought-up emotions, gloominess and loneliness. Health problems are reported less frequently by respondents working in massage parlours and more often by respondents working in clubs/private houses and the escort sector. More than one in three sex workers sometimes have to deal with intense situations due to their work, which result in distressing thoughts or memories and/or sleeping problems. Nearly half of the sex workers surveyed said they sometimes found the work to be emotionally taxing.

Voluntary character of the work

Two in three sex workers think that the majority of sex workers perform their work fully voluntarily. Sex workers in clubs/private houses and massage parlours believe this is the case relatively often. The term ‘voluntary' was not defined any further during the interviews and the respondents may have had varying interpretations.

Areas for improvement

A secure and hygienic workplace and access to good healthcare were reported by (virtually) all respondents as aspects of the sex industry that could be further improved. The majority of respondents also attach great importance

to tackling the illegal sex industry (80%) and combating forced prostitution, trafficking in women and pimp boyfriends (95%). Both of these objectives are covered in the new legislation (Regulation of Prostitution and Combating Abuses in the Sex Industry Act). A somewhat smaller share (72%) considers it important for there to be a uniform policy and to apply uniform rules across the entire Dutch sex industry.

Conclusion

Though there is room for improvement in a number of aspects of the sex industry, this survey shows that the majority of sex workers are satisfied with their employment situation, the way things transpire in their work and their working relationship with the proprietor or manager (where applicable). This is the conclusion we draw based on the answers of the interviewed respondents in the licensed sector (and those working as self-employed escorts or as home-based sex workers). It is possible that sex workers with positive experiences were overrepresented in the survey and that the results are correspondingly distorted. Indeed, sex workers in a *weaker* social position may have been less inclined to participate in a survey of this kind. While we applied a number of techniques to minimise the risk of the interviewees providing socially acceptable answers (see Chapter 1), this does however remain a risk that cannot be excluded completely.

The interviewed sex workers reported no or hardly any abuses or instances of coerced sex work. The survey leaves the impression that the interviewed sex workers perform their work on a fully or largely voluntary basis. It should be noted however that a portion of the sex workers chose to enter the sex industry because of financial difficulties such as debts. At the same time, a portion of the sex workers also simply work in the industry because they either enjoy it or find it exciting.

Despite the voluntary nature of the profession of sex worker, many respondents would rather move into another field of work as soon as a suitable opportunity presents itself. This is borne out by the finding that many sex workers have quit sex work in the past and/or are considering quitting. Respondents who quit sex work often did so with no professional help or help from their own social networks; they rarely turn to support agencies for assistance.

In general, most sex workers are satisfied with the treatment they receive from social institutions and care providers, though there is room for improvement. With respect to the health and well-being of sex works – and in particular healthy and unhealthy behaviours – sex workers do not fare as well as the rest of the Dutch population and this is an area where further improvements could be made.

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

Het onderzoek

Deze rapportage bevat het verslag en de uitkomsten van een onderzoek naar de *gepercipieerde* sociale positie van sekswerkers[1] in Nederland. Het betreft een grootschalige meting onder ruim 360 sekswerkers uit verschillende onderdelen van de seksbranche aan de hand van interviews. Om de sociale positie in kaart te brengen, werden sekswerkers geïnterviewd over onderwerpen die betrekking hebben op de vrijwilligheid van het beroep, de arbeidsrelatie, afspraken met de werkgever/exploitant, de verhouding tot maatschappelijke instituties en de gezondheid en het welbevinden van sekswerkers. We spraken sekswerkers die werkzaam zijn in vergunde bedrijven in heel Nederland en daarnaast zelfstandige escortwerkers en thuissekswerkers[2], die hun diensten via internet aanbieden. In deze studie gaat het nadrukkelijk om de door sekswerkers *gepercipieerde* sociale positie: de ervaringen en meningen van de geïnterviewde sekswerkers zelf staan centraal.

Aanleiding onderzoek: Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche

Ten tijde van het schrijven van de voorliggende rapportage ligt er een voorstel voor een nieuwe wet genaamd 'Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche' (Wrp). Dit wetsvoorstel heeft tot doel de oorzaken van het voortbestaan van misstanden in de seksbranche aan te pakken. Deze aanpak bestaat uit het verkleinen van lokale en regionale verschillen, het verkrijgen van meer zicht en grip op de seksbranche door alle vormen van sekswerk onder een vorm van regulering te brengen, en het vergemakkelijken van toezicht en handhaving.

De kern van het wetsvoorstel wordt gevormd door de invoering van een verplicht en landelijk uniform vergunningenstelsel voor seksbedrijven. Hierdoor ontstaat meer uniformiteit in lokaal vergunningenbeleid. In het wetsvoorstel is opgenomen aan welke vergunningvoorwaarden de exploitant in ieder geval moet voldoen. Daarnaast is sprake van de verhoging van de minimumleeftijd van sekswerkers van 18 naar 21 jaar. Verder voorziet het wetsvoorstel in een aantal maatregelen en instrumenten om toezicht en handhaving te vergemakkelijken. Een registratieplicht voor sekswerkers en een vergewisplicht voor klanten, die in het oorspronkelijke wetsvoorstel waren

---

[1] In deze rapportage worden de termen 'sekswerker' en 'sekswerk' gehanteerd, omdat deze term door de doelgroep zelf meer geaccepteerde termen zijn dan 'prostituee' en 'prostitutie'.

[2] Thuissekswerkers zijn sekswerkers die vanuit huis werken; hun klanten komen dus bij hen thuis langs. In sommige Nederlandse gemeenten hebben thuissekswerkers een vergunning nodig om hun werkzaamheden te verrichten.

opgenomen, zullen met de doorgang van de novelle Wrp uiteindelijk niet in werking treden.

Ter versterking van de sociale positie van de sekswerker bepaalt artikel 24 dat er voor een vergunning voor de exploitatie van een seksbedrijf een bedrijfsplan moet komen waarin aandacht wordt besteed aan hygiëne, gezondheid, veiligheid, en het zelfbeschikkingsrecht van sekswerkers. Op deze wijze wordt een exploitant verplicht zorg te dragen voor goede arbeidsomstandigheden. Ook moet een exploitant sekswerkers infomeren over mogelijkheden om te stoppen met sekswerk. Gemeenten kunnen ter uitvoering hiervan nadere regels stellen.

In 2015 zal de Wrp naar verwachting worden ingevoerd. De minister van Veiligheid en Justitie (VenJ) heeft een nulmeting voor een (deel)evaluatie van de Wrp aan de Tweede Kamer toegezegd. In dit kader zijn drie deelonderzoeken uitgevoerd: het voorliggende onderzoek naar de sociale positie van sekswerkers, dat dient als nulmeting voor een (deel)evaluatie van de Wrp, een onderzoek met betrekking tot het toezicht en de handhaving van de seksbranche (door Bureau Beke) en een onderzoek naar illegaliteit en uitbuiting (door Intraval).

Eerder onderzoek sociale positie sekswerkers
In 2005 en 2006 heeft het WODC tevens drie deelonderzoeken laten doen, toen naar de effecten van de opheffing van het bordeelverbod in oktober 2000. Regioplan heeft ook destijds het onderzoek naar de sociale positie van sekswerkers uitgevoerd. Uit de interviews met sekswerkers in de vergunde sector bleek toen dat hun sociale positie door een aantal problemen werd gekarakteriseerd, zoals de problematische arbeidsrechtelijke situatie (afhankelijkheid van exploitant, geen doorbetaling bij ziekte et cetera); een gebrekkige informatiepositie over rechten, plichten, manieren voor het verbeteren van de arbeidsomstandigheden en uitstap- en doorstroommogelijkheden; een relatief laag emotioneel welbevinden en een relatief hoog middelengebruik; problemen die voortvloeien uit het maatschappelijke stigma op en vooroordelen over sekswerk (de samenleving, waaronder ook overheidsinstellingen en bedrijven, behandelen de sector niet als een ‘gewone’ economische sector).[3]

Waar mogelijk worden de resultaten in de huidige rapportage vergeleken met de bevindingen uit 2006. Gezien de bredere doelgroep in het huidige onderzoek (thuissekswerkers en zelfstandige escortwerkers zijn nu ook bevraagd) zijn de resultaten niet altijd één-op-één vergelijkbaar met 2006. Waar relevant worden de huidige resultaten daarom zonder de antwoorden van thuissekswerkers en zelfstandige escortwerkers vergeleken met de resultaten van 2006.

[3] Dekker, H., Tap, R. en Homburg, G. (2006). *Evaluatie opheffing bordeelverbod, de sociale positie van prostituees*. Amsterdam: Regioplan.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek was het verkrijgen van inzicht in de sociale positie van sekswerkers in Nederland. Het gaat nadrukkelijk om de <u>gepercipieerde</u> sociale positie van sekswerkers: de ervaringen en meningen van sekswerkers staan centraal. De centrale onderzoeksvraag luidt dan ook:

> Wat is de gepercipieerde sociale positie van sekswerkers in Nederland?

Het onderzoek moet antwoord geven op de volgende onderzoeksvragen:

1. *Wat is de perceptie van sekswerkers ten aanzien van de vrijwilligheid van het beroep*?
    - Wat zijn redenen om als sekswerker te werken?
    - Wat zijn redenen om voor de huidige werkplek binnen de seksbranche te kiezen?
    - Wat zijn redenen om te stoppen met sekswerk (en hoe vaak en hoe lang zijn sekswerkers gestopt) en wat zijn redenen om weer te beginnen?
    - Wat is hun mening over de vrijwilligheid van het beroep; in hoeverre bestaat er een rol voor pooiers volgens hen?

2. *Wat is de perceptie van sekswerkers ten aanzien van de arbeidsrelatie met de werkgever/exploitant*?
    - Hoe ziet de arbeidsrelatie eruit en hoe tevreden zijn sekswerkers daarmee?
    - Welke afspraken bestaan er tussen sekswerkers en een eventuele werkgever of exploitant? En op welke wijze worden deze vastgelegd en nageleefd?
    - Hoe tevreden zijn sekswerkers over het verloop van de werkzaamheden?

3. *Wat is de perceptie van sekswerkers ten aanzien van de bejegening door maatschappelijke instituties?*
    - In hoeverre zijn sekswerkers bekend met instanties en hulpverleners in geval van benodigde ondersteuning?
    - Wat zijn de ervaringen van sekswerkers met behandeling door instanties en hulpverleners?
    - Wat is het belang van anonimiteit van sekswerkers bij instanties en hulpverleners?

4. *Wat is de perceptie van sekswerkers ten aanzien van hun gezondheid en welbevinden*?
    - Wat is de gezondheidssituatie van sekswerkers? In welke mate worden verdovende middelen gebruikt?

- In hoeverre is er sprake van emotionele belasting van werk volgens sekswerkers?
- In welke mate krijgen sekswerkers met een ingrijpende gebeurtenis te maken en hoe is de reactie daarop?

Naast de bovenstaande onderzoeksvragen richt het onderzoek zich op een aantal andere onderwerpen, die in meer of mindere mate van invloed kunnen zijn op de sociale positie van sekswerkers. Het betreft:

- de startleeftijd van sekswerkers en het aantal jaren dat zij werkzaam zijn als sekswerker;
- het arbeidsverleden voordat respondenten begonnen als sekswerker en eventuele werkzaamheden naast het sekswerk;
- de werkplek(ken) binnen de seksbranche;
- de inkomsten van sekswerkers;
- de toekomstplannen van sekswerkers;
- mogelijke verbeterpunten ten aanzien van de seksbranche volgens sekswerkers.

In deze rapportage worden opsplitsingen gemaakt naar de brancheonderdelen waarin sekswerkers werkzaam zijn (clubs, privéhuizen, ramen, escort-bedrijven, zelfstandige escort, massagesalons, thuissekswerk). Indien relevant worden (statistisch significante) verschillen in bevindingen naar leeftijd van sekswerkers en het land van herkomst gerapporteerd.

Box 1.1 Toelichting op begrippen die in deze rapportage worden gehanteerd

Sekswerker (prostituee)
Een persoon die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen betaling.

Exploitant
De persoon voor wiens rekening en risico het seksbedrijf wordt uitgeoefend.

Seksbedrijf (prostitutiebedrijf)
De activiteit, bestaande uit het bedrijfsmatig gelegenheid geven tot sekswerk.

Escortbedrijf
De activiteit, bestaande uit het bedrijfsmatig gelegenheid geven tot sekswerk (prostitutie) in de vorm van bemiddeling tussen klant en sekswerker (prostituee).

Werkplek
Een werkplek is de arbeidslocatie van de sekswerker. Een werkplek kan een seksbedrijf zoals een club of privéhuis zijn, of achter een raam. In het geval van sekswerkers die bij een escortbedrijf werken, geldt het bedrijf als de werkplek. In het geval van zelfstandige escort is de term ‘werkplek’ minder eenduidig: het kan dan gaan om het aantal verschillende locaties waar sekswerkers met klanten werken.

Opting-in regeling
Een deel van de sekswerkers werkt via de opting-in regeling. In dit geval is sprake van een facultatieve dienstbetrekking. Als een arbeidsverhouding geen echte (reële) dienstbetrekking of fictieve dienstbetrekking is, kan een werkgever er samen met de zogenoemde pseudowerknemer voor kiezen om de arbeidsverhouding voor de loonheffing (loonbelasting en premies volksverzekeringen) toch als dienstbetrekking te beschouwen. Een werkgever is dan inhoudingsplichtig voor de loonheffing, draagt de inkomensafhankelijke bijdrage Zorgverzekeringswet af en is niet verplicht deze aan de betrokkene te vergoeden, en draagt geen premies werknemersverzekeringen af. De opting-in-regeling kan worden toegepast door een gezamenlijke verklaring van opdrachtgever en opdrachtnemer bij de Belastingdienst in te leveren. Als de werkgever en pseudowerknemer opteren voor opting-in, dan wordt de beloning van deze pseudo-werknemer niet belast als resultaat uit overige werkzaamheid, maar valt de beloning onder de heffing van de loonbelasting/premie volksverzekeringen.

Zelfstandige
Een deel van de sekswerkers is naar eigen zeggen ‘zelfstandige’. Deze term is niet per definitie gelijk aan de arbeidsrechtelijke term zelfstandige (zzp’er). Het gaat veelal om de wijze waarop sekswerkers zelf tegen hun arbeidssituatie aankijken.

1.3 Methoden

Interviews met sekswerkers
Om een goed beeld te krijgen van de gepercipieerde sociale positie van sekswerkers in Nederland, zijn interviews afgenomen met sekswerkers in verschillende onderdelen van de seksbranche. De focus ligt daarbij op seksbedrijven die een vergunning nodig hebben: clubs, privéhuizen, ramen, escortbedrijven en massagesalons (in gemeenten waarvoor vergunningen voor escortbedrijven en massagesalons met seksuele dienstverlening worden verstrekt). Het onderzoek richt zich echter ook op thuissekswerkers en zelfstandige escort, vormen van sekswerk die veelal via internet worden aangeboden. Omdat de precieze omvang van het aantal sekswerkers in Nederland onbekend is en een accurate en recente schatting van de populatieverdeling over de verschillende onderdelen van de seksbranche ontbreekt, was het feitelijk onmogelijk om een landelijk representatieve steekproef te trekken. Wij hebben daarom een relatief groot aantal respondenten benaderd, met een goede spreiding over brancheonderdelen én regio’s. Op deze manier hebben wij geprobeerd om een zo goed mogelijke afspiegeling van het landelijke beeld te verkrijgen.

Vragenlijst
We hebben een semigestructureerde vragenlijst opgesteld, waarvan het grootste deel van de vragen gestructureerde antwoordcategorieën[4] kent (leidend tot kwantitatieve gegevens) en een kleiner deel met open vragen, met

[4] Bij vragen met meerdere antwoordopties werden de verschillende antwoordcategorieën aan respondenten voorgelezen. Tevens konden respondenten desgewenst met de interviewer meelezen om vervolgens een keuze te maken.

vrije antwoord mogelijkheid (leidend tot kwalitatieve gegevens). Om vergelijkingen te kunnen maken met de bevindingen van het onderzoek uit 2006 was een deel van de vragenlijst van dit onderzoek hetzelfde als de vragenlijst uit 2006. De vragenlijst hebben wij vooraf getest onder een aantal sekswerkers en hij is besproken met en vastgesteld door de begeleidingscommissie van het onderzoek.

Werving van respondenten

Per brancheonderdeel is een passende wervingsmethode toegepast. Voor de werving van respondenten die werkzaam zijn bij seksbedrijven is allereerst per brief en vervolgens telefonisch contact gelegd met werkgevers en exploitanten binnen de seksbranche die via de gemeentelijke registratie van vergunninghouders getraceerd konden worden.

- *Clubs, privéhuizen en massagesalons*. Om sekswerkers in clubs, privéhuizen en massagesalons te interviewen, is telefonisch een afspraak gemaakt met de werkgever/exploitant, waarna een bezoek is afgelegd aan de betreffende seksbedrijven. Per seksbedrijf zijn maximaal vier interviews afgenomen, om te voorkomen dat een te eenzijdig beeld opgetekend zou worden.
- *Ramen*. Om raamsekswerkers te interviewen, zijn wij in de meeste gevallen onaangekondigd langs de ramen gelopen. Wij hadden daarvoor in de meeste gevallen geen toestemming van de exploitant nodig. In het geval dat een sekswerker wilde meewerken aan het onderzoek, is het interview meteen afgenomen. In een aantal gevallen zijn wij via de exploitant of beheerder van een raamprostitutiepand in contact gebracht met sekswerkers die bereid waren tot een interview.
- *Escortbedrijven.* Om sekswerkers bij escortbedrijven te interviewen, is telefonisch contact gelegd met exploitanten van die bedrijven. Aan hen is gevraagd of sekswerkers bereid waren tot deelname aan het onderzoek. Sekswerkers die geïnterviewd wilden worden, hebben ons vervolgens zelf benaderd voor een telefonisch interview.

De werving van respondenten in bovengenoemde brancheonderdelen vond plaats in 21 gemeenten.[5]

Respondenten in de overige brancheonderdelen zijn op de volgende manieren benaderd voor het onderzoek:

- *Thuissekswerkers en zelfstandige sekswerkers in escort.* Er is allereerst een lijst opgesteld met sekswerkers waarvan de contactgegevens op sekswebsites[6] stonden. Vervolgens zijn deze sekswerkers per e-mail en/of telefonisch benaderd met de vraag of zij bereid waren tot een telefonisch interview.

---

[5] Het gaat om Alkmaar, Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Den Haag, Deventer, Doetinchem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Haarlem, Heerlen, Hilversum, Leeuwarden, Nijmegen, Rotterdam, Sittard, Utrecht, Venlo en Zwolle.

[6] Het gaat om de volgende websites: www.kinky.nl, citygirl.nl, verhit.nl, escort.nl, sexplezier.net, hoertjes.xxx, sexmarkt.nl en girlsprive.nl.

- *Tippelzone.* De geïnterviewde sekswerkers die werkzaam zijn op een tippelzone, hebben wij via een hulpverleningsorganisatie kunnen benaderen.

Tot slot hebben we flyers met een uitnodiging tot deelname aan het onderzoek bij een aantal hulpverleningsorganisaties verspreid.[7] Respondenten konden zich per e-mail of telefonisch voor deelname aanmelden. Om de deelname-bereidheid van sekswerkers (in alle brancheonderdelen) aan het interview te verhogen en om hun gederfde inkomsten te vergoeden, boden we hun een financiële vergoeding aan.

Interviews

De duur van de interviews bedroeg 30-45 minuten. Om sociaal wenselijke antwoorden zo veel mogelijk tegen te gaan, hebben wij geprobeerd een zo optimaal mogelijke situatie te creëren, waarin de respondent zich vrij voelde eerlijk te antwoorden:

- We hebben interviews met sekswerkers (zo veel mogelijk) in hun eigen taal afgenomen, namelijk in het Nederlands, Engels, Spaans, Bulgaars, Roemeens, Hongaars en Thai. Anderstalige respondenten die zich goed in het Engels konden redden, werden in het Engels geïnterviewd. Dit ter bevordering van zowel de inhoudelijke kwaliteit van de interviews als de bereidheid van sekswerkers voor deelname aan het onderzoek.
- We spraken respondenten zo veel mogelijk in privéruimten waar ongestoord en onbespied gesproken kon worden.
- We garandeerden anonimiteit van gegevensverwerking en verzekerden de respondenten dat er geen namen (van personen en/of bedrijven) geregistreerd werden of in rapportages gebruikt werden.
- We namen te allen tijde een open houding aan richting de respondent.
- We gaven respondenten de gelegenheid gevoelige onderwerpen zelf in de enquête in te vullen, zodat tussenkomst van de interviewer niet nodig was en de antwoorden dus volledig anoniem waren (dit gold niet voor telefonische interviews).

1.4 Respons en non-respons

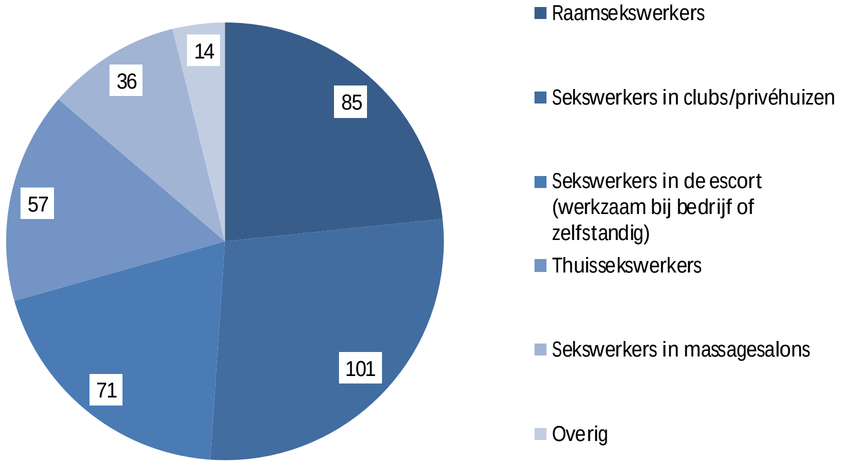
Respons

We hebben in de periode februari tot juni 2014 in totaal 364 sekswerkers geïnterviewd binnen de verschillende brancheonderdelen. In het geval van ramen, clubs, privéhuizen en massagesalons waar vormen van seksuele

[7] Het betreft de volgende organisaties: P&G 292 (Amsterdam), Het Scharlaken Koord (Amsterdam, Haarlem), De Tussenvoorziening (Utrecht) en PMW Humanitas (Rotterdam). Via een van deze organisaties hebben wij ook enkele sekswerkers op een tippelzone kunnen interviewen.

dienstverlening worden aangeboden[8], gaat het altijd om vergunde bedrijven. In de escort kan het zowel om een vergunde (in het geval van escortbedrijven) als onvergunde sector (in het geval van zelfstandige escort) gaan.[9] Tot slot hebben we een aantal sekswerkers geïnterviewd die op een tippelzone, in een SM-studio of via een webcam werken.[10] Figuur 1.1 geeft de verdeling van geïnterviewde sekswerkers naar seksbranche weer. Thuissekswerkers en sekswerkers in de escort zijn telefonisch geïnterviewd (n=128). Met sekswerkers in de andere brancheonderdelen zijn face-to-face-interviews afgenomen (n=236).

Figuur 1.1 Aantal geïnterviewde sekswerkers naar onderdeel van de seksbranche

Bron: Regioplan, 2014

De grote meerderheid van de geïnterviewde sekswerkers is vrouw (93%); vijf procent is man en twee procent is transgender.[11] De geïnterviewde mannelijke sekswerkers zijn werkzaam in de escort en als thuissekswerker, zo wordt weergegeven in tabel 1.1.

---

[8] In een aantal Nederlandse gemeenten hebben massagesalons waar vormen van seksuele dienstverlening worden aangeboden een vergunning nodig. In sommige gemeenten worden geen vergunningen verstrekt aan massagesalons en is het niet toegestaan dat daar seksuele dienstverlening wordt aangeboden. Voor dit onderzoek zijn alleen sekswerkers in vergunde massagesalons met seksuele dienstverlening geïnterviewd.

[9] In sommige gemeenten is er geen vergunning nodig. Van het aantal geinterviewde sekswerkers in de escort waren er 22 werkzaam bij een escortbedrijf en 49 werkzaam als zelfstandige escort.

[10] In het onderzoek van 2006 zijn 100 raamsekswerkers, 182 sekswerkers in clubs/ privéhuizen, 55 sekswerkers bij escortbedrijven en 17 sekswerkers in de massagesalons geïnterviewd (totaal 354 respondenten). Er zijn geen thuissekswerkers, zelfstandige escorts en sekswerkers op een tippelzone geïnterviewd.

[11] In het onderzoek van 2006 zijn in totaal elf mannelijke prostituees en geen transgenders geïnterviewd.

Tabel 1.1 **Geslacht van respondenten***

	Man	Vrouw	Transgender
Ramen (n=85)	0 (0%)	85 (100%)	0 (0%)
Club/privéhuis (n=101)	0 (0%)	100 (99%)	1 (1%)
Escort (n=70)	10 (14%)	57 (81%)	3 (4%)
Thuissekswerk (n=57)	9 (16%)	48 (84%)	0 (0%)
Massagesalon (n=36)	0 (0%)	35 (97%)	1 (3%)
Anders (n=14)	0 (0%)	13 (93%)	1 (7%)
Totaal (n=363)	**19 (5%)**	**338 (93%)**	**6 (2%)**

Bron: Regioplan, 2014
* Van één respondent is het geslacht onbekend.

Tabel 1.2 geeft per brancheonderdeel weer tot welke leeftijdscategorie de geïnterviewden behoren. Bijna een op de drie sekswerkers is jonger dan dertig jaar.[12] De gemiddelde leeftijd van sekswerkers ligt in de meeste brancheonderdelen tussen de 33 en 36 jaar. Sekswerkers in massagesalons en thuissekswerkers zijn relatief oud, respectievelijk gemiddeld 43 en 39 jaar.

Tabel 1.2 **Leeftijd van respondenten***

	18 t/m 20 jaar	21 t/m 29 jaar	30 t/m 39 jaar	40 t/m 49 jaar	50 t/m 70 jaar
Ramen (n=82)	0%	48%	24%	18%	10%
Club/privéhuis (n=100)	1%	28%	38%	23%	10%
Escort (n=69)	0%	42%	28%	26%	4%
Thuissekswerk (n=57)	7%	19%	23%	33%	18%
Massagesalon (n=36)	0%	6%	25%	47%	22%
Anders (n=14)	0%	7%	29%	29%	36%
Totaal (n=358)	**1%**	**31%**	**29%**	**27%**	**12%**

Bron: Regioplan, 2014
* Van zes respondenten is de leeftijd onbekend.

In totaal zijn sekswerkers uit 34 verschillende landen (inclusief Nederland) bevraagd. Bijna de helft van de geïnterviewden is in Nederland geboren (47%), ongeveer een op de vijf komt uit Oost-Europa (21%), vijftien procent komt uit Midden- en Zuid-Amerika en elf procent komt uit Azië.[13] Tabel 1.3 geeft dit weer. Uitgezonderd de Nederlandse sekswerkers komen de meeste respondenten uit Thailand en Roemenië (beide 34), gevolgd door Bulgarije (18), de Dominicaanse Republiek (17) en Hongarije (14). In bijlage 1 staat een overzicht van het aantal geïnterviewde sekswerkers naar land van herkomst.

[12] Respondenten in het onderzoek van 2006 waren verhoudingsgewijs jonger dan de respondenten in dit onderzoek: 11 procent was 18 of 19 jaar, 44 procent was 20-29 jaar, 30 procent was 30-39 jaar, 13 procent was 40-49 jaar en 3 procent was 50 jaar of ouder.

[13] In het onderzoek van 2006 was 40 procent van de respondenten Nederlands, 31 procent kwam uit Midden- en Zuid Amerika, 9 procent was Oost-Europees, 5 procent Thais, 5 procent West-Europees, 2 procent was Marokkaans en 8 procent behoorde tot de categorie ‘overig’.

Tabel 1.3 Land/regio waarin respondenten zijn geboren

	Neder-land	Oost-Europa*	Midden- en Zuid-Amerika	Azië	Overig**
Ramen (n=84)	19%	44%	25%	2%	10%
Club/privéhuis (n=100)	47%	20%	15%	9%	9%
Escort (n=70)	66%	19%	10%	3%	3%
Thuissekswerk (n=57)	77%	7%	14%	0%	2%
Massagesalon (n=36)	17%	6%	3%	75%	0%
Anders (n=14)	86%	7%	7%	0%	0%
Totaal (n=361) * **	**47%**	**21%**	**15%**	**11%**	**6%**

Bron: Regioplan, 2014

* Het gaat om de volgende EU-landen: Polen, Roemenië, Bulgarije, Hongarije, Litouwen, Slowakije en Tsjechië. Twee respondenten kwamen uit Wit-Rusland en twee respondenten kwamen uit Oekraïne.

** Het gaat om de landen: Duitsland, Spanje, Griekenland, Marokko, Kenia, Nigeria en de VS.

*** Van drie respondenten is de herkomst onbekend.

Gelet op de leeftijd van respondenten zien we dat de jongste groep respondenten van 18 tot 30 jaar, naast Nederland (44%), overwegend uit Oost-Europa afkomstig is (41%). De oudste groep van 50 tot 70 jaar is overwegend Nederlands (64%) en bestaat daarnaast uit een aantal Aziatische respondenten (18%). De groep van 30 tot 50 jaar bestaat voor het grootste deel uit Nederlandse respondenten (47%) en daarnaast uit respondenten van Oost-Europese, Aziatische of Midden- en Zuid-Amerikaanse herkomst.
De interviews zijn afgenomen met sekswerkers die woonachtig en/of werkzaam zijn in circa zestig Nederlandse gemeenten. Gemeenten waar de meeste geïnterviewde sekswerkers wonen en/of werken, zijn Amsterdam (52 interviews), Den Haag, (49 interviews) en Rotterdam (41 interviews).

Tabel 1.4 toont het gemiddeld aantal jaren dat buitenlandse sekswerkers in Nederland verblijven.

Tabel 1.4 Gemiddeld aantal jaren dat buitenlandse sekswerkers in Nederland wonen

	Aantal jaren in Nederland
Ramen (n=65)	9,4
Club/privéhuis (n=52)	13,8
Escort (n=25)	14,5
Thuissekswerk (n=13)	15,7
Massagesalon (n=30)	15,3
Anders (n=2)	19,0
Totaal (n=187)	**12,8**

Bron: Regioplan, 2014

Gemiddeld hebben respondenten tot hun twintigste op school gezeten of een opleiding gevolgd. Bij de raamsekswerkers en massagesalons ligt het gemiddelde op 18 jaar, bij thuissekswerkers op 21 jaar en bij escortwerkers op 22 jaar.

Non-respons

Niet alle benaderpogingen hebben tot deelname aan het onderzoek geleid. Op deze plaats geven we inzicht in de non-respons. Daarbij richten wij ons op non-respons onder (1) exploitanten/werkgevers van ramen, clubs, privéhuizen, escortbedrijven en massagesalons, en (2) individuele sekswerkers.

Exploitanten

Van de 249 benaderde raamprostitutiepanden, clubs, privéhuizen, escort-bedrijven en massagesalons was ongeveer twee derde (65%) bereid om medewerking te verlenen aan het onderzoek. Van het totaal aantal benaderde bedrijven konden 46 bedrijven (26%) tijde van het onderzoek telefonisch niet bereikt worden.[14]

Tabel 1.5 Aantal seksbedrijven naar brancheonderdeel

	Aantal bedrijven in Nederland*	Aantal benaderde bedrijven	Aantal bedrijven bereid tot medewerking
Ramen	195	60	49
Club/privéhuis	170	97	70
Escortbedrijven	125	64	31
Massagesalon	47	28	13
Totaal	**573**	**249**	**163**

Bron: Regioplan, 2014

* Op basis van gegevens verzameld door Bureau Beke.

De bedrijven die niet bereid waren tot medewerking, hebben we gevraagd welke reden zij daarvoor hadden. De meesten (met name clubs/privéhuizen) gaven aan dat sekswerkers volgens hen niet wilden meewerken aan het onderzoek. Ook gaven veel bedrijven aan zelf niet te willen meewerken of geen interesse te hebben in het onderzoek. In tabel 1.6 staat een overzicht van alle genoemde redenen.

Tabel 1.6 Totaal van redenen geen medewerking exploitanten/werkgevers*

	Aantal
Sekswerkers willen niet meewerken (volgens exploitant)	23
Exploitant wil niet meewerken/heeft geen interesse	16
Sekswerkers willen anoniem blijven (volgens exploitant)	14
Exploitant is het niet eens met (delen van) het onderzoek	6
Exploitant heeft geen tijd	5
Exploitant geeft aan dat de vergoeding voor het interview te laag is	3
Exploitant geeft aan zelf terug te bellen maar doet dit niet	2
Exploitant geeft aan dat sekswerkers zelf bellen bij interesse	1
Overig	7
Medewerking is niet van toepassing:	
Bedrijf is nog niet/nooit van start gegaan	4
Bedrijf bestaat niet meer	12

Bron: Regioplan, 2014

* Exploitanten/werkgevers noemden in sommige gevallen meerdere redenen.

[14] Niet aanwezig/geen gehoor/voicemail/telefoonnummer klopt niet/later nog eens terugbellen, uiteindelijk geen gehoor.

Sekswerkers
Ook is er sprake van non-respons onder individuele sekswerkers. Minstens 535 sekswerkers gaven aan niet aan het onderzoek mee te willen werken. De *precieze* omvang van de non-respons in dit onderzoek is echter niet goed vast te stellen. Hiervoor zijn twee redenen:

1) Er zijn meer (dan de genoemde 535) sekswerkers benaderd voor het onderzoek die geen deelname wensten. Het gaat dan met name om sekswerkers in de raamprostitutie. In deze specifieke setting was er weinig mogelijkheid/ruimte om aantallen bij te houden en nadere gegevens te vragen of te noteren.
2) In veel seksbedrijven (clubs, privéhuizen, massagesalons en enkele raambedrijven) is het zo dat interviews op afspraak – met een maximum vier respondenten per bedrijf – konden worden afgenomen. Wanneer een exploitant instemt met het onderzoek, leverde dit automatisch een bepaalde respons op. De kans op non-respons is dus kleiner dan in brancheonderdelen waar geen toestemming vooraf nodig is (bijvoorbeeld thuissekswerkers en zelfstandige escort).

De hieronder gepresenteerde responspercentages (tabel 1.7) zijn om genoemde redenen slechts een indicatie voor de deelnamebereidheid van sekswerkers (bij de verschillende brancheonderdelen). Op basis van deze cijfers stellen we vast dat 364 van de (minimaal) 899 benaderde sekswerkers aan het onderzoek hebben deelgenomen (40%). De onderstaande tabel laat tevens zien dat de responspercentages per brancheonderdeel sterk van elkaar verschillen.

Tabel 1.7 Responspercentage naar brancheonderdeel

	Respons	Non-respons	Respons %
Ramen	85	165	34%
Clubs/privéhuizen	101	19	84%
Escortbedrijf	21	9	70%
Thuissekswerk	57	121*	32%
Zelfstandige escort	50	210*	19%
Overig (o.a. tippelzone)	14	7	67%
Massagesalon	36	4	90%
Totaal	**364**	**535**	**40%**

* Het betreft het aantal sekswerkers dat daadwerkelijk telefonisch is bereikt, dus exclusief sekswerkers (961) die herhaaldelijk niet bereikbaar waren, doorschakelingen naar voicemail, gesprekstoon of nummers die buiten gebruik waren.

Waar mogelijk is informatie verzameld over sekswerkers die geen deelname wensten. Tabel 1.8 laat zien in welk onderdeel van de seksbranche de respondenten werkzaam zijn en wat hun geslacht, leeftijd (schatting) en land van herkomst (schatting) zijn. Bij de zelfstandige escort en de ramen is de non-respons het hoogst (respectievelijk 39 en 31 procent van de totale non-respons). Verder zijn de meeste sekswerkers vrouw (90%), behoort de helft tot de leeftijdscategorie 21 tot 40 jaar (50%) en zijn sekswerkers het vaakst van Nederlandse of Oost-Europese afkomst, net als in de responsgroep.

Tabel 1.8 Kenmerken van sekswerkers totale non-respons (N=535)

Brancheonderdeel	Aantal	Verdeling binnen non-respons (N=535)	Verdeling binnen responsgroep (N=364)
Ramen	165	31%	23%
Clubs/privéhuizen	19	4%	28%
Escortbedrijf	9	2%	6%
Thuissekswerk	121	23%	16%
Zelfstandige escort	210	39%	14%
Overig (tippelzone)	7	1%	4%
Massagesalon	4	1%	10%
Totaal	*535*	*100%*	*100%*
Geslacht	**Aantal**	**Verdeling binnen non-respons (N=535)**	**Verdeling binnen responsgroep (N=364)**
Vrouw	481	90%	93%
Man	31	6%	5%
Transgender	13	2%	2%
Onbekend	10	2%	0%
Totaal	*535*	*100%*	*100%*
(Geschatte) leeftijd		**Verdeling binnen non-respons (n=204)***	**Verdeling binnen responsgroep (N=364)**
Jonger dan 21 jaar	5	2%	1%
Jonger dan 40 jaar	101	50%	59%
Jonger dan 70 jaar	4	2%	39%
Onbekend	94	46%	1%
Totaal	*204*	*100%*	*100%*
Land van herkomst, schatting	**Aantal**	**Verdeling binnen non-respons (N=535)**	**Verdeling binnen responsgroep (N=364)**
Nederland	142	27%	47%
Oost-Europa	131	24%	21%
Midden-/Zuid-Amerika	43	8%	15%
Rest van Europa	40	7%	4%
Azië	28	5%	11%
Afrika	5	1%	1%
Onbekend	146	27%	1%
Totaal	*535*	*100%*	*100%*

Bron: Regioplan, 2014

* Hierin zijn geen cijfers meegenomen voor de categorieën thuissekswerkers en zelfstandige escort; gegevens over leeftijd zijn niet uitgevraagd.

Ook is gevraagd naar de reden voor weigering (zie tabel 1.9). De vaakst genoemde reden om niet mee te werken aan het onderzoek, is dat sekswerkers geen tijd, zin of interesse hadden.

Tabel 1.9 Reden geen medewerking sekswerkers*

	Aantal	Aandeel
Geen tijd, zin of interesse	306	56%
Geen behoefte aan	97	18%
Vanwege taalprobleem	36	7%
Geeft aan geen sekswerker te zijn (telefonische benadering)	32	6%
Vergoeding is te laag	21	4%
Wil mening niet delen voor onderzoek	23	4%
Beëindigt gesprek voortijdig (telefonische benadering)	17	3%
Nieuwe telefonische afspraak vindt niet plaats (geen gehoor)	9	2%
Overig (bedrogen in verleden, bang dat info uitlekt, te confronterend)	5	1%
Totaal	**546**	**100%**

Bron: Regioplan, 2014

* Meerdere antwoorden waren mogelijk.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat nader in op hoe lang sekswerkers al werkzaam zijn binnen de seksbranche, waarom zij hebben gekozen voor dit werk, of zij andersoortig werk hebben (gehad).

In hoofdstuk 3 staat de werkplek van sekswerkers centraal. Hoe lang werken zij al op de huidige werkplek, waarom hebben zij voor deze werkplek gekozen en werken zij ook nog op andere plekken in de seksbranche zijn vragen die centraal staan. In dit hoofdstuk wordt verder beschreven in hoeverre sekswerkers werkplekken in het buitenland hebben (gehad) en om welke redenen zij wel eens van werkplek wisselen.

Hoofdstuk 4 beschrijft een aantal aspecten van de arbeidsrelatie van sekswerkers. Er wordt onder meer ingegaan op het dienstverband van sekswerkers, hun tevredenheid daarmee, en de afspraken die met de werkgever of exploitant worden gemaakt. Ook wordt uiteengezet welke aspecten van hun werk sekswerkers belangrijk achten en in welke mate zij tevreden zijn met de wijze waarop hun werkzaamheden verlopen.

In hoofdstuk 5 staan de inkomsten van sekswerkers centraal. Beschreven wordt op welke wijze het gevraagde tarief voor klanten wordt bepaald, hoe sekswerkers de inkomsten ontvangen, wat zij gemiddeld per uur verdienen, wat de geschatte netto-inkomsten zijn en tot slot welk deel ook nog andersoortige inkomsten heeft.

Hoofdstuk 6 beschrijft een aantal aspecten van de gezondheidssituatie van sekswerkers. Daarnaast wordt ingegaan op de mate waarin zij contact hebben met instanties en hulpverleners en de wijze waarop zij dit beoordelen. Ook

wordt beschreven aan welke aspecten van de seksbranche gewerkt zou moeten worden volgens respondenten.

In hoofdstuk 7 staan de behoefte aan en ervaringen met stoppen met sekswerk centraal. Er wordt ingegaan op de toekomstplannen van sekswerkers, de mate waarin respondenten (nadenken over) stoppen met sekswerk en om welke reden. Ook wordt beschreven wat zij toen zijn gaan doen en waarom zij uiteindelijk weer in de seksbranche zijn gaan werken.

In het slothoofdstuk wordt een aantal conclusies getrokken ten aanzien van de vier aspecten van de sociale positie van sekswerkers: de vrijwilligheid van het beroep sekswerker, de arbeidsrelatie van sekswerkers met de werkgever of exploitant, de verhouding van sekswerkers tot maatschappelijke instituties, en de gezondheid en welbevinden van sekswerkers.

Tot slot merken we hier graag op dat in de tabellen en figuren met uitsplitsingen naar onderdelen van de seksbranche de categorie ‘overig’ sekswerk (straat, webcam, SM studio) niet apart wordt weergegeven. De redenen daarvan zijn het relatief lage aantal respondenten en de grote verscheidenheid aan brancheonderdelen binnen deze categorie. De categorie ‘overig’ wordt wel meegerekend in het totaal.

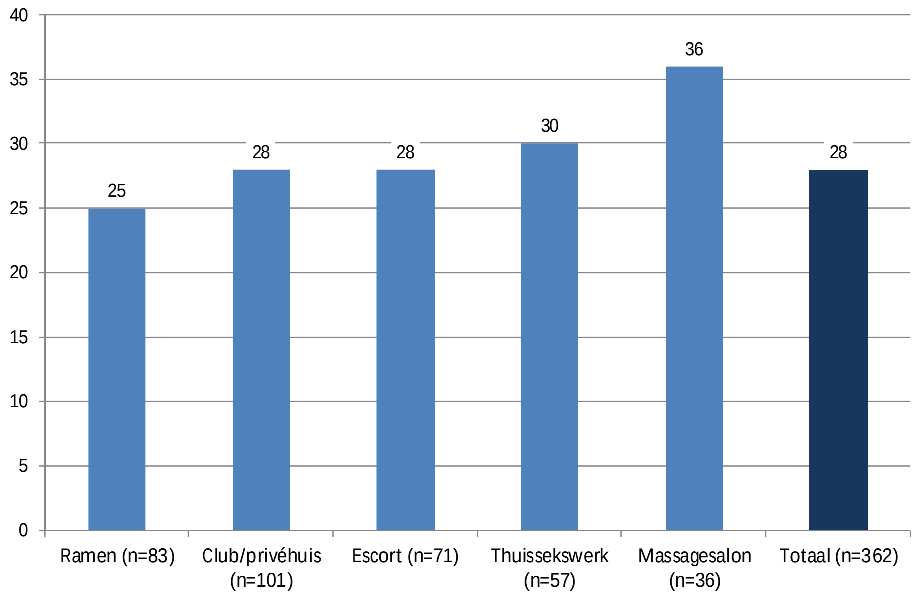
2 WERKEN IN DE SEKSBRANCHE

De leeftijd waarop sekswerkers gaan werken in de seksbranche, kan sterk verschillen. Aan de keuze om binnen de seksbranche te werken, liggen veelal financiële redenen ten grondslag. Ruim een kwart begon als sekswerker omdat het werk hen leuk leek. Veel sekswerkers hebben in het verleden een andersoortige baan gehad, veelal in de horeca en detailhandel. Een kwart heeft naast het sekswerk nog steeds een andere baan, bij thuissekswerkers en sekswerkers in de escort is dat aandeel nog een stuk hoger. De meeste respondenten zijn na hun 21^e jaar begonnen met sekswerk, circa een op de vijf begon eerder.

2.1 Hoe lang werken sekswerkers binnen de seksbranche?

De gemiddelde leeftijd waarop respondenten zijn begonnen als sekswerker, is 28 jaar (zie figuur 2.1). De geïnterviewde sekswerkers in massagesalons zijn relatief oud als zij starten. Resultaten uitgesplitst naar herkomst laten zien dat respondenten uit Oost-Europa gemiddeld het jongst (24 jaar) zijn wanneer zij beginnen als sekswerker, gevolgd door respondenten uit Nederland (28 jaar), Midden- en Zuid-Amerika (31 jaar) en tot slot Azië (36 jaar).

Figuur 2.1 Gemiddelde leeftijd waarop respondenten begonnen als sekswerker

Bron: Regioplan, 2014

Meer dan een op de vijf (22%) is jonger dan 21 jaar als zij (of hij) in de seksbranche gaat werken; het betreft zowel Nederlandse als buitenlandse sekswerkers. Met de invoering van de Wrp zal de wettelijke minimumleeftijd voor sekswerkers op 21 jaar komen te liggen. Vier procent van de respondenten (vier respondenten met Nederlandse herkomst, 1 respondent afkomstig uit Haïti) was minderjarig toen zij begonnen als sekswerker[1]; de laagste startleeftijd is 14 jaar. De meeste respondenten zaten in de leeftijdscategorie 21 t/m 30 jaar toen zij in de seksbranche gingen werken. Twee procent was ouder dan vijftig jaar toen deze als sekswerker startte; de hoogste startleeftijd is 58 jaar. Tabel 2.1 geeft dit weer.

Tabel 2.1 Startleeftijd van sekswerkers (n=362)

Laagst startleeftijd	14
Maximum startleeftijd	58
Jonger dan 18 jaar	4%
18 t/m 20 jaar	18%
21 t/m 30 jaar	44%
31 t/m 40 jaar	23%
41 t/m 50 jaar	9%
51 t/m 60 jaar	2%
Gemiddelde	28
Standaarddeviatie	9,3

Bron: Regioplan, 2014

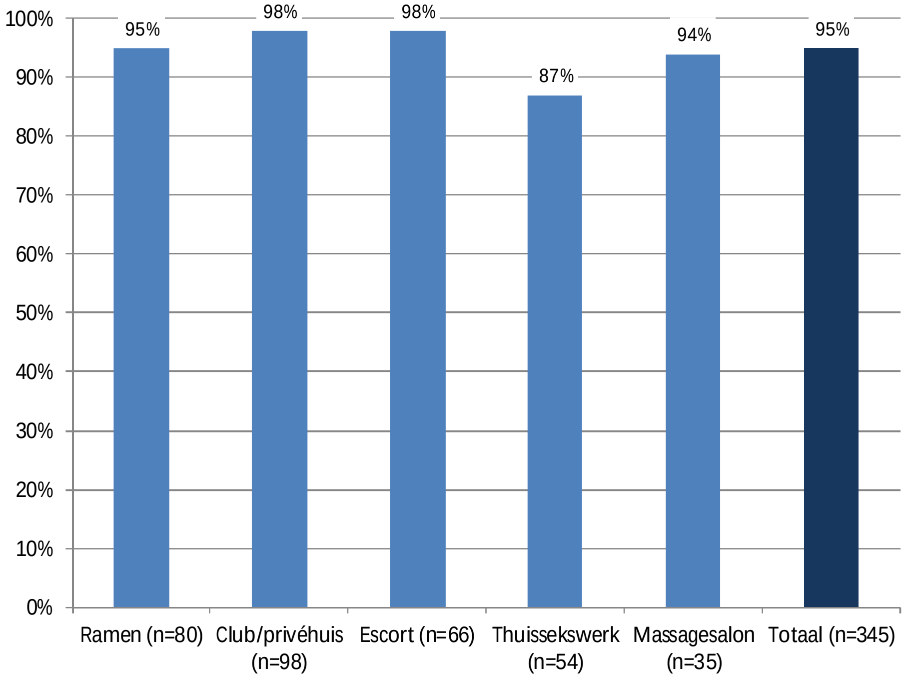
Vergelijking met bevindingen onderzoek 2006
De respondenten van het onderzoek van 2014 zijn gemiddeld genomen ouder als zij met sekswerk beginnen (gemiddelde van 28 jaar) vergeleken met het onderzoek in 2006. Dit verschil blijft ook bestaan als de (nieuwe) groep thuissekswerkers en zelfstandige escort buiten beschouwing wordt gelaten. Sekswerkers in massagesalons zijn het oudst als zij beginnen. In het onderzoek van 2006 waren de meeste respondenten 20 tot 24 jaar oud toen zij begonnen als sekswerker. Raamsekswerkers en sekswerkers in massagesalons waren relatief oud (25-29 jaar), sekswerkers in de escort waren juist relatief jong (18-19 jaar).

Hierboven is genoemd dat een beperkt aantal respondenten minderjarig was toen zij begonnen als sekswerker. Aan de geïnterviewde sekswerkers is ook gevraagd of zij denken dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland 18 jaar of ouder is. Bijna alle sekswerkers denken dat dit het geval is (zie figuur 2.2).[2]

[1] Het is onbekend of deze respondenten in Nederland of elders met sekswerk zijn begonnen.

[2] Negentien respondenten hebben deze vraag niet beantwoord.

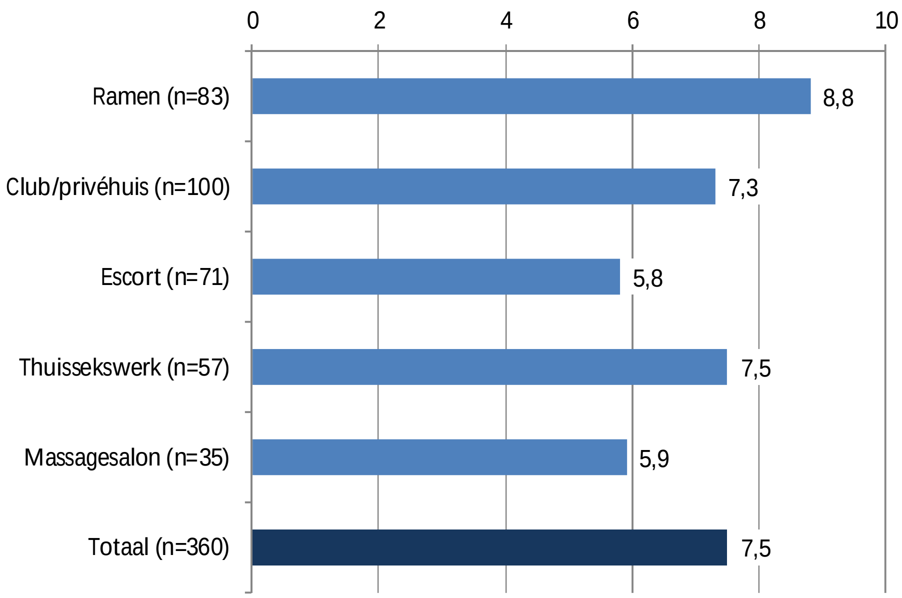
Figuur 2.2 Aandeel respondenten dat denkt dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland 18 jaar of ouder is (in %)

Bron: Regioplan, 2014

Het gemiddelde aantal jaren dat respondenten werkzaam zijn als sekswerker, bedraagt 7,5 jaar. In de escort en massagesalons is dit gemiddelde iets lager, achter de ramen is dit juist iets hoger (zie figuur 2.3).

Figuur 2.3 Gemiddeld aantal jaren werkzaam als sekswerker

Bron: Regioplan, 2014

De bevindingen worden beïnvloed door de leeftijd van respondenten: hoe hoger de leeftijd van respondenten, hoe hoger het aantal jaren dat respondenten werkzaam zijn als sekswerker. Respondenten tot 30 jaar werken gemiddeld 3,5 jaar (sd=3,1), respondenten tot 50 jaar gemiddeld 8,4 jaar (sd=7,1) en respondenten tot 70 jaar gemiddeld 13,7 jaar (sd=11,3).[3]

Elf procent van alle respondenten is minder dan één jaar werkzaam binnen de seksbranche. Ruim een kwart is een tot vijf jaar werkzaam als sekswerker en bijna een op de drie is tien jaar of langer werkzaam (zie tabel 2.2).

Tabel 2.2 Aantal jaren werkzaam als sekswerker (n=360)

Minimum aantal jaren werkzaam	0,1
Maximum aantal jaren werkzaam	46
Minder dan 1 jaar werkzaam	11%
1 tot 5 jaar werkzaam	27%
5 tot 10 jaar werkzaam	30%
10 jaar of langer werkzaam	31%
Gemiddelde	7,5
Standaarddeviatie	7,5

Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking met bevindingen onderzoek 2006
Het gemiddeld aantal jaren dat respondenten als sekswerker werkzaam zijn, ligt in het huidige onderzoek veel hoger (7,5 jaar) dan in het onderzoek van 2006 (2,3 jaar), ook wanneer de (nieuwe) groep thuissekswerkers en zelfstandige escort buiten beschouwing wordt gelaten. 23 procent was minder dan één jaar werkzaam als sekswerker, circa twee op de vijf (41%) werkten een tot vijf jaar als sekswerker. In totaal was veertien procent tien jaar of langer werkzaam als sekswerker. Gezien het verband tussen leeftijd en aantal jaren werkzaam, komt het verschil voort uit de lagere leeftijd van respondenten in het onderzoek van 2006 vergeleken met het huidige onderzoek.

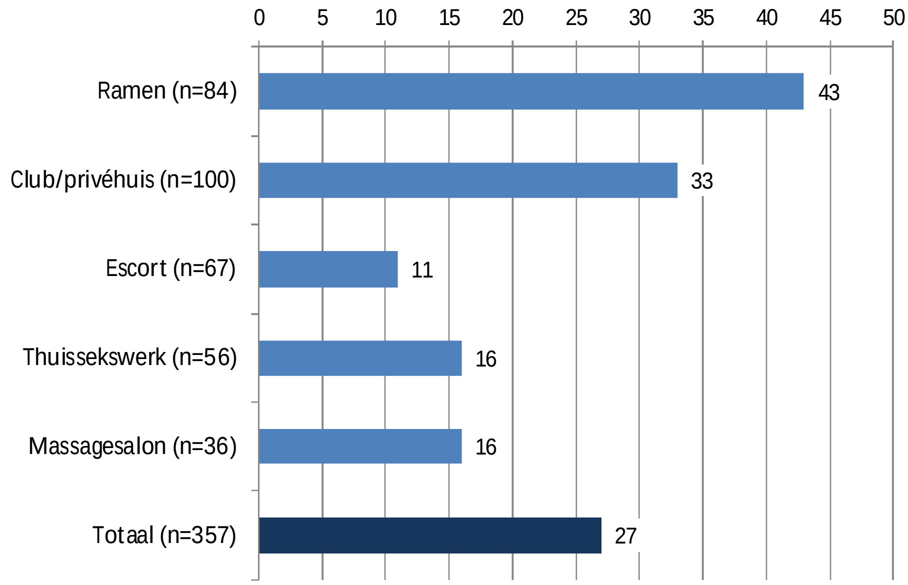
2.2 Hoeveel uur werken sekswerkers?

Sekswerkers in de escort werken gemiddeld het minst aantal uren per week als sekswerker, namelijk 11 uur. Raamsekswerkers werken het meest aantal uren per week (43 uur), zo blijkt uit figuur 2.4. De betekenis van werktijd verschilt. Voor raamsekswerkers is er veel (loze) wachttijd – die geteld wordt binnen het aantal werkzame uren – terwijl dat bij escort en thuissekswerkers veel minder het geval is.[4]

[3] F=39,17, p<.01.

[4] Aan sekswerkers is de vraag gesteld hoeveel uur zij gemiddeld per week als sekswerker werken. In het geval van sekswerkers die in meerdere onderdelen van de seksbranche werken, gaat het om het totaal aantal uren dat zij per week in die brancheonderdelen werken.

Figuur 2.4 Gemiddeld aantal uren per week werkzaam als sekswerker

Bron: Regioplan, 2014

Uit een nadere analyse blijkt dat een groot deel van de respondenten relatief weinig tijd aan sekswerk per week besteedt: circa een op de drie werkt minder dan twaalf uur per week. Ruim een kwart (28%) werkt veertig uur of meer per week; daarvan werkt een aanzienlijk deel zelfs zeventig uur of meer.

Tabel 2.3 Aantal uren per week werkzaam als sekswerker (n=357)

Minimum aantal uren per week werkzaam	0 *
Maximum aantal uren per week werkzaam	90
Minder dan 12 uur	34%
12-20 uur	8%
20-30 uur	16%
30-40 uur	15%
40-50 uur	14%
50-70 uur	7%
70 of meer uur	7%
Gemiddelde	27
Standaarddeviatie	20,8

* Twee respondenten gaven aan dat zij op de huidige plek (nog) 0 uur per week werkzaam zijn als sekswerker vanwege een gebrek aan klanten (net gestart of geregistreerd bij de Kamer van Koophandel).

Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking met bevindingen onderzoek 2006
Het aantal uur dat respondenten per week werkzaam is ligt in het huidige onderzoek lager (gemiddeld 27 uur) dan in het onderzoek van 2006 (gemiddeld 32 uur per week, verdeeld over 4,5 dag). Echter, wanneer de (nieuwe) groep thuissekswerkers en zelfstandige escort in dit onderzoek buiten beschouwing wordt gelaten, is er geen verschil meer (gemiddeld werkt men dan ook 32 uur per week).
In beide onderzoeken komt naar voren dat raamsekswerkers het meeste uren werken: 43 uur per week in 2014 en 37 uur (in 5 dagen) in 2006. Een verschil betreft het aantal uren dat sekswerkers in massagesalons werken: gemiddeld 16 uur in 2014, vergeleken met 25 uur in 2006.

2.3 Waarom wilden respondenten sekswerker worden?

De vaakst genoemde reden volgens respondenten om sekswerker te worden, is dat zij geld nodig hadden om zichzelf en/of de familie te kunnen onderhouden. Ruim een kwart is begonnen omdat dit werk hen leuk leek; sekswerkers in de escort en thuissekswerkers noemen deze reden vaak in vergelijking met sekswerkers in andere onderdelen van de seksbranche. Vier procent geeft aan te zijn overgehaald door iemand anders. Uit een toelichting op de vraag blijkt uit acht antwoorden dat er sprake was van een loverboy of ex-vriend door wie de respondent werd gedwongen. Tabel 2.4 geeft een overzicht van de redenen (voorgestructureerde antwoordopties) waarom respondenten als sekswerker zijn gaan werken. Respondenten hadden ook de mogelijkheid om andere redenen te noemen. Andere vaker genoemde redenen zijn spanning/seks (34 respondenten), meer in het algemeen om geld te verdienen (33 respondenten) en als bijverdienste (13 respondenten).

Resultaten uitgesplitst naar herkomst laten zien dat de reden ‘omdat het sekswerk me leuk leek’ het meest genoemd wordt door respondenten van Nederlandse afkomst (37%). De reden ‘omdat ik geen andere baan kon krijgen’ wordt het vaakst door respondenten van Aziatische afkomst genoemd (43%), evenals de reden ‘omdat ik dacht op deze manier meer geld te kunnen verdienen dan via een andere baan’ (50%) en de reden ‘omdat ik in financiële nood zat’ (40%). De redenen ‘omdat ik geld nodig had om mezelf of familie te kunnen onderhouden’ wordt het vaakst aangegeven door respondenten uit Azië (60%), Oost-Europa (47%) en Midden- en Zuid-Amerika (43%).

Tabel 2.4 Redenen waarom respondenten als sekswerker zijn gaan werken (voorgestructureerde meerkeuze antwoordopties)

	Ramen (n=85)	Club/ privéhuis (n=101)	Escort (n=71)	Thuisseks-werk (n=57)	Massage-salon (n=36)	Totaal (n=364)
Omdat ik geld nodig had om mezelf/familie te kunnen onderhouden	38%	41%	23%	37%	61%	37%
Omdat het me leuk leek	12%	22%	47%	37%	19%	27%
Omdat ik dacht dat ik op deze manier meer geld kon verdienen dan via een andere baan	35%	12%	21%	9%	57%	23%
Omdat ik in financiële nood zat (schulden)	20%	19%	17%	25%	42%	22%
Omdat ik geen andere baan kon krijgen	13%	18%	10%	11%	33%	15%
Omdat vriendinnen/ vrienden van mij ook als sekswerker werk(t)en	11%	13%	9%	2%	3%	9%
Omdat iemand mij hiertoe heeft overgehaald	8%	3%	3%	0%	0%	4%
Omdat iemand mij heeft geadviseerd om als sekswerker te gaan werken	6%	2%	3%	4%	3%	3%

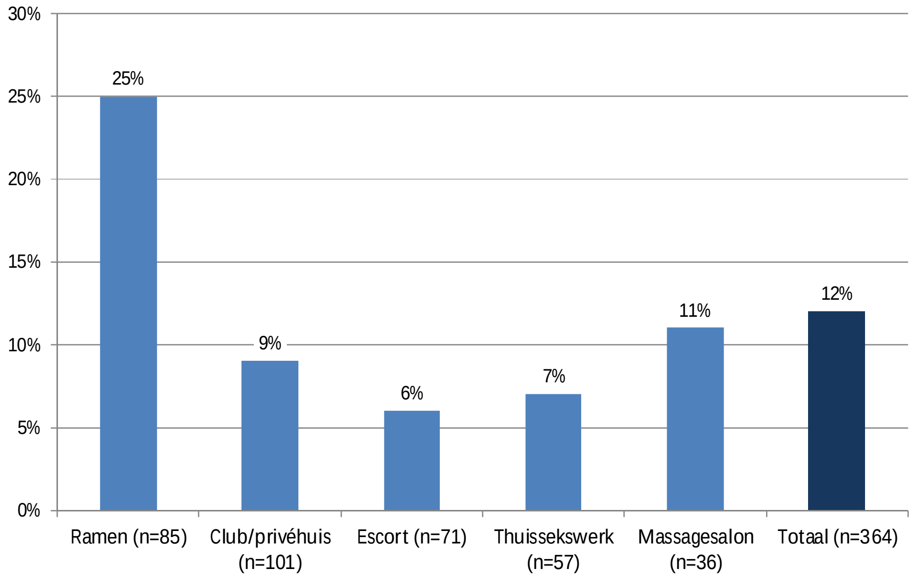
Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking met bevindingen onderzoek 2006
In het huidige onderzoek worden veelal dezelfde soorten redenen genoemd om als sekswerker te gaan werken. Ook in het onderzoek van 2006 noemden veel sekswerkers (55%) financiële redenen om aan de slag te gaan als sekswerker. Meer dan een kwart (27%) noemde de betere verdiensten, een carrièreswitch of de enige manier om geld te verdienen als reden om in de seksbranche te gaan werken. Zeventien procent is vanwege schulden of geldnood als sekswerker begonnen en elf procent begon als sekswerker om een extraatje bij te verdienen of snel geld te verdienen. Uit het onderzoek van 2006 bleek verder dat twaalf procent is gaan werken in de seksbranche omwille van de spanning en acht procent (27 respondenten) is hiertoe gedwongen.

2.4 Hebben sekswerkers wel eens een andere baan gehad?

De grote meerderheid van de geïnterviewde sekswerkers heeft voorheen gewerkt in een andere branche dan de seksbranche. Twaalf procent heeft tot op heden alleen als sekswerker gewerkt. Van de raamsekswerkers heeft een relatief groot deel (25%) alleen als sekswerker gewerkt (zie figuur 2.5).

Figuur 2.5 Aandeel respondenten dat tot op heden alleen als sekswerker heeft gewerkt

Bron: Regioplan, 2014

Uitgesplitst naar herkomst zien we dat 29 procent van de respondenten uit Oost-Europa tot op heden alleen als sekswerker heeft gewerkt, gevolgd door 18 procent van de Aziatische respondenten, 13 procent van de respondenten uit Midden- en Zuid-Amerika en drie procent van de Nederlandse respondenten.

Veel sekswerkers hebben in het verleden in de horeca of detailhandel gewerkt of hebben een kantoorbaan gehad. Tabel 2.5 geeft een overzicht van het arbeidsverleden van respondenten die in een ander onderdeel dan de seksbranche hebben gewerkt.

Tabel 2.5 Arbeidsverleden van sekswerkers *

Branche/type baan	Aantal
Horeca	87
Detailhandel (winkelbediende/verkoopster/caissière)	77
Kantoorbaan (administratief/kantoor/receptioniste)	63
Schoonmaakster	42
Productiemedewerker	37
Zorg	36
Manager	16
Kapper/werkzaam in beautysalon	12
Eigen bedrijf/zzp'er	9
Postbezorger	8
Uitzendwerk	6
Beveiliging	4
Massage (non-sekswerk)	4
Naaister	4
Overig **	53

Bron: Regioplan, 2014

* Een deel van de sekswerkers noemde meerdere werkzaamheden die zij in het verleden uitvoerden.

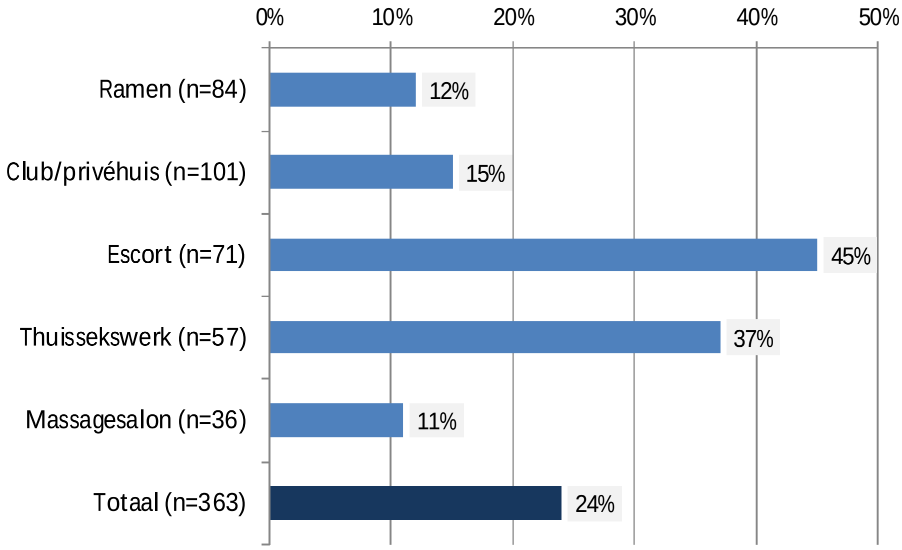
** Er wordt onder meer genoemd: model, (tand)artsassistente, lerares en medewerker of instructrice sportschool.

2.5 Hebben sekswerkers momenteel ook een andere baan?

Een kwart van de sekswerkers heeft momenteel ook een andere baan (zie figuur 2.6). Thuissekswerkers (37%) en sekswerkers in de escort (45%) hebben relatief vaak een andere baan, sekswerkers in massagesalons (11%) en raamsekswerkers (12%) hebben juist minder vaak een baan naast het sekswerk.

Gesplitst naar herkomst hebben Nederlandse respondenten het vaakst ook nog een andere baan naast het sekswerk (36%), gevolgd door Midden- en Zuid-Amerikaanse respondenten (25%), Oost-Europese respondenten (9%) en Aziatische respondenten (3%).

Figuur 2.6 Aandeel sekswerkers dat ook nog een andere baan heeft (in %)

Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking met bevindingen onderzoek 2006
De geïnterviewde sekswerkers in het onderzoek van 2014 hebben vaker (24%) een andere baan buiten de seksbranche dan sekswerkers in 2006 (7%). In 2006 hadden met name sekswerkers in massagesalons (12%) en clubs (11%) een andere baan. In het huidige onderzoek zijn ook thuissekswerkers en zelfstandige sekswerkers in de escort bevraagd; deze sekswerkers hebben verhoudingsgewijs vaak nog een andere baan. Als deze groep buiten beschouwing wordt gelaten, heeft nog altijd 19 procent van de sekswerkers een andere baan buiten de seksbranche; het verschil wordt dus slechts gedeeltelijk hierdoor verklaard.

De meeste sekswerkers met ander werk hebben een kantoorbaan, hebben een eigen bedrijf of zijn werkzaam als zzp'er, en werken in de zorg (tabel 2.6).

Tabel 2.6 Werkzaamheden naast sekswerk

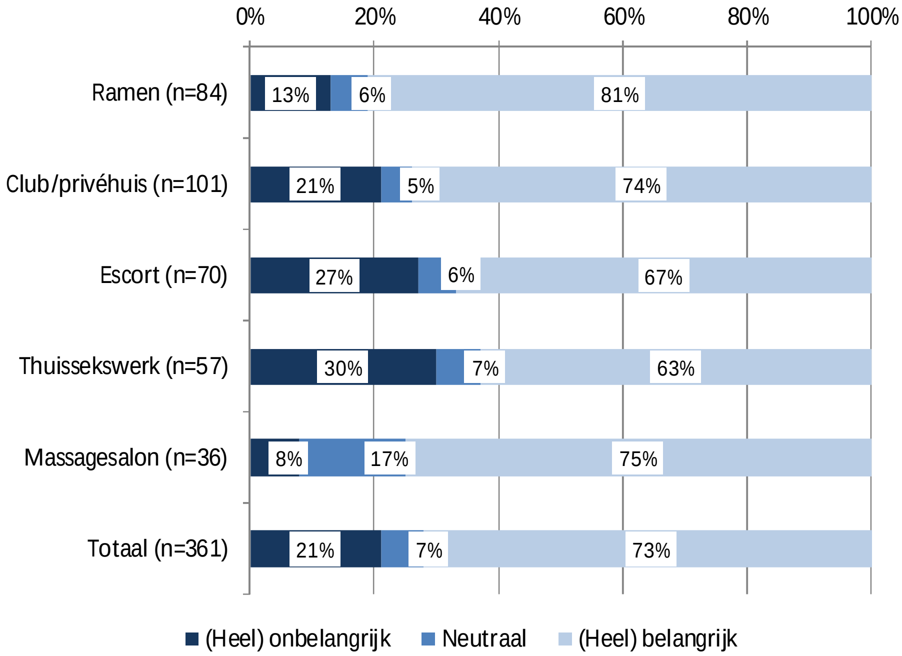
Branche / type baan	Aantal
Kantoorbaan (administratief/kantoor/receptioniste)	12
Eigen bedrijf/zzp'er	9
Zorg	8
Schoonmaakster	6
Winkelbediende/verkoopster/caissière	6
Horeca	4
Productiemedewerker	4
Manager	3
Kapper/beautysalon	3
Overig *	28

Bron: Regioplan, 2014
* Er wordt onder meer genoemd: oppasser, belastingconsulent, model en postbezorger.

2.6 Hoe belangrijk vinden sekswerkers anonimiteit?

Aan sekswerkers is gevraagd hoe belangrijk zij het vinden dat hun werkzaamheden als sekswerker onbekend zijn voor familie, vrienden en kennissen. Ongeveer driekwart van de geïnterviewde sekswerkers vindt dit (heel) belangrijk, zo geeft figuur 2.7 weer. Gelet op de leeftijd van respondenten zien we dat onbekendheid van de werkzaamheden bij familie en vrienden het belangrijkst is voor de jongere respondenten in de categorie 18 tot 30 jaar.[5]

Figuur 2.7 Belang onbekendheid sekswerkzaamheden bij familie, vrienden en kennissen

Bron: Regioplan, 2014

In tabel 2.7 wordt tevens een overzicht gegeven van de instanties of hulpverleners waar respondenten anonimiteit belangrijk en minder belangrijk achten. Het beeld is tweeledig: de meerderheid geeft aan anonimiteit bij een groot aantal instanties en hulpverleners belangrijk te vinden, tegelijkertijd geven heel veel respondenten aan dat zij anonimiteit juist minder belangrijk vinden bij deze instanties en hulpverleners. Specifiek voor de GGD achten ongeveer evenveel geïnterviewde sekswerkers anonimiteit juist wel of juist niet belangrijk.

[5] Gemeten op een schaal van 1 (zeer onbelangrijk) tot 5 (zeer belangrijk) scoort de jongste groep het hoogst (m=4,4, sd=1,2), vergeleken met de groep respondenten van 30-50 jaar (m=3,9, sd=1,4) en de groep van 50-70 jaar (m=3,9, sd=1,6); F=3,9, p<.05.

Tabel 2.7 Organisaties/instellingen waar respondenten anonimiteit van belang en van minder belang achten

Anonimiteit belangrijk	Aantal
Alle organisaties/instellingen die hieronder zijn genoemd	155
GGD	22
Kamer van Koophandel	16
Belastingdienst	16
Huisarts	12
Bank of verzekering	11
Zedenpolitie	10
UWV	5
Hulpverleningsorganisatie	3
Ziekenhuis	3
Gemeente	3
Schuldhulpverlening	2
Overig	4
Anonimiteit minder belangrijk	**Aantal**
Alle organisaties/instellingen die hieronder zijn genoemd	93
GGD	19
Huisarts	19
Belastingdienst	12
Boekhouder	8
Hulpverleningsorganisatie	7
Kamer van Koophandel	4
Bank of verzekering	4
Ziekenhuis	4
Zedenpolitie	2
Advocaat	2
UWV	2
Overig	4

Bron: Regioplan, 2014

3 DE WERKPLEK VAN SEKSWERKERS

Sekswerkers kiezen voor de huidige werkplek omdat deze plek hen leuk lijkt, omdat zij er meer kunnen verdienen dan op andere werkplekken en/of omdat zij liever met de huidige werkgever/exploitant werken dan met die op andere werkplekken. Een deel van de sekswerkers is werkzaam op meerdere werkplekken in verschillende onderdelen van de seksbranche. Sekswerkers in de escort werken ook vaak als thuissekswerker en vice versa. Te lage inkomsten op een werkplek, het uitproberen van een werkplek en problemen/ruzie met de werkgever/exploitant zijn voor sekswerkers redenen om van werkplek te wisselen. Bijna alle sekswerkers werken liever bij een vergunde werkgever/exploitant, omdat zij dit veiliger achten, omdat zij vergund/legaal willen werken en/of omdat zij dan geen stress of angst hebben om problemen met de politie of andere instanties te krijgen.

3.1 Waarom kozen sekswerkers voor hun huidige werkplek?

Aan sekswerkers is gevraagd waarom zij gekozen hebben voor hun huidige werkplek binnen de seksbranche. Een kwart geeft aan dat de werkplek hen leuk leek en bijna een op de vijf geeft aan daar meer te kunnen verdienen dan op andere werkplekken. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de gekozen (voorgestructureerde) antwoordopties.

Respondenten hadden ook de mogelijkheid om andere redenen te noemen. Een groot aantal sekswerkers noemt de onafhankelijkheid (52 respondenten) en veiligheid (45 respondenten) die gepaard gaan met hun huidige werkplek. Ook geven heel wat sekswerkers aan dat hun huidige werkplek is aangeraden door iemand (36 respondenten), dat er een goede sfeer op de huidige werkplek bestaat (35 respondenten) en dat zij weinig andere keuze[1] hadden (31 respondenten).

[1] Zij hadden bijvoorbeeld weinig keuze omdat andere locaties vol zaten, omdat de vorige werkplek ging sluiten, of omdat zij ontslagen, weggestuurd of afgekeurd waren bij de andere locatie.

Tabel 3.1 Redenen waarom respondenten voor hun huidige werkplek kozen (voorgestructureerde meerkeuze antwoordopties)

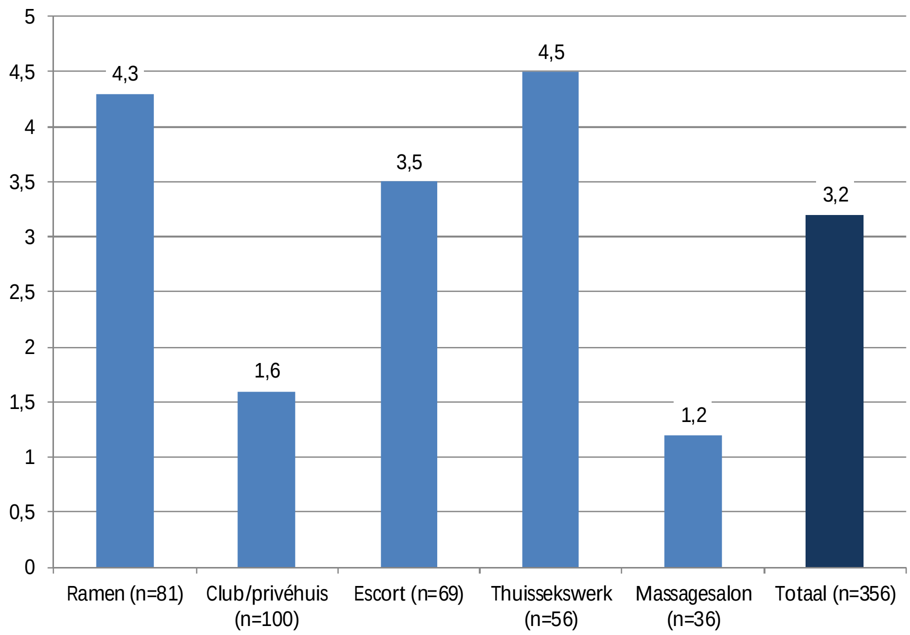
	Ramen (n=84)	Club/ privéhuis (n=100)	Escort (n=68)	Thuisseks-werker (n=55)	Massage-salon (n=36)	Totaal (n=357)
Omdat deze werkplek me leuk leek	31%	30%	22%	2%	39%	25%
Omdat ik op deze werkplek meer kan verdienen dan op andere werkplekken	23%	12%	29%	11%	14%	18%
Omdat ik liever werk met de werkgever of exploitant op mijn huidige werkplek dan met die op andere werkplekken	14%	24%	6%	0%	36%	15%
Omdat dit de enige werkplek in mijn woonomgeving is	13%	8%	4%	7%	19%	10%
Omdat ik de hygiëne op mijn huidige werkplek beter vind dan op andere werkplekken	10%	16%	2%	2%	11%	9%
Omdat ik liever werk met de klanten op mijn huidige werkplek dan met klanten op andere werkplekken	13%	10%	7%	0%	0%	7%

Bron: Regioplan, 2014

3.2 Hoe lang werken sekswerkers op hun huidige werkplek?

De gemiddelde duur dat respondenten op hun huidige werkplek binnen de seksbranche werken, bedraagt 3,2 jaar (zie figuur 3.1). Raamsekswerkers, sekswerkers in de escort en thuissekswerkers werken iets langer op hun huidige werkplek. Sekswerkers in clubs/privéhuizen en massagesalons werken juist wat minder lang op hun huidige werkplek.

Figuur 3.1 Gemiddelde duur in jaren dat respondenten op hun huidige werkplek werken

Bron: Regioplan, 2014

Bijna twee op de vijf sekswerkers werken minder dan één jaar op hun huidige werkplek. Een kwart werkt een tot drie jaar op hun huidige werkplek. Acht procent werkt tien jaar of meer op de huidige werkplek. Het maximum aantal jaren werkzaam op de huidige werkplek bedraagt 30 jaar. Tabel 3.2 laat dit zien.

Tabel 3.2 Aantal jaren werkzaam op huidige werkplek (n=356)

Minimum aantal jaren	0*
Maximum aantal jaren	30
Minder dan 1 jaar	39%
1-3 jaar	25%
3-5 jaar	14%
5-10 jaar	14%
10 of meer jaar	8%
Gemiddelde	3,2
Standaarddeviatie	4,7

Bron: Regioplan, 2014

* In totaal gaven twintig respondenten aan dat zij 0 jaar op hun huidige werkplek werken. Dit zijn naar verwachting sekswerkers die enkele maanden (in ieder geval minder dan 1 jaar) op hun huidige werkplek werken.

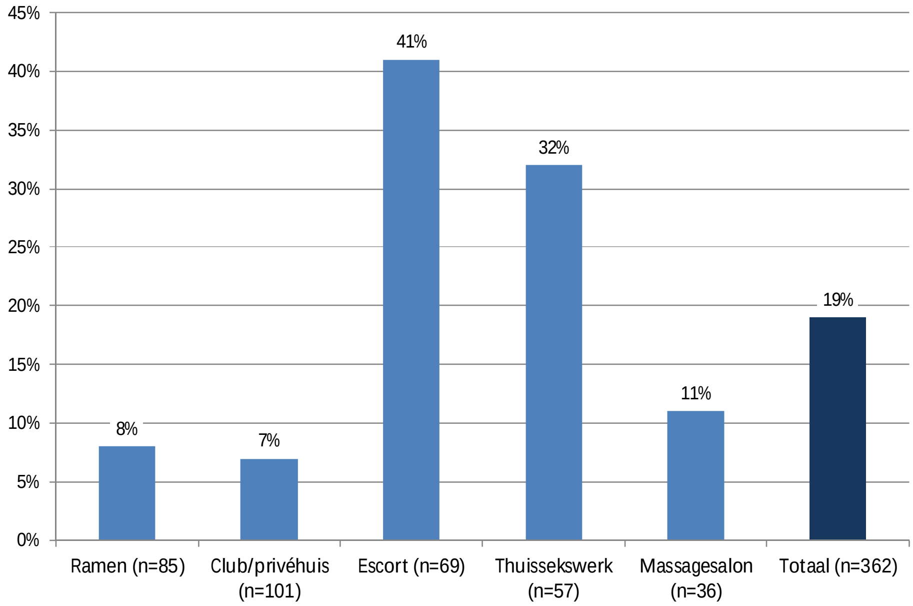
Het aantal jaren dat sekswerkers op hun huidige werkplek werken, is afhankelijk van de leeftijd; de oudste respondenten (tussen 50 en 70 jaar) werken gemiddeld 6,2 jaar (sd=7,11) op de huidige plek, respondenten tussen 30 en 50 jaar gemiddeld 3,4 jaar (sd=4,8) en de jongste respondenten (tussen 18 en 30 jaar) gemiddeld 1,7 jaar (sd=1,7).

Vergelijking met bevindingen onderzoek 2006
Sekswerkers werken nu langer op hun huidige werkplek, namelijk gemiddeld 3,2 jaar ten opzichte van 1,5 jaar in 2006. Ook wanneer de (nieuwe) groep thuissekswerkers en zelfstandige escort niet wordt meegerekend, ligt het gemiddelde van 2,8 jaar hoger dan in 2006.

3.3 Werken sekswerkers ook elders binnen de seksbranche?

Circa een op de vijf respondenten heeft behalve de werkplek waar het interview plaatsvond, ook nog een andere werkplek binnen de seksbranche. Met name sekswerkers in de escort en thuissekswerkers hebben relatief vaak nog een andere werkplek (zie figuur 3.2). In het onderzoek van 2006 had een veel kleiner deel van de sekswerkers (9%) meerdere werkplekken binnen de seksbranche. Dit lagere percentage wordt deels veroorzaakt doordat in het vorige onderzoek geen thuissekswerkers en zelfstandige sekswerkers in de escort zijn betrokken.

Figuur 3.2 Aandeel sekswerkers met andere werkplek binnen seksbranche

Bron: Regioplan, 2014

Uit een nadere analyse blijkt dat thuissekswerkers ook vaak in de escort werken (en vice versa). Uit tabel 3.3 blijkt ook dat sekswerkers achter de ramen wel eens op een andere werkplek in hetzelfde brancheonderdeel werken.

Tabel 3.3 Andere werkplekken van respondenten (n=63)

	Ramen	Club/ Privéhuis	Escort	Thuis-sekswerk	Massage salon	Totaal
Ramen	0	1	0	0	0	1
Club/privéhuis	2	7 [2]	3	0	0	12
Escort	2	1	8 [3]	11	0	24
Thuissekswerk	0	0	16	0	0	16
Op andere werkplek in hetzelfde branche-onderdeel	4	0	1	0	0	5
Anders	0	1	9	8	2	21

Bron: Regioplan, 2014

Een op de vijf respondenten heeft in het verleden op een werkplek in het buitenland gewerkt[4]. Raamsekswerkers hebben relatief vaak (32%) in het buitenland gewerkt. Een klein deel van de geïnterviewde sekswerkers (3%) werkt momenteel nog steeds op een werkplek in het buitenland (zie tabel 3.4).

Tabel 3.4 Aandeel sekswerkers dat ook een werkplek in het buitenland heeft (gehad)

	In het verleden	Momenteel nog steeds
Ramen (n=84)	32%	1%
Club/privéhuis (n=99)	24%	0%
Escort (n=71)	10%	9%
Thuissekswerk (n=53)	11%	0%
Massagesalon (n=36)	8%	6%
Anders (n=14)	21%	0%
Totaal (n=357)	**20%**	**3%**

Bron: Regioplan, 2014

Het gemiddeld aantal verschillende werkplekken waar respondenten in Nederland hebben gewerkt, bedraagt drie. Ook in het onderzoek van 2006 kwam naar voren dat sekswerkers circa drie werkplekken tot het moment van het interview hadden. Het gemiddeld aantal verschillende werkplekken waar geïnterviewde sekswerkers in het buitenland hebben gewerkt, bedraagt twee.

3.4 Waarom wisselen sekswerkers wel eens van werkplek?

Aan respondenten die nu of in het verleden (ook) op een andere werkplek hebben gewerkt, is gevraagd waarom zij soms van werkplek wisselen. Meer dan een derde doet dit omdat zij te weinig verdienden op de vorige werkplek

[2] Bij dit aantal gaat het in feite om sekswerkers die zowel in een club als in een privehuis werken.

[3] Bij dit aantal gaat het in feite om sekswerkers die bij een escortbedrijf werken en tegelijkertijd als zelfstandige escort werken.

[4] Dit geldt zowel voor Nederlandse als voor buitenlandse respondenten.

en een kwart wil uitproberen hoe het werken op een andere werkplek is. Veertien procent wisselt van werkplek, omdat men problemen/ruzie had met de exploitant of werkgever; dit geldt relatief vaak voor sekswerkers in massagesalons (38%). Tabel 3.5 geeft een overzicht van de (voorgestructureerde) antwoordopties. Daarnaast gaven veel geïnterviewde sekswerkers andere redenen aan om te wisselen van werkplek: omdat het meer geld oplevert wanneer je nieuw bent op een werkplek (25 respondenten); sluiting van de vorige werkplek (16 respondenten) en slechte omstandigheden op de werkplek zoals drugs, criminaliteit, slechte behandeling of mensenhandel (13 respondenten).

Tabel 3.5 Redenen waarom respondenten soms van werkplek wisselen (voorgestructureerde meerkeuze antwoordopties)

	Ramen (n=61)	Club/ privéhuis (n=81)	Escort (n=43)	Thuisseks-werker (n=28)	Massage-salon (n=24)	Totaal (n=247)
Omdat ik te weinig verdiende op een werkplek	41%	32%	44%	39%	21%	35%
Omdat ik eens wilde uitproberen hoe het werken op een andere werkplek is	30%	19%	21%	25%	29%	24%
Omdat ik problemen/ruzie had met de exploitant/werkgever	5%	15%	9%	25%[5]	38%	14%
Omdat ik het leuk vind om op verschillende plekken te werken	13%	3%	12%	0%	17%	8%
Omdat ik op die manier op een goedkopere werkplek kan werken	5%	0%	2%	4%	0%	3%
Omdat ik op een werkplek wilde werken waar de werkgever of exploitant een vergunning had	0%	4%	0%	0%	4%	2%

Bron: Regioplan, 2014

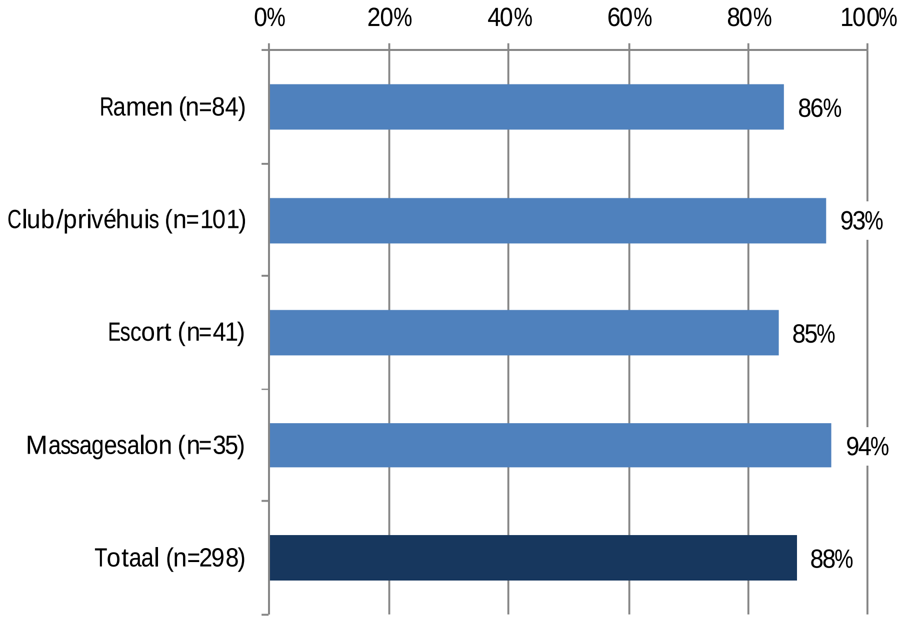
Vergelijking met bevindingen onderzoek 2006
Net als in het onderzoek van 2006 komt naar voren dat sekswerkers die wel eens van werkplek wisselen, dit met name doen (35%) vanwege de te lage verdiensten op de oorspronkelijke plek. In 2006 gaf dertig procent een dergelijke reden aan.

[5] Het betreft hier naar verwachting thuissekswerkers die in het verleden wel op een werkplek werkten waar zij te maken hadden met een exploitant/werkgever.

3.5 Werken sekswerkers bij voorkeur op een vergunde werkplek?

Aan de geinterviewde sekswerkers, die bijna alle in een vergund seksbedrijf werken (uitgezonderd thuissekswerkers en zelfstandig escortwerkers), is de vraag gesteld of zij bij voorkeur op een vergunde werkplek werken. De grote meerderheid (88%) werkt het liefst op een werkplek waar de werkgever of de exploitant een vergunning heeft (figuur 3.3). Er zijn 11 sekswerkers die aangeven niet bij voorkeur op een vergunde werkplek te werken (de resterende respondenten hadden geen mening).

Figuur 3.3 Aandeel sekswerkers dat bij voorkeur werkt op vergunde werkplek[6]

Bron: Regioplan, 2014

De vaakst genoemde reden (tabel 3.6) waarom geïnterviewde sekswerkers bij voorkeur op een vergunde werkplek werken, is de veiligheid (103 respondenten). Ook geven veel sekswerkers aan dat zij het belangrijk vinden om vergund/legaal te werken (74 respondenten) en dat zij dan geen stress of angst hebben om problemen met de politie of andere instanties te krijgen (72 respondenten).

Ook is gevraagd naar redenen waarom respondenten liever *niet* werken op een werkplek waar de werkgever of exploitant een vergunning heeft. Niet alle antwoorden gaven een expliciete reden weer voor hun voorkeur, maar uit een drietal antwoorden komt naar voren dat er sprake is van een financiële reden,

[6] De groep thuissekswerkers wordt niet weergegeven in deze figuur omdat zij in de meeste gevallen niet te maken hebben met een werkgever of exploitant. Slechts een klein deel van de geïnterviewde thuissekswerkers had hier wel mee te maken, omdat zij ook in een ander onderdeel van de seksbranche werken.

namelijk om verdiensten te maximaliseren (“omdat het geld dan allemaal voor jezelf is”). Uit enkele andere antwoorden blijkt dat zij er niet bij stilstaan of niet in geïnteresseerd zijn of de werkgever/exploitant een vergunning heeft. Een respondent is tegen het bestaan van een vergunningstelsel.

Tabel 3.6 Zelfgenoemde redenen waarom respondenten liever werken op een werkplek waar de werkgever of exploitant een vergunning heeft

	Aantal
Vanwege de veiligheid	103
Ik vind vergund/legaal werken belangrijk	74
Ik heb dan geen stress of angst om problemen met de politie of andere instanties te krijgen	72
De administratie/belastingaangifte is dan goed geregeld	52
Een werkgever/exploitant met vergunning is betrouwbaarder	13
Overig	17

Bron: Regioplan, 2014

3.6 Wat betalen raamsekswerkers voor hun werkplek?

Raamsekswerkers moeten in tegenstelling tot de meeste sekswerkers in andere onderdelen van de seksbranche huur voor hun werkplek betalen aan een exploitant. Meestal betalen sekswerkers een bedrag per dag (in feite een dagdeel van bijvoorbeeld 8 uur),[7] maar een enkele sekswerker betaalt per uur of juist per week huur. De meeste raamsekswerkers die per dag(deel) huur betalen, hebben te maken met een huur van 100-150 euro.[8] Enkele respondenten betalen per week een bedrag van 650-700 euro (zie tabel 3.8).

Tabel 3.8 Hoogte van huur werkplek raamsekswerkers (in aantallen, n=78)

	Per uur	Per dag(deel)	Per week
Minder dan € 100	1	21	0
€ 100-150	0	43	0
€ 150-200	0	8	0
€ 200-250	0	1	0
Overig: € 650	0	0	1
Overig: € 700	0	0	3
Totaal	**1**	**73**	**4**

Bron: Regioplan, 2014

[7] In de meeste gemeenten betalen raamsekswerkers een bedrag per dagdeel, van bijvoorbeeld 8 uur. In de gemeente Eindhoven werkten geinterviewde raamsekswerkers langer dan 8 uur (namelijk 12 uur), maar betaalden zij wel per dagdeel.

[8] De bedragen van de huurprijs per dag(deel) in tabel 3.8 komen overeen met informatie van SOA Aids Nederland. Deze organisatie geeft op haar website aan dat de huurprijs van een raam ligt tussen de € 80 en € 120 per dagdeel ligt (http://www.soaaids.nl/nl/informatie-voor/prostitutie/prostitutie-nederland/werkplekken/raamprostitutie).

In het onderzoek van 2006 noemden raamsekswerkers en exploitanten in dit brancheonderdeel dat de huur van de werkplek € 45 tot € 200 per dagdeel bedroeg. Of er al dan niet sprake is van een (landelijke) stijging van de huur tussen 2006 en 2014, kan op basis van het voorliggende onderzoek niet vastgesteld worden.

4 DE ARBEIDSRELATIE VAN SEKSWERKERS

De arbeidsrelatie van sekswerkers verschilt per onderdeel van de seks-branche. Terwijl raamsekswerkers, thuissekswerkers en sekswerkers in de escort vaak of altijd – naar eigen zeggen – als zelfstandige werken, werken sekswerkers in clubs, privéhuizen en massagesalons veelal via de opting-in regeling. De arbeidsrelatie van sekswerkers is van invloed op de mate waarin en de wijze waarop zij met een werkgever of exploitant werkafspraken maken. Sekswerkers vinden het belangrijk om zelf te kunnen bepalen met welke klanten zij werken en wat zij vragen voor een bepaalde seksuele handeling. De meeste sekswerkers zijn niet alleen (heel) tevreden over hun arbeidsrelatie, maar ook over de wijze waarop de eigen werkzaamheden verlopen. Die tevredenheid heeft vaak te maken met de zelfstandigheid van het werk, de relatie met collega's of werksfeer, en de relatie met de werkgever/exploitant.

4.1 Welke arbeidsrelatie hebben sekswerkers?

Alle geïnterviewde raamsekswerkers en thuissekswerkers werken naar eigen zeggen als zelfstandige. Ook sekswerkers in de escort werken relatief vaak als zelfstandige. Ruim vier op de vijf sekswerkers in clubs/privéhuizen en 94 procent van de sekswerkers in massagesalons werken via de zogeheten opting-in regeling; dit houdt in dat een sekswerker met de werkgever afspreekt dat er loonbelasting en premies et cetera worden ingehouden.

Tabel 4.1 Arbeidsrelatie van respondenten

	In loon-dienst	Zelfstandige	Opting-in regeling	Anders
Ramen (n=85)	0%	100%	0%	0%
Club/privéhuis (n=100)	5%	8%	82%	5%
Escort (n=70)	3%	73%	23%	1%
Thuissekswerk (n=55)	0%	100%	0%	0%
Massagesalon (n=36)	6%	0%	94%	0%
Totaal (n=360)	**3%**	**58%**	**37%**	**2%**

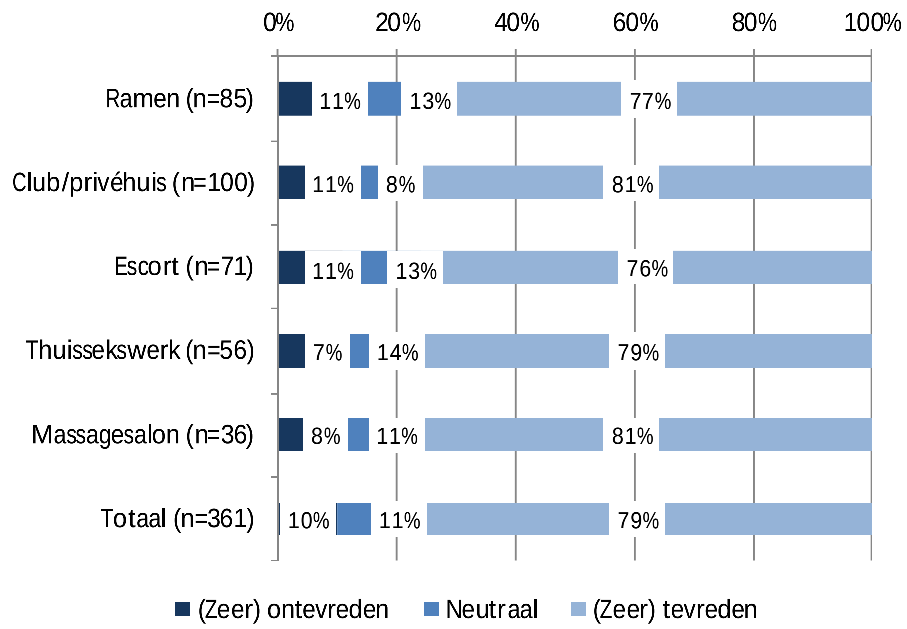
Bron: Regioplan, 2014

Gelet op de leeftijd van respondenten, zien we dat het werken als zelfstandige het vaakst voorkomt in de groep tot 30 jaar (69%), ten opzichte van de groep van 30 tot 50 jaar (51%) en van 50 tot 70 jaar (57%). De opting-in regeling komt het minst voor onder de jongeren tot 30 jaar (25%) en gelijk onder de groep tot 50 jaar (44%) en tot 70 jaar (43%).

> **Vergelijking met bevindingen onderzoek 2006**
> In 2014 zien sekswerkers zichzelf veelal als zelfstandige (58%), net zoals in het onderzoek van 2006 naar voren kwam (62%). Een verschil is dat sekswerkers in clubs, privéhuizen en massagesalons in 2014 aangeven voornamelijk via de opting-in regeling te werken, terwijl sekswerkers in deze onderdelen van de seksbranche in 2006 veelal als zelfstandige werkten. Dat komt doordat de opting-in regeling toen nog niet bestond; deze bestaat sinds 1 januari 2009.

Een groot deel van de sekswerkers is (zeer) tevreden met de arbeidsrelatie (79%). Figuur 4.1 geeft weer dat er wat dit aspect betreft weinig verschil bestaat tussen de diverse brancheonderdelen waarin sekswerkers actief zijn. Wel is er een verschil in tevredenheid over de arbeidsrelatie naar leeftijd van de respondenten: oudere respondenten zijn gemiddeld tevredener dan jongere respondenten.[1]

Figuur 4.1 Tevredenheid met arbeidsrelatie

Bron: Regioplan, 2014

Aan sekswerkers die ontevreden zijn over hun arbeidsrelatie, is gevraagd naar de redenen van ontevredenheid. Een beperkt aantal respondenten heeft een toelichting op hun ontevredenheid gegeven. Enkele respondenten waren ontevreden over hun arbeidsrelatie, omdat zij menen dat zij geen beroep kunnen doen op de Ziektewet of omdat zij geen pensioen opbouwen. Een

[1] Gemeten op een schaal van 1 (zeer ontevreden) tot 5 (zeer tevreden), scoort de groep 50-70 jarigen het hoogst (m=4,3, sd=0,8) vergeleken met de groep 18-30 jarigen (m=3,8, sd=1,1) en de groep 50-70 jarigen (m=3,9, sd=0,9); F=3,7, p< .05.

aantal andere respondenten was ontevreden over de hoogte van de huur van hun werkplek.

4.2 Welke afspraken maken sekswerkers met de werkgever of exploitant?

Sekswerkers maken over bepaalde aspecten van hun werk afspraken met hun werkgever of exploitant (of iemand anders, bijvoorbeeld een beheerder van ramen). Ook bepalen zij sommige aspecten zelf of wordt dit juist voor hen bepaald. Tabel 4.2 geeft een overzicht. Bijna twee op de vijf respondenten (vooral raamsekswerkers) maken afspraken over de hoogte van de huur van de werkplek; in bijna alle andere gevallen bepaalt de exploitant dit. Bijna een derde maakt afspraken met de werkgever of exploitant over de hygiëne van de werkplek. Wat betreft de werktijden maakt een kwart van de respondenten afspraken met de werkgever of exploitant. Een groot deel (71%) bepaalt zelf de werktijden; dit zijn met name raamsekswerkers, thuissekswerkers en sekswerkers in de escort. Meer dan de helft (56%) geeft aan dat de prijs die aan de klant wordt gevraagd, bepaald wordt door de werkgever of exploitant (of iemand anders).

Tabel 4.2 Afspraken met werkgever, exploitant of iemand anders

	Ik maak hierover afspraken	Ik bepaal dit zelf	Dit wordt voor mij bepaald
Hoogte huur werkplek (n=100)	38%	3%	59%
Hygiëne werkplek (n=231)	31%	24%	46%
Werktijden (n=276)	24%	71%	5%
Opname vrije of vakantiedagen (n=221)	20%	79%	1%
Doorbetalen van loon bij ziekte (n=23)	17%	61%	22%
Gebruik drugs of alcohol* (n=203)	16%	38%	46%
Deel van inkomsten dat wordt afgestaan aan werkgever/exploitant (n=167)	13%	5%	82%
Kleding tijdens het werk (n=271)	8%	86%	6%
Prijs die aan klant wordt gevraagd (n=276)	8%	36%	56%
Klanten met wie wel of niet te werken (n=277)	4%	94%	2%
Te verrichten diensten (n=275)	4%	93%	3%

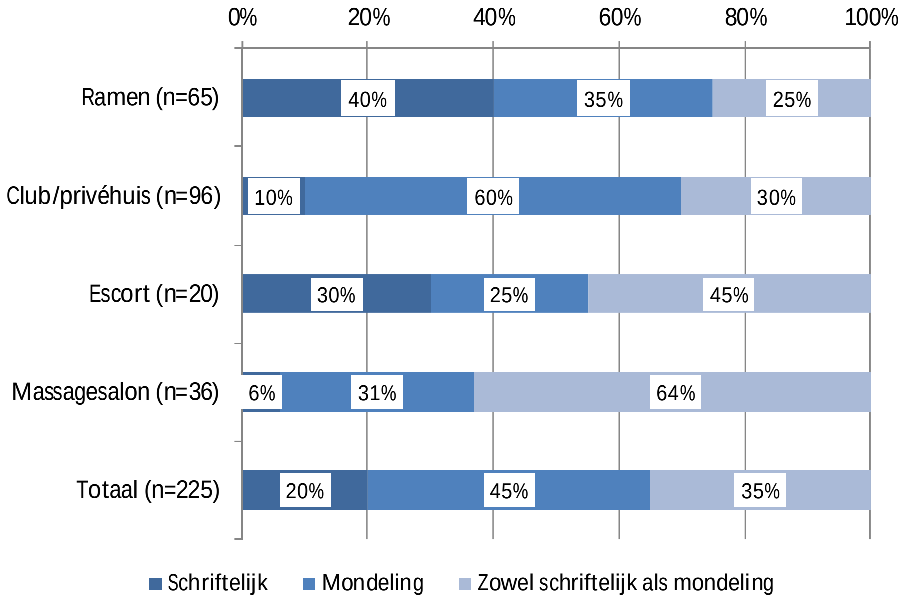
Bron: Regioplan, 2014

* Het gaat hierbij om afspraken over het al dan niet toestaan van het gebruik van drugs/alcohol tijdens het werk.

Aan sekswerkers die met een werkgever of exploitant te maken kunnen hebben, is gevraagd op welke wijze onderlinge afspraken worden vastgelegd. Bijna de helft (45%) van de respondenten legt deze afspraken alleen

mondeling vast. In het geval van sekswerkers in clubs/privéhuizen ligt dat percentage hoger, namelijk op zestig procent (zie figuur 4.2).

Figuur 4.2 Wijze waarop afspraken worden vastgelegd

Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
In 2014 leggen respondenten vaker dan in 2006 afspraken schriftelijk (en mondeling) vast met de werkgever/exploitant. Het aandeel dat alleen mondeling afspraken maakt is met 45% lager in 2014 dan in 2006 (78%). De afspraken werden toen vooral gemaakt over huur, werktijden, tarieven en uitbetaling.

In tabel 4.3 wordt weergegeven op welke wijze de werktijden van sekswerkers worden bepaald. Ruim driekwart bepaalt de werktijden zelf[2] (raamsekswerkers, sekswerkers in de escort en thuissekswerkers), tien procent doet dit via een intekenlijst (met name massagesalons) en zeven procent heeft vaste werktijden volgens een rooster (vooral in clubs/privéhuizen en massagesalons). Wat opvalt, is dat raamsekswerkers – die zichzelf als zelfstandige zien – blijkbaar toch nog niet in alle gevallen hun werktijden zelf bepalen.
Een uitsplitsing naar leeftijd laat zien dat de respondenten tot 30 jaar het vaakst aangeven zelf werktijden bepalen (86%) ten opzichte van 73 procent in de groep tot 50 jaar en 63 procent in de groep tot 70 jaar. In de beide laatste

[2] Uit tabel 4.2 kwam naar voren dat 71 procent de werktijden zelf bepaalt. In tabel 4.3 staat dat 77 procent de werktijden zelf bepaalt. Dit verschil in percentage wordt veroorzaakt doordat de vraag in tabel 4.3 door een grotere groep respondenten is beantwoord dan de vraag in tabel 4.2.

groepen wordt door 13 procent genoemd dat er met een intekenlijst wordt gewerkt, vergeleken met 2 procent in de jongste groep.

Tabel 4.3 Wijze waarop werktijden worden bepaald

	Bepaal ik zelf	Via intekenlijst	Vaste werk-tijden via rooster	Vastgelegd in contract	Anders
Ramen (n=82)	90%	1%	4%	0%	5%
Club/privéhuis (n=101)	69%	8%	13%	1%	9%
Escort (n=65)	88%	8%	2%	0%	3%
Thuissekswerk (n=45)	100%	0%	0%	0%	0%
Massagesalon (n=36)	14%	56%	14%	8%	8%
Totaal (n=341)	**77%**	**10%**	**7%**	**1%**	**5%**

Bron: Regioplan, 2014

Aan sekswerkers bij wie afspraken met de werkgever of exploitant niet goed verlopen, is gevraagd om een toelichting hierop. Een beperkt aantal respondenten heeft een toelichting gegeven. Sommige respondenten gaven aan dat tijdsafspraken niet worden nageleefd door de exploitant en dat afspraken met betrekking tot alcohol/drugs niet worden nageleefd. Een enkele respondent geeft aan dat prijsafspraken niet worden nageleefd.

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
Respondenten bepalen nu vaker zelf de werktijden dan de respondenten in 2006 (77% t.o.v. 59%), ook wanneer de (nieuwe) groep thuissekswerkers en zelfstandige escort niet wordt meegerekend (69% t.o.v. 59%). Tevens wordt nu minder vaak via een intekenlijst gewerkt dan in 2006 (11% t.o.v. 24%).

4.3 Wat vinden sekswerkers belangrijk bij de eigen werkzaamheden?

Tabel 4.4 geeft per onderdeel van de seksbranche weer welk aspect (voorgestructureerd in de vragenlijst) door respondenten het belangrijkst geacht wordt. In bijna alle brancheonderdelen noemen sekswerkers als belangrijkste aspect dat zij zelf kunnen bepalen met welke klanten wordt gewerkt. Een ander aspect dat door veel respondenten belangrijk wordt geacht, is dat zij zelf kunnen bepalen wat zij vragen voor een bepaalde seksuele handeling. Vakantiedagen en vaste verdiensten/vast loon worden in de meeste brancheonderdelen minder vaak als belangrijkste aspect genoemd.

Vergeleken met respondenten in andere onderdelen van de seksbranche gaven sekswerkers in massagesalons andere aspecten aan als het belangrijkst. Bijna de helft (47%) noemt als belangrijkste aspect dat zij niet te maken hoeven te hebben met administratieve rompslomp. Slechts een klein deel (8%) noemt als belangrijkste aspect dat zij zelf kunnen bepalen wat er voor een bepaalde seksuele handeling gevraagd wordt.

Tabel 4.4 Belangrijkste aspect van werkzaamheden (voorgestructureerd)

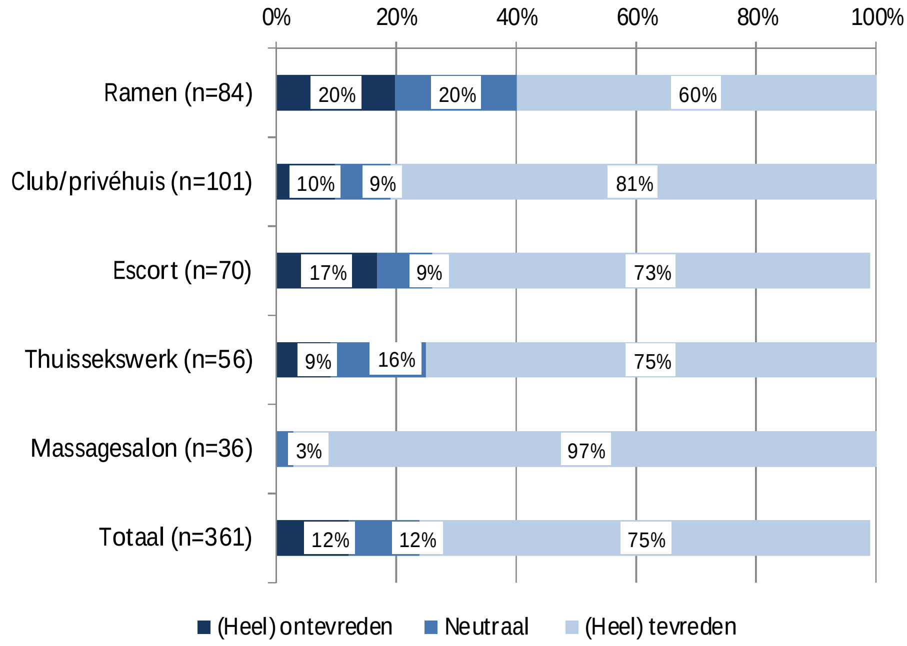
Ramen (n=85)	
Zelf bepalen met welke klanten ik werk	45%
Weinig belasting betalen	17%
Zelf bepalen wat ik vraag voor een bepaalde seksuele handeling	11%
Doorbetaling bij ziekte	11%
Geen administratieve rompslomp	6%
Vakantiedagen	5%
Vaste verdiensten of vast loon	0%
Club/privéhuis (n=101)	
Zelf bepalen met welke klanten ik werk	50%
Zelf bepalen wat ik vraag voor een bepaalde seksuele handeling	18%
Geen administratieve rompslomp	17%
Weinig belasting betalen	16%
Doorbetaling bij ziekte	8%
Vakantiedagen	8%
Vaste verdiensten of vast loon	4%
Escort (n=71)	
Zelf bepalen met welke klanten ik werk	54%
Zelf bepalen wat ik vraag voor een bepaalde seksuele handeling	30%
Weinig belasting betalen	13%
Doorbetaling bij ziekte	11%
Vaste verdiensten of vast loon	10%
Geen administratieve rompslomp	7%
Vakantiedagen	6%
Thuissekswerk (n=57)	
Zelf bepalen met welke klanten ik werk	58%
Zelf bepalen wat ik vraag voor een bepaalde seksuele handeling	32%
Weinig belasting betalen	18%
Doorbetaling bij ziekte	7%
Vaste verdiensten of vast loon	7%
Vakantiedagen	7%
Geen administratieve rompslomp	4%
Massagesalon (n=36)	
Geen administratieve rompslomp	47%
Zelf bepalen met welke klanten ik werk	25%
Doorbetaling bij ziekte	11%
Zelf bepalen wat ik vraag voor een bepaalde seksuele handeling	8%
Weinig belasting betalen	6%
Vaste verdiensten of vast loon	6%
Vakantiedagen	0%

Bron: Regioplan, 2014

4.4 Zijn sekswerkers tevreden over het verloop van de werkzaamheden?

Driekwart van de sekswerkers is (heel) tevreden met de manier waarop de eigen werkzaamheden verlopen (zie figuur 4.3). Bij de massagesalons zijn bijna alle ondervraagden (heel) tevreden met het verloop van de eigen werkzaamheden. In vergelijking met sekswerkers in andere onderdelen van de seksbranche zijn raamsekswerkers relatief vaak (heel) ontevreden (20%).

Figuur 4.3 Tevredenheid met verloop werkzaamheden

Bron: Regioplan, 2014

Respondenten hadden de mogelijkheid om toe te lichten waarom zij tevreden dan wel ontevreden zijn over de wijze waarop hun werkzaamheden verlopen. Veel (zelf) genoemde redenen van tevredenheid zijn zelfstandigheid, de goede relatie met collega's of goede werksfeer, en de eerlijke/goede relatie met de werkgever/exploitant. De vaakst genoemde reden van ontevredenheid is dat zij niet genoeg verdienen en/of dat zij niet genoeg werk hebben (te weinig klanten). Tabel 4.5 geeft een overzicht van de redenen van (on)tevredenheid over het verloop van de eigen werkzaamheden.

Uit toelichtingen van sommige respondenten komt een sterk uiteenlopend beeld met betrekking tot ervaringen met hun werk naar voren. Verschillende respondenten geven een toelichting waarom zij uitsluitend uit positieve overwegingen in de seksbranche werken. Genoemd wordt dat het werk energie geeft, dat zij het werk altijd al graag wilden doen, dat zij het werk als hobby zien en dat zij graag mannen helpen met wie het niet goed gaat. Sommige andere respondenten schetsen juist een zeer negatief beeld van te veel stress, zich onveilig en angstig voelen door klanten, mishandeld worden, (en) geen aangifte daarvan durven doen, onder druk gezet worden door de exploitant of al het verdiende geld af moeten staan aan een pooier.

Tabel 4.5 Zelfgenoemde redenen van (on)tevredenheid met verloop van werkzaamheden

Redenen van tevredenheid	Aantal
Zelfstandigheid	58
Relatie met collega's goed/goede sfeer	40
Eerlijke/goede relatie met werkgever/exploitant	38
Het verdient goed	29
Administratie en ander zaken goed geregeld	22
Tevreden met klanten	15
Veiligheid	13
Ik vind het leuk	7
Overig	14
Redenen van ontevredenheid	**Aantal**
Verdien niet genoeg/niet genoeg werk	53
Problemen met collega's/concurrenten	6
Klanten zijn lastig of respectloos	6
Veel last van regelgeving/politie	6
Wil dit werk niet doen/hekel aan mannen gekregen	5
Overig	10

Bron: Regioplan, 2014

Aan respondenten is ook een aantal stellingen voorgelegd die betrekking hadden op hun werkrelatie met de werkgever of exploitant. Hieruit kwam het volgende naar voren:

- Bijna alle sekswerkers achter de ramen, in clubs/privéhuizen en massagesalons (92-97%) vinden de samenwerking met hun werkgever of exploitant goed verlopen.
- Bij bijna alle sekswerkers achter de ramen, in clubs/privéhuizen en massagesalons (91-93%) zet de werkgever/exploitant vervelende klanten eruit.
- Bijna alle sekswerkers in massagesalons (94%) geven aan dat hun werkgever hen helpt bij zakelijke aspecten. Dit sluit aan op de eerdere bevinding dat dit type sekswerker als belangrijkste aspect van de eigen werkzaamheden noemt dat zij niet met administratieve rompslomp te maken wil hebben. Vier op de vijf sekswerkers in clubs/privéhuizen wordt door hun werkgever geholpen bij zakelijk aspecten. Iets meer dan de helft (52%) van de raamsekswerkers wordt door de exploitant geholpen bij zakelijke aspecten.
- Bijna alle sekswerkers in massagesalons (94%) vinden dat er door de werkgever voldoende rekening wordt gehouden met de eigen privéomstandigheden (bijvoorbeeld ziekte). Bij sekswerkers in clubs/ privéhuizen en raamsekswerkers ligt dat percentage lager (83% resp. 73%).
- De meerderheid van de sekswerkers in clubs/privéhuizen (64%) en massagesalons (72%) mag meepraten over veranderingen in het bedrijf. Bij raamsekswerkers ligt dat percentage op 39 procent.
- Veel sekswerkers in clubs/privéhuizen (71%) en massagesalons (88%) vinden het deel van de inkomsten dat zij moeten afstaan aan de werkgever heel redelijk.

- Meer dan een op de drie raamsekswerkers (35%) vindt de huurprijs van de eigen werkplek niet goed.
- Een beperkt deel van de raamsekswerkers (9%), sekswerkers in clubs/ privéhuizen (11%) en massagesalons (8%) voelt zich tijdens het werk wel eens onder druk gezet door opmerkingen of gedrag van de werkgever of exploitant.

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
Bijna alle sekswerkers (achter de ramen, in clubs/privéhuizen en massagesalons) geven aan dat vervelende klanten door de exploitant of werkgever eruit worden gezet; dit was ook het geval in 2006. In het huidige onderzoek geven sekswerkers vaker (73-94%) aan dat de werkgever of exploitant rekening houdt met de privésituatie dan in 2006 (circa twee derde). In 2014 mogen sekswerkers ook vaker meepraten over veranderingen in het bedrijf dan in 2006. Nu krijgt de meerderheid van de sekswerkers in clubs/privéhuizen en massagesalons die gelegenheid; bij de ramen ligt dat aandeel met 39 procent wat lager. In 2006 gaf de helft van de sekswerkers aan *nooit* te mogen meepraten bij veranderingen in het bedrijf. In het huidige onderzoek voelt een beperkt deel zich (8-11%) wel eens onder druk gezet door de werkgever of exploitant, in 2006 ging het om 14 procent van de geïnterviewde sekswerkers.

5 DE INKOMSTEN VAN SEKSWERKERS

Thuissekswerkers, sekswerkers in de escort en raamsekswerkers bepalen in veel gevallen zelf het tarief dat zij aan klanten vragen, bij sekswerkers in clubs, privéhuizen en massagesalons bepaalt de werkgever dit. Terwijl bijna alle thuissekswerkers en raamsekswerkers alle inkomsten zelf behouden, ontvangen de meeste sekswerkers in clubs, privéhuizen en massagesalons per klant een vast percentage. Het onderzoek heeft een indicatie opgeleverd van de inkomsten van sekswerkers. Ruim twee op de vijf hebben lage netto-inkomsten per week (minder dan € 250); dit geldt met name voor sekswerkers in massagesalons en thuissekswerkers. Circa een op de acht sekswerkers verdient goed met het sekswerk (meer dan € 750 euro netto per week). Hoewel veel sekswerkers weinig verdienen, is ruim de helft toch tevreden met de inkomsten van het sekswerk. Dat kan ermee te maken dat voor een deel van hen het sekswerk niet de enige inkomstenbron is.

5.1 Wie bepaalt het tarief?

Van alle geïnterviewde sekswerkers bepaalt ongeveer de helft zelf het tarief voor het verrichten van seksuele handelingen.[1] Bij raamsekswerkers, sekswerkers in de escort en thuissekswerkers is dat percentage nog hoger (zie tabel 5.1). Bij veel sekswerkers in clubs/privéhuizen (71%) en alle sekswerkers in massagesalons bepaalt de werkgever het tarief. Een deel van de raamsekswerkers bepaalt het tarief in overleg met collega's in dit onderdeel van de seksbranche. Wat verder opvalt, is dat bij een deel van de raamsekswerkers – ook al zijn zij naar eigen zeggen zelfstandige – de exploitant bepaalt wat het tarief is.

[1] Uit tabel 4.2 kwam naar voren dat 36 procent de prijs die aan de klant wordt gevraagd, zelf bepaalt. Naar verwachting komt het verschil in percentage doordat de vraag die betrekking heeft op tabel 5.1 door meer respondenten is beantwoord (n=362) dan de vraag die betrekking heeft op tabel 4.2 (n=276).

Tabel 5.1 Wie bepaalt het tarief?

	Ramen (n=85)	Club/ privéhuis (n=101)	Escort (n=71)	Thuisseks-werk (n=57)	Massage-salon (n=34)	Totaal (n=362)
Ikzelf	67%	10%	72%	100%	0%	51%
In overleg met collega's in branche-onderdeel	13%	1%	0%	0%	0%	4%
In overleg met werkgever/ exploitant	6%	17%	9%	0%	0%	8%
Werkgever/ exploitant	14%	71%	20%	0%	100%	37%
Anders	0%	1%	0%	0%	0%	0%

Bron: Regioplan, 2014

Aan de geïnterviewde sekswerkers is ook gevraagd of het bepalen van het tarief in de praktijk wel eens problemen oplevert. De meeste respondenten geven aan dat dit geen problemen oplevert (zie tabel 5.2).

Tabel 5.2 Levert het bepalen van het tarief in de praktijk wel eens problemen op?

	Aantal
Nee, dit levert geen problemen op	156
Ja, door prijsconcurrentie tussen verschillende plekken/diensten/illegale sekswerkers	32
Ja, andere sekswerkers werken onder de afgesproken prijs	16
Ja, er komen steeds minder klanten waardoor ik moest zakken met mijn prijs	4
Overig	9

Bron: Regioplan, 2014

5.2 Hoe ontvangen sekswerkers de inkomsten?

Bijna alle geïnterviewde raamsekswerkers en thuissekswerkers geven aan dat zij zelfstandige zijn en alle inkomsten zelf behouden (zie tabel 5.3). Van de sekswerkers in clubs/privéhuizen geeft 81 procent aan dat zij via de opting-in regeling werken en per klant een vast percentage ontvangen. Binnen de escort werken respondenten via de opting-in regeling (werkzaam bij een escortbedrijf) of als zelfstandige (zelfstandige escort). Sekswerkers in massagesalons ontvangen bijna allemaal per klant een vast percentage; een klein deel (6%) krijgt een vast salaris van de werkgever.

Tabel 5.3 Wijze waarop respondenten inkomsten ontvangen

	Ramen (n=85)	Club/ Privéhuis (n=100)	Escort (n=70)	Thuisseks-werk (n=57)	Massage-salon (n=33)	Totaal (n=359)
In loondienst en krijgt vast salaris van werkgever	0%	4%	1%	4%	6%	3%
Via opting-in en krijgt per klant een vast percentage	1%	81%	23%	2%	94%	37%
Zelfstandige en behoudt alle inkomsten zelf	95%	6%	70%	95%	0%	56%
Zelfstandige en moet vast percentage van inkomsten afstaan aan werkgever of exploitant	1%	7%	4%	0%	0%	3%
Anders	2%	2%	1%	0%	0%	1%

Bron: Regioplan, 2014

5.3 Wat verdienen sekswerkers?

In de interviews is aan sekswerkers op twee verschillende manieren gevraagd wat zij precies verdienen als sekswerker. Allereerst is gevraagd naar het gemiddelde bedrag dat sekswerkers in het afgelopen jaar per uur verdienden. Ten tweede hebben we gevraagd naar een schatting van de eigen inkomsten uit het sekswerk per week, na (eventuele) afdracht van belastingen en de mogelijke betaling van de huur van de werkplek. De onderzoeksbevindingen moeten met enige voorzichtigheid worden behandeld. Daarvoor bestaat een aantal redenen:

- *Sociaal-wenselijkheid*. De mogelijkheid bestaat dat respondenten niet geheel naar waarheid hebben geantwoord. Een deel heeft mogelijk een lager bedrag genoemd, wellicht uit angst dat zij anders problemen zouden krijgen met de Belastingdienst naar aanleiding van dit onderzoek. Een ander deel heeft misschien wel een hoger bedrag genoemd, bijvoorbeeld om te tonen hoe succesvol zij zijn als sekswerker. Het feit dat de vraag door velen niet is beantwoord, toont tevens aan dat het om een gevoelige vraag gaat.
- *Interpretatie van vragen*. Tot slot bestaat de mogelijkheid dat respondenten uit verschillende brancheonderdelen de beide inkomstenvragen op verschillende manieren hebben geïnterpreteerd. Bij de vraag naar het gemiddelde bedrag dat sekswerkers per uur verdienen, kunnen thuissekswerkers een andersoortig antwoord hebben gegeven (gemiddelde over aantal uren dat zij feitelijk met een klant bezig zijn) dan raamsekswerkers (gemiddelde over het totaal aantal uren dat zij achter een raam zitten). Bij de vraag naar inkomsten per week bestaat de mogelijkheid

dat de ene respondent wel van nettobedragen uitgaat, terwijl de andere respondent dat niet doet.

- *Accuratesse.* Nog een mogelijkheid is dat respondenten de vraag niet goed hebben kunnen beantwoorden, eenvoudigweg vanwege het niet paraat hebben van de juiste gegevens en berekeningen.

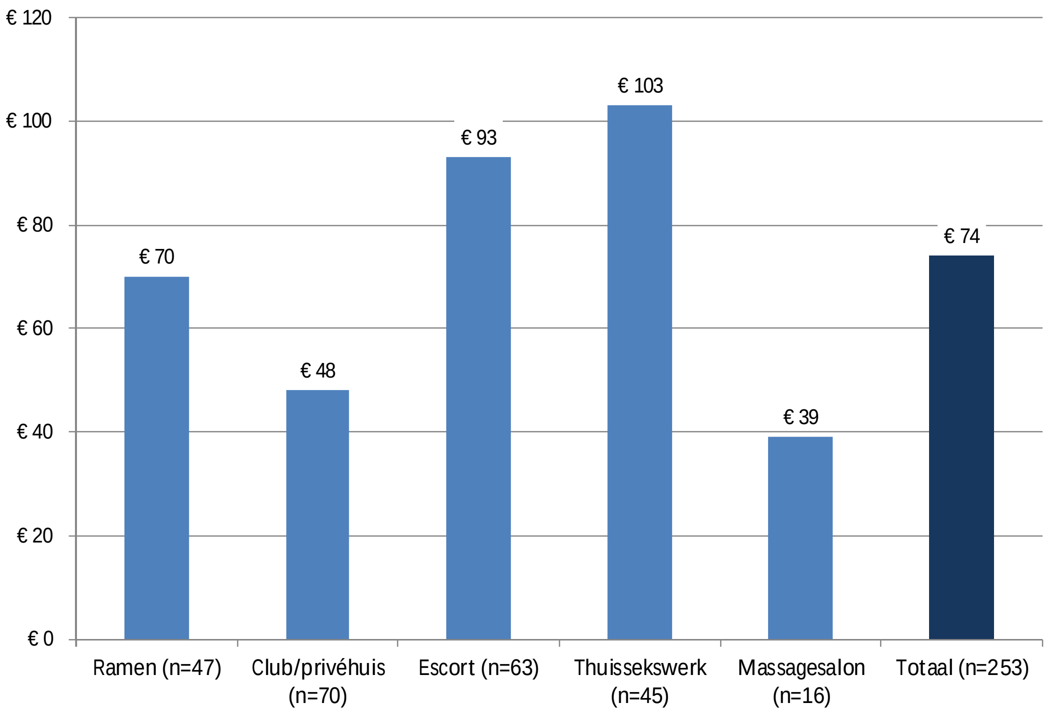
Als gevolg van bovengenoemde aspecten moeten de bevindingen in deze paragraaf vooral gezien worden als een indicatie van de inkomsten van sekswerkers.

Gemiddeld bedrag per uur

Sekswerkers hebben het afgelopen jaar gemiddeld genomen 74 euro per werkzaam uur verdiend; het gaat om de tijd dat sekswerkers een afspraak met een klant hebben (dus exclusief wachttijd). Sekswerkers in de escort en thuissekswerkers verdienen ten opzichte van sekswerkers in clubs/privéhuizen en massagesalons relatief veel (zie figuur 5.1).

Een uitsplitsing naar leeftijd laat weliswaar geen significant resultaat zien, maar wel een duidelijke trend (p<,10) dat jongere respondenten een hoger bedrag per uur verdienen dan oudere respondenten.[2]

Figuur 5.1 Gemiddeld bedrag dat respondenten het afgelopen jaar per werkzaam uur verdienden (naar schatting)

Bron: Regioplan, 2014

[2] De jongste groep van 18-30 jaar verdiende afgelopen jaar €84,- per uur (sd=66), de groep van 30-50 jaar gemiddeld €74,- (sd=64) en de groep van 50-70 jaar gemiddeld €51,- (sd=46); F=2,8, p=,07.

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
In beide onderzoeken is op een andere manier naar de verdiensten gevraagd. Het huidige onderzoek vraagt naar verdiensten per uur en in het onderzoek van 2006 is gevraagd naar wat sekswerkers gemiddeld per klant verdienden. Per klant verdiende een sekswerker in 2006 gemiddeld € 57. Sekswerkers in escortbedrijven verdienden per klant het meest (€ 79) en in massagesalons werd het minst verdiend (€ 39). Deze verhouding tussen beide brancheonderdelen zien we terug in de bevindingen van het huidige onderzoek.

Inkomsten per week
Aan respondenten is ook gevraagd naar een schatting van de eigen inkomsten uit het sekswerk per week, na (eventuele) afdracht van belastingen en de mogelijke betaling van de huur van de werkplek. Meer dan twee op de vijf sekswerkers (43%) hebben lage inkomsten per week, namelijk minder dan 250 euro netto; per maand gaat het dan om ten hoogste 1000 euro netto. Circa een op de drie sekswerkers verdient 250-500 euro netto per week.

Sekswerkers in massagesalons en thuissekswerkers hebben ten opzichte van sekswerkers in andere onderdelen van de seksbranche de laagste inkomsten per week. Twee derde van de thuissekswerkers en bijna een derde van de sekswerkers in massagesalons verdient minder dan 250 euro netto per week. Een klein deel van de sekswerkers (verdeeld over de brancheonderdelen) verdient goed met het sekswerk. Zo verdient bij elkaar genomen zes procent 1000 euro netto per week of meer (tabel 5.4). Drie procent van de escortwerkers geeft zelfs aan 2000 tot 2500 euro netto per week te verdienen; twee procent van de thuissekswerkers 2500 euro of meer. In de uiterste rechterkolom in tabel 5.4 staan tevens de percentages vermeld voor de groep zonder thuissekswerkers en zelfstandige escort, om een vergelijking met 2006 (zie kader op de volgende pagina) enigszins mogelijk te maken. De laagste inkomenscategorie komt in dat geval iets minder vaak voor, terwijl de hogere inkomenscategorieën iets vaker voorkomen.

Tabel 5.4 Inkomsten per week na (eventueel) afdracht belastingen en betalen huur werkplek (schatting)

	Ramen (n=59)	Club/ privéhuis (n=75)	Escort (n=61)	Thuis-sekswerker (n=49)	Massage-salon (n=14)	Totaal (n=270)	Totaal excl. thuis-sekswerk en zelfstandige escort (n=177)
< € 250	32%	44%	39%	63%	29%	43%	36%
€ 250-500	42%	32%	36%	20%	64%	34%	38%
€ 500-750	12%	9%	10%	8%	7%	10%	12%
€ 750-1000	7%	9%	5%	4%	0%	6%	7%
€ 1000-1250	3%	3%	3%	0%	0%	2%	3%
€ 1250-1500	0%	0%	2%	0%	0%	0%	1%
€ 1500-1750	3%	1%	2%	0%	0%	2%	2%
€ 1750-2000	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%
€ 2000-2500	0%	1%	3%	0%	0%	2%	1%
> € 2500	0%	0%	0%	2%	0%	0%	0%

Bron: Regioplan, 2014

In totaal hebben 270 sekswerkers de vraag over de wekelijkse inkomsten beantwoord. Een groot aantal respondenten *wilde* (n=45) of *kon* (n=47) niet aangeven wat de inkomsten per week waren. De groep respondenten die niet *wilde* aangeven wat de wekelijkse inkomsten zijn, bestaat relatief vaak uit Aziatische sekswerkers (44%) en raamsekswerkers (38%). De groep sekswerkers die niet *kon* aangeven wat de inkomsten per week zijn, zijn relatief vaak werkzaam in een club/privéhuis (47%) en/of van Midden- en Zuid-Amerikaanse herkomst (22%).

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
De netto inkomsten van sekswerkers in 2014 lijken lager dan die van sekswerkers in 2006. De grote meerderheid van de sekswerkers in 2014 (74%) verdient naar eigen zeggen minder dan 500 euro per week, terwijl de netto inkomsten van sekswerkers in 2006 *gemiddeld* 755 euro bedroegen. Circa een op de vijf van de huidige respondenten heeft inkomsten rond het niveau van de inkomsten in 2006 (de categorieën 500-750 euro en 750-1000 euro zijn samengenomen). In 2006 waren de netto weekinkomsten van raamsekswerkers gemiddeld het hoogst (945 euro) en in massagesalons het laagst (383 euro).

5.4 Doen sekswerkers belastingaangifte?

Aan de geïnterviewde sekswerkers is de vraag gesteld of zij aangifte doen van hun inkomsten uit het sekswerk bij de Belastingdienst. Vier op de vijf respondenten geven aan dat belastingaangifte wordt gedaan, door henzelf (27%), door een administrateur/boekhouder (39%) of door iemand anders (14%). Thuissekswerkers doen relatief vaak geen aangifte bij de Belastingdienst (38%); van de raamsekswerkers doet bijna iedereen aangifte (97%). Tabel 5.4 geeft dit weer.

De bevindingen moeten ook hier met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Het is mogelijk dat respondenten aangeven geen belasting te betalen, omdat zij dat misschien ook niet verplicht zijn (bijvoorbeeld omdat zij een beperkt aantal uren per week werkzaam zijn). Het kan ook zijn dat respondenten zelf geen belastingaangifte doen, maar dat iemand anders dit voor hen doet en zij zich hier op het moment van het interview niet van bewust waren (het omgekeerde is echter ook mogelijk). Daarnaast zou sociaal-wenselijkheid een rol kunnen spelen bij de beantwoording van deze vraag.

Tabel 5.5 Aandeel sekswerkers dat aangifte doet bij Belastingdienst

	Doet geen aangifte	Doet aangifte zelf	Administrateur/ boekhouder doet aangifte	Iemand anders doet aangifte
Ramen (n=81)	3%	22%	73%	3%
Club/privéhuis (n=100)	14%	30%	27%	29%
Escort (n=66)	23%	26%	36%	15%
Thuissekswerk (n=56)	38%	29%	29%	5%
Massagesalon (n=30)	23%	47%	17%	13%
Totaal (n=347)	**20%**	**27%**	**39%**	**14%**

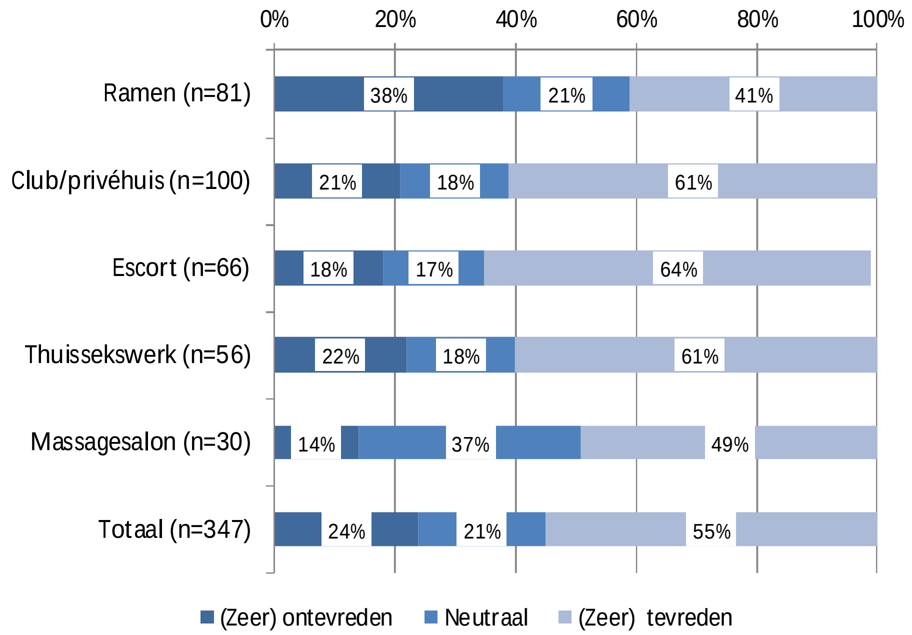
Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
Sekswerkers in 2014 doen naar eigen zeggen veel vaker belastingaangifte (of laten dit doen door iemand) dan sekswerkers in 2006. Dit verschil houdt geen verband met de (nieuwe) groep thuissekswerkers en zelfstandige escort in dit onderzoek. In het onderzoek van 2006 gaf meer dan drie op de vijf respondenten (62%) aan geen belastingaangifte te doen. Circa een op de vijf (21%) van de geïnterviewde sekswerkers deed zelf belastingaangifte en zestien procent liet dit door iemand anders doen. Raamsekswerkers en sekswerkers in de escort deden nog minder vaak belastingaangifte (70% resp. 75%). Sekswerkers in massagesalons deden juist relatief vaak aangifte bij de Belastingdienst: 41 procent deed dit zelf en 41 procent liet dat door iemand anders doen.

5.5 Zijn sekswerkers tevreden over de eigen inkomsten?

Meer dan de helft (55%) van de sekswerkers is (zeer) tevreden met de inkomsten die zij ontvangen via het sekswerk. Sekswerkers in clubs/ privéhuizen en in de escort, evenals thuissekswerkers, zijn nog vaker (zeer) tevreden met de inkomsten. De groep sekswerkers die het vaakst (zeer) ontevreden zijn met hun inkomsten, zijn de raamsekswerkers; bijna twee op de vijf (38%) is (zeer) ontevreden hierover. Figuur 5.2 geeft dit weer.

Figuur 5.2 Tevredenheid over inkomsten uit sekswerk

Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
De tevredenheid over de inkomsten is in 2014 lager dan in 2006. In 2014 is 55 procent van de sekswerkers (zeer) tevreden met de inkomsten via sekswerk. In 2006 was bijna de helft tevreden en 15 procent was zelfs zeer tevreden. Tevens is nu een hoger aandeel (24%) (zeer) ontevreden met de inkomsten dan in 2006 (15%). Deze verschillen hebben geen verband met de (nieuwe) groep thuissekswerkers en zelfstandige escort in dit onderzoek. Overeenkomstig met het onderzoek van 2006, zijn raamsekswerkers het vaakst (zeer) ontevreden over de inkomsten.

5.6 Wie ontvangt inkomsten naast het sekswerk?

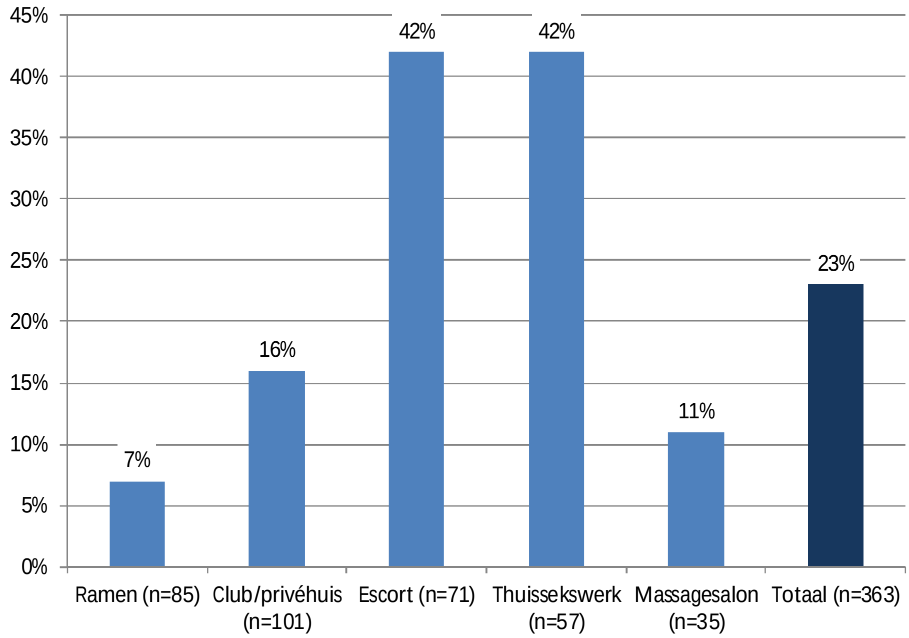
Lage inkomsten uit sekswerk betekenen nog niet meteen voor iedere sekswerker dat zij of hij lastig kan rondkomen. Bijna een kwart van de sekswerkers (23%) ontvangt namelijk ook inkomsten uit andersoortig werk (figuur 5.3).[3] Sekswerkers in de escort en thuissekswerkers (die relatief slecht verdienen via sekswerk, zie tabel 5.4) ontvangen relatief vaak inkomsten uit andersoortig werk. Van de raamsekswerkers heeft een klein deel (7%) ook inkomsten uit ander werk.

Een nadere analyse laat dan ook zien dat de tevredenheid over de inkomsten afhankelijk is van het al dan niet hebben van inkomsten via ander werk: de

[3] De percentages die worden weergegeven in figuur 5.3 wijken enigszins af van die in figuur 2.6. In die figuur werd ingegaan op het aandeel sekswerkers dat ook een andere baan heeft.

tevredenheid van degenen met andere inkomsten is, zoals te verwachten, hoger dan bij degenen die geen andere inkomsten hebben.[4]

Figuur 5.3 Aandeel respondenten met inkomsten per week via ander werk dan sekswerk

Bron: Regioplan, 2014

5.7 Denken respondenten dat veel sekswerkers een pooier hebben?

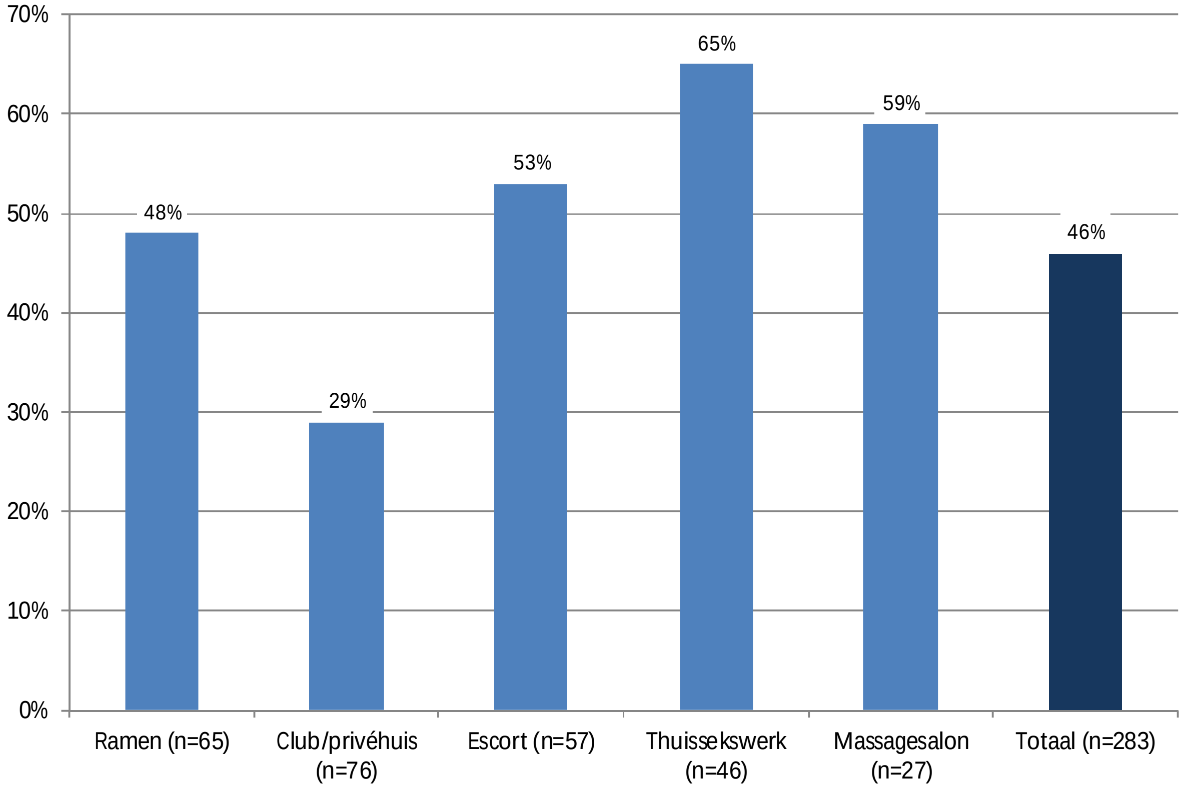
Aan respondenten is gevraagd of zij van mening zijn dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland een deel van hun inkomsten afstaat aan een pooier. Het gaat hier nadrukkelijk om de perceptie van de geïnterviewde sekswerkers. Hoe goed respondenten inzicht hebben in de mate waarin sekswerkers met een pooier te maken hebben, verschilt naar verwachting sterk, niet alleen per onderdeel van de seksbranche maar ook per individu. Daarnaast is het de vraag hoe iedere respondent de term ‘pooier’ heeft opgevat. Het kan gaan om iemand die tegen betaling bepaalde handelingen (bijvoorbeeld van administratieve aard) verricht voor de sekswerker, maar het kan ook gaan om iemand die een sekswerker in meer of mindere mate financieel uitbuit.

Bijna de helft van de sekswerkers denk dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland een deel van de inkomsten aan een pooier afstaat (46%). Thuissekswerkers zijn het relatief vaak met de stelling eens, sekswerkers in clubs/privéhuizen juist minder vaak (figuur 5.4). De reden dat

[4] Gemeten op een schaal van 1 (*zeer tevreden*) tot 5 (*zeer ontevreden*) scoort de groep met andere inkomsten hoger op tevredenheid (m=2,4, sd=1,4) dan de groep zonder andere inkomsten (m=2,7, sd=1,0); T=,04, p<,05.

wij niet aan sekswerkers gevraagd hebben of zij zélf met een pooier te maken hebben of hadden, is dat wij op die vraag (meer) sociaal-wenselijke antwoorden verwachtten. Het gegeven dat een groot aantal geïnterviewden (81 respondenten) deze vraag niet heeft beantwoord, is een indicatie voor de gevoeligheid van het onderwerp. Redenen om de vraag niet te beantwoorden, zijn niet bekend. Wel blijkt dat respondenten die de vraag niet beantwoordden, verhoudingsgewijs vaker uit het buitenland afkomstig zijn (specifieker: vaker uit Oost-Europa).

Figuur 5.4 Aandeel respondenten dat denkt dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland een deel van hun inkomsten afstaat aan een pooier

Bron: Regioplan, 2014

6 DE GEZONDHEIDSSITUATIE VAN SEKSWERKERS

Sekswerkers hebben over het algemeen een minder gezonde levensstijl dan de rest van de Nederlandse bevolking. Echter, vergeleken met de situatie in 2006 lijkt er sprake van een verbetering. De gezondheids-problemen waarmee sekswerkers het vaakst mee kampen, zijn gespan-nen/opgefokte gevoelens, somberheid en eenzaamheid. Meer dan één op de drie sekswerkers komt via het werk wel eens in aangrijpende situaties terecht, met als gevolg verontrustende gedachten of herinneringen hieraan en/of slaapproblemen. Bijna de helft van de sekswerkers vindt het werk soms emotioneel zwaar. De meeste respondenten weten waar zij terechtkunnen voor ondersteuning op het terrein van gezondheids-zorg, maar zij zijn minder bekend met ondersteuning bij het stoppen met sekswerk of bij problemen met de werkgever of exploitant. Meestal zijn niet-Nederlandse sekswerkers minder goed op de hoogte van ondersteuning op deze terreinen dan Nederlandse sekswerkers. Sekswerkers hebben het afgelopen jaar met tal van instanties te maken gehad; het vaakst met de GGD. Over het algemeen zijn sekswerkers tevreden over de wijze waarop zij zijn behandeld door de betreffende instantie of hulpverlener. Sekswerkers zijn het minst vaak tevreden over de Belastingdienst en de sociale dienst of UWV.

6.1 In welke mate leven sekswerkers gezond?

Tabel 6.1 geeft een aantal aspecten weer van (on)gezond gedrag van de geïnterviewde sekswerkers. Circa vier op de vijf nemen meestal de tijd om rustig te eten en bijna de helft (45%) doet in de vrije tijd regelmatig aan sport. Ruim een kwart van de respondenten (28%) rookt meer dan een pakje sigaretten per dag; geen enkele sekswerker in de massagesalons doet dit. Een op de vijf sekswerkers gebruikt wel eens softdrugs en vijftien procent gebruikt wel eens kalmeringsmiddelen. Het gebruik van harddrugs onder sekswerkers in de escort is relatief hoog ten opzichte van sekswerkers in andere brancheonderdelen. Alcoholgebruik is relatief hoog onder sekswerkers in clubs/privéhuizen ten opzichte van respondenten in andere onderdelen van de seksbranche. Sekswerkers in 2014 leven iets gezonder dan sekswerkers in 2006, zo blijkt uit een vergelijking met de bevindingen van het onderzoek uit 2006. Wel gebruiken de sekswerkers in 2014 ten opzichte van de sekswerkers in 2006 vaker soft- en harddrugs.

Tabel 6.1 **Gedrag en gezondheid in het afgelopen jaar**

	Ramen (n=84/85)	Club/ privéhuis (n=101)	Escort (n=70)	Thuis-sekswerk (n=57)	Massage-salon (n=36)	Totaal (n=363)	Onder-zoek 2006
Neemt meestal de tijd om rustig te eten	80%	84%	80%	79%	92%	82%	73%
Doet in vrije tijd regelmatig aan sport	37%	44%	59%	47%	42%	45%	41%
Rookt meer dan 20 sigaretten per dag	34%	30%	24%	32%	0%	28%	38%
Gebruikt wel eens softdrugs	12%	24%	20%	23%	19%	20%	17%*
Gebruikt wel eens kalmeringsmiddelen	11%	17%	19%	18%	14%	15%	17%*
Gebruikt wel eens harddrugs	5%	14%	26%	14%	3%	14%	5%
Drinkt meer dan 25 glazen alcohol per week	4%	14%	1%	7%	6%	7%	9%

Bron: Regioplan, 2014
* In 2006 ging het om 'regelmatig' gebruik.

Om bovenstaande bevindingen in perspectief te kunnen plaatsen, hebben wij deze vergeleken met gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over de Nederlandse bevolking. De onderwerpen waarop deze gegevens betrekking hebben, wijken enigszins af van de vragen die in dit onderzoek aan sekswerkers zijn gesteld. Een vergelijking op hoofdlijnen is echter wel mogelijk. Uit het onderstaande blijkt dat de ondervraagde sekswerkers een relatief ongezonde leefwijze hebben vergeleken met de algemene Nederlandse bevolking.

- Het aandeel zware rokers (twintig of meer sigaretten per dag) binnen de Nederlandse beroepsbevolking is veel lager dan bij de geïnterviewde sekswerkers. Drie procent van de vrouwen en vier procent van de mannen is een zware roker (zie tabel 6.2); van de sekswerkers rookt ruim een kwart (28%) meer dan twintig sigaretten per dag.
- In de Nederlandse bevolking is zes procent van de vrouwen (>14 glazen alcohol per week) en één op de tien mannen (>21 glazen alcohol per week) een overmatige drinker (zie tabel 6.2). Van de ondervraagde sekswerkers drinkt zeven procent meer dan 25 glazen alcohol per week (zie tabel 6.1).
- Van de Nederlandse vrouwen en mannen voldoet 61 procent respectievelijk 65 procent aan de norm gezond bewegen (zie tabel 6.2). In de groep sekswerkers doet minder dan de helft (45%) in de vrije tijd regelmatig aan sport.
- Het aandeel vrouwen en mannen in de algemene Nederlandse bevolking dat voorgeschreven slaap- en kalmeringsmiddelen gebruikt ligt op 13 respectievelijk 9 procent (zie tabel 6.2). Vijftien procent van de geïnterviewde sekswerkers gebruikt wel eens kalmeringsmiddelen (zie tabel 6.1).

- Zeven procent van de algemene Nederlandse bevolking gebruikte in 2009 in het afgelopen jaar cannabis.[1] Van de ondervraagde sekswerkers in 2014 heeft één op de vijf wel eens softdrugs gebruikt in het afgelopen jaar.
- Onder de Nederlandse bevolking heeft 2,2 procent het afgelopen jaar harddrugs[2] gebruikt (in 2009).[3] Veertien procent van de sekswerkers heeft het afgelopen jaar wel eens harddrugs gebruikt.

Tabel 6.2 Gedrag en gezondheid Nederlandse bevolking

	Vrouwen	Mannen
Zware rokers (2013)	3%	4%
Overmatige drinker* (2013)	6%	10%
Voldoen aan norm gezond bewegen (2013)	61%	65%
Gebruik van voorgeschreven slaap- en kalmeringsmiddelen (2009)	13%	9%

Bron: CBS, 2014

* Een man is een overmatige drinker indien deze meer dan 21 glazen alcohol per week. Een vrouw is een overmatige drinker indien deze meer dan 14 glazen alcohol per week drinkt.

6.2 Welke gezondheidsproblemen ervaren sekswerkers?

Tabel 6.3 geeft een overzicht van de mate waarin respondenten (per brancheonderdeel) last hadden van lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen.[4] Te zien is dat het gemiddeld aantal klachten het laagst is bij sekswerkers in massagesalons en het hoogst bij sekswerkers in clubs/ privéhuizen en in de escort.

Tabel 6.3 Mate waarin respondenten de afgelopen week last hadden van lichamelijke en gezondheidsproblemen (score 0 - niet tot 4 - heel veel)

Brancheonderdelen	Gemiddelde score	Standaarddeviatie	Scorebereik
Ramen (n=84)	,43	,61	,00 - 2,83
Club/privéhuis (n=99)	,54	,63	,00 - 3,11
Escort (n=70)	,53	,67	,00 - 2,50
Thuissekswerk (n=56)	,44	,50	,00 - 2,28
Massagesalon (n=36)	,28	,47	,00 - 2,83
Totaal (n=359)	*,48*	*,60*	,00 - 3,11

Bron: Regioplan, 2014

In bijlage 3 wordt een overzicht gegeven van de scores op alle afzonderlijke klachten. Daaruit komt naar voren dat respondenten het meeste last hebben

---

[1] Trimbos-instituut (2013). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2012*.

[2] Hieronder vallen ecstasy, cocaïne, amfetamine, LSD en/of heroïne. Zie: http://www.ivo.nl/UserFiles/File/Publicaties/2011-05%20NPO%202009%20kerncijfers.pdf.

[3] Trimbos-instituut (2013). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2012*.

[4] Gemeten aan de hand van de Brief Symptom Inventory (BSI) met 18 klachten op een schaal van 0 (niet) tot 4 (heel veel).

van ‘zich gespannen of opgefokt voelen’, gevolgd door ‘zich somber voelen en zich eenzaam voelen’. Gedachten aan zelfmoord worden het minst gerapporteerd (maar toch nog steeds door 24 respondenten).

Verschillen doen zich voor tussen de brancheonderdelen, namelijk met betrekking tot de scores op het item ‘het gevoel dat je niks waard bent’ (komt het meest voor bij de escort), geen interesse kunnen opbrengen voor dingen (komt het meest voor bij sekswerkers in club/privéhuis) en ‘je zo rusteloos voelen dat je niet stil kunt zitten’ (eveneens meest gerapporteerd door sekswerkers in club/privéhuis). Er zijn tevens enkele verschillen naar leeftijd: de klachten ‘zich somber voelen’ en ‘geen interesse kunnen opbrengen’ worden vaker gerapporteerd door jongere respondenten. De klachten ‘bang zijn’ en ‘benauwdheid of moeite met ademhalen’ worden het meest gerapporteerd door de groep 30-50 jarigen.[5]

6.3 In welke mate zorgt het werk voor een emotionele belasting?

Tabel 6.4 laat zien in welke mate het werk emotionele belasting met zich meebrengt. Ongeveer een op de vijf geïnterviewde sekswerkers voelt zich soms persoonlijk aangevallen of bedreigd in het werk; bijna alle andere respondenten hebben daar nooit mee te maken. Bij de massagesalons is het percentage dat zich soms aangevallen of bedreigd voelt wat hoger (31%). Ruim een derde komt via het werk soms in aangrijpende situaties terecht; in vijf procent van de gevallen komt dat vaak of altijd voor. De percentages liggen bij massagesalons (56% en 6%) en ramen (48% en 6%) hoger.
Iets minder dan de helft (45%) zegt het werk soms emotioneel zwaar te vinden; 14 procent vindt het werk vaak of altijd emotioneel zwaar. Bij de ramen liggen deze percentages wederom wat hoger. Meer dan de helft van de sekswerkers (56%) heeft in het werk soms contact met lastige klanten. Ook hier ligt het percentage bij de massagesalons en de ramen wat hoger.

Tabel 6.4 Emotionele belasting van werk in het afgelopen jaar

Voelt u zich persoonlijk aangevallen of bedreigd in uw werk?	Nooit	Soms	Vaak/Altijd
Ramen (n=82)	79%	18%	2%
Club/privéhuis (n=101)	84%	15%	1%
Escort (n=68)	91%	9%	0%
Thuissekswerk (n=56)	77%	20%	4%
Massagesalon (n=36)	69%	31%	0%
Totaal (n=357)	*80%*	*18%*	*2%*

[5] Gemeten op een schaal van 0 (niet) tot 4 (heel veel). Resultaten voor somberheid: F=3,1, p<,05; geen interesse opbrengen: F=3,4, p<,05; bang zijn: F= 3,7, p<,05; benauwdheid: F=3,1, p<,05.

Vervolg tabel 6.4

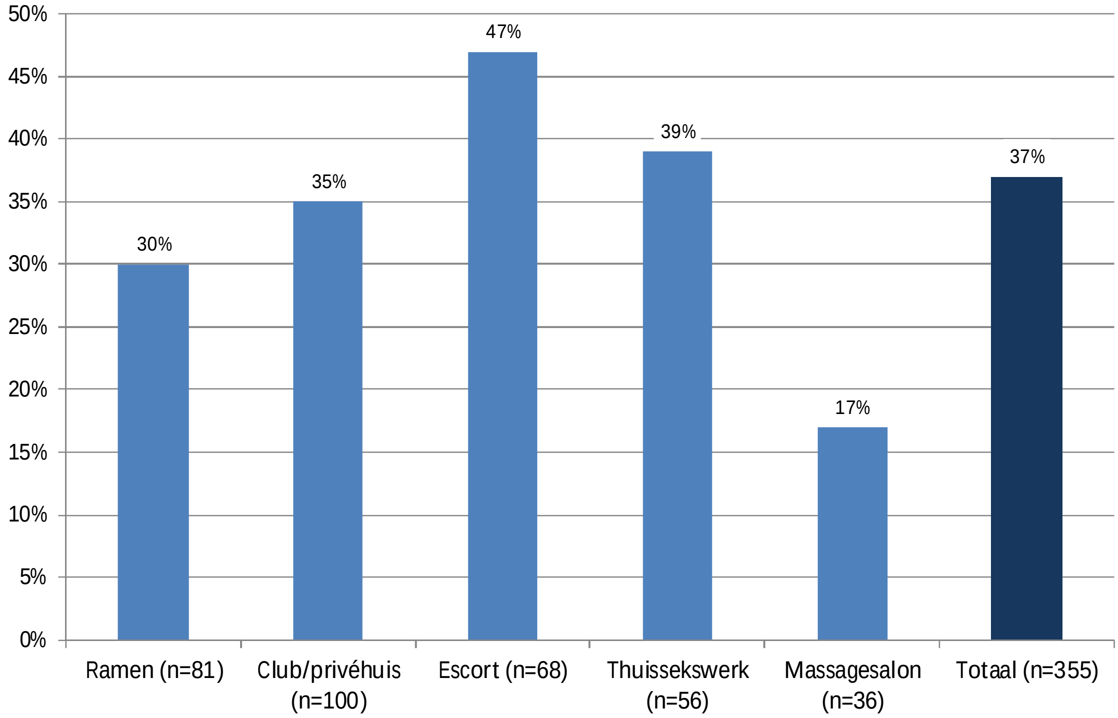
Komt u door uw werk in aangrijpende situaties terecht?	**Nooit**	**Soms**	**Vaak/Altijd**
Ramen (n=82)	46%	48%	6%
Club/privéhuis (n=100)	70%	27%	3%
Escort (n=69)	67%	26%	7%
Thuissekswerk (n=55)	73%	27%	0%
Massagesalon (n=36)	39%	56%	6%
Totaal (n=356)	*61%*	*35%*	*5%*
Moet u voor uw werk mensen kunnen overtuigen of overreden?	**Nooit**	**Soms**	**Vaak/Altijd**
Ramen (n=82)	38%	27%	35%
Club/privéhuis (n=100)	50%	31%	19%
Escort (n=69)	55%	29%	16%
Thuissekswerk (n=57)	68%	21%	11%
Massagesalon (n=35)	23%	6%	72%
Totaal (n=357)	*49%*	*25%*	*26%*
Wordt er door anderen een persoonlijk beroep op u gedaan in uw werk?	**Nooit**	**Soms**	**Vaak/Altijd**
Ramen (n=82)	52%	32%	15%
Club/privéhuis (n=100)	43%	29%	28%
Escort (n=68)	41%	28%	31%
Thuissekswerk (n=56)	48%	36%	16%
Massagesalon (n=36)	47%	42%	11%
Totaal (n=351)	*46%*	*32%*	*22%*
Wordt u in uw werk met dingen geconfronteerd die u persoonlijk raken?	**Nooit**	**Soms**	**Vaak/Altijd**
Ramen (n=83)	39%	52%	10%
Club/privéhuis (n=101)	49%	42%	10%
Escort (n=69)	49%	39%	12%
Thuissekswerk (n=56)	50%	48%	2%
Massagesalon (n=36)	33%	67%	0%
Totaal (n=359)	*44%*	*47%*	*9%*
Is uw werk emotioneel zwaar?	**Nooit**	**Soms**	**Vaak/Altijd**
Ramen (n=84)	32%	52%	18%
Club/privéhuis (n=101)	46%	47%	8%
Escort (n=69)	41%	42%	17%
Thuissekswerk (n=57)	51%	37%	12%
Massagesalon (n=36)	50%	47%	3%
Totaal (n=361)	*42%*	*45%*	*14%*
Hebt u in uw werk contacten met lastige klanten?	**Nooit**	**Soms**	**Vaak/Altijd**
Ramen (n=84)	35%	64%	1%
Club/privéhuis (n=101)	35%	58%	7%
Escort (n=69)	46%	45%	9%
Thuissekswerk (n=57)	47%	46%	7%
Massagesalon (n=36)	31%	69%	0%
Totaal (n=361)	*39%*	*56%*	*6%*

Bron: Regioplan, 2014

6.4 Hebben sekswerkers wel eens een ingrijpende gebeurtenis ervaren?

In de interviews is tevens gevraagd naar ingrijpende gebeurtenissen die sekswerkers hebben meegemaakt en de reactie daarop. Meer dan een op de drie geïnterviewde sekswerkers (37%) heeft in haar of zijn leven een ingrijpende gebeurtenis meegemaakt. Sekswerkers in de escort hebben relatief vaak een ingrijpende gebeurtenis ervaren.[6] Meer dan de helft (55%, n=135) van de sekswerkers die dit hebben ervaren, reageerde daarop met intense angst, hulpeloosheid of afschuw.

Figuur 6.1 Aandeel respondenten dat een ingrijpende gebeurtenis heeft meegemaakt

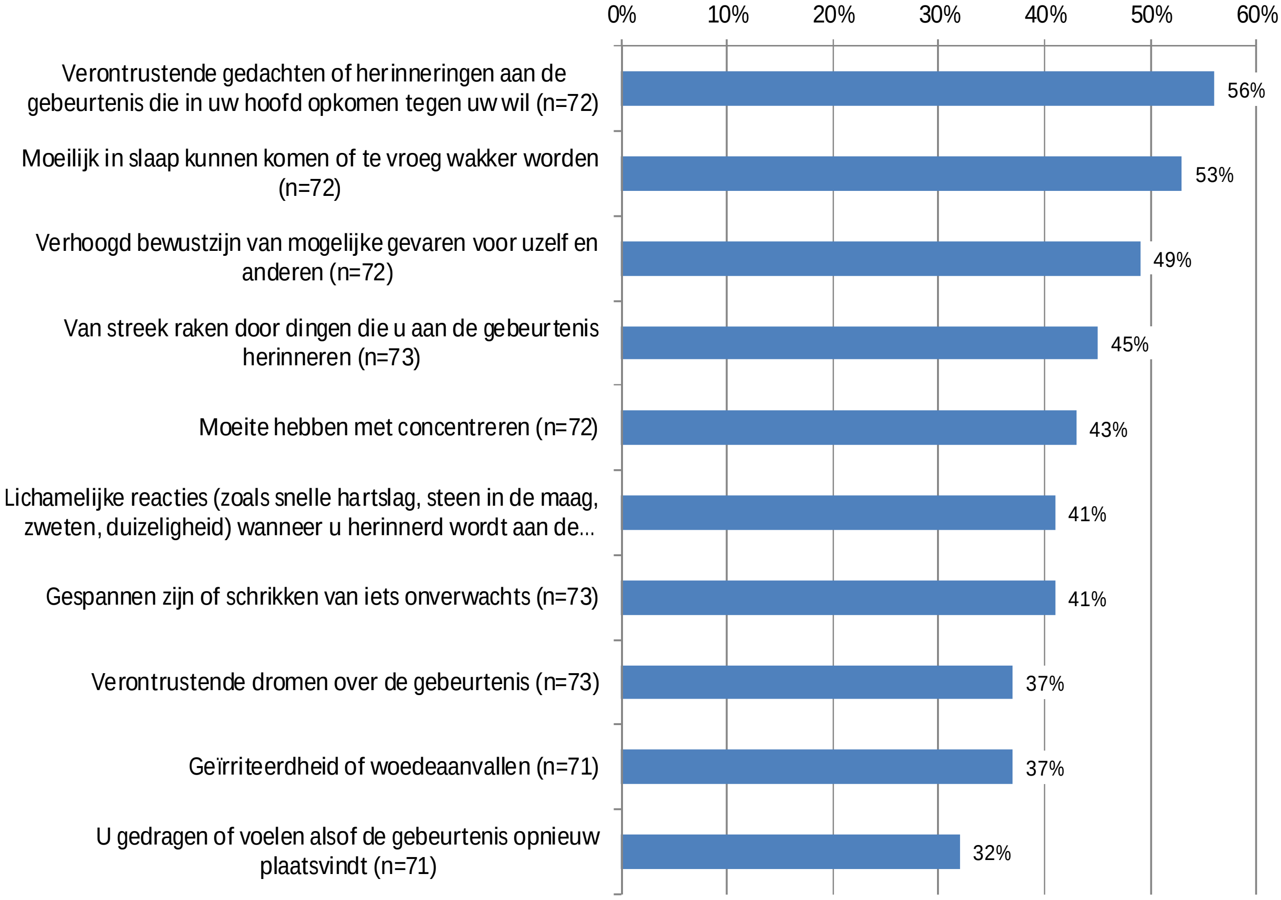

Bron: Regioplan, 2014

Figuur 6.2 geeft weer op welke wijze respondenten reageerden op een ingrijpende gebeurtenis. Meer dan de helft had verontrustende gedachten of herinneringen aan de gebeurtenis die in hun hoofd tegen hun wil opkwamen en/of konden moeilijk in slaap komen of werden te vroeg wakker.

[6] Een ingrijpende gebeurtenis kan zijn wanneer iemand in een levensbedreigende situatie terechtkomt, bedreigd of aangevallen wordt, aangerand wordt, zien dat iemand vermoord wordt of horen dat er iets afschuwelijks is gebeurd met iemand die na aan het hart ligt.

Figuur 6.2 Reactie na ingrijpende gebeurtenis

Bron: Regioplan, 2014

6.5 Weten sekswerkers waar zij ondersteuning kunnen vinden?

Bijna alle sekswerkers (93%) weten waar zij terechtkunnen voor ondersteuning op het terrein van gezondheidszorg (tabel 6.5). Wat betreft hygiëne van de werkplek weet circa driekwart waar zij de benodigde ondersteuning kunnen vinden; sekswerkers in de escort weten dat minder goed. Op het terrein van financiën weten circa drie op de vijf geïnterviewde sekswerkers waar zij voor ondersteuning terechtkunnen. Meer dan de helft weet waar zij hulp kunnen vinden in het geval zij met sekswerk willen stoppen (56%) en wanneer zij problemen hebben met de werkgever of exploitant (51%).

Tabel 6.5 Aandeel sekswerkers dat weet waar zij terechtkunnen voor ondersteuning

	Ramen (n=83)	Club/ privéhuis (n=100)	Escort (n=71)	Thuisseks-werker (n=57)	Massage-salon (n=36)	Totaal (n=359)
Gezondheidszorg	94%	93%	87%	90%	100%	93%
Hygiëne van werkplek	71%	85%	58%	70%	97%	76%
Financiën	68%	72%	52%	60%	42%	62%
Uitstappen uit de prostitutiesector	65%	64%	44%	55%	33%	56%
Problemen met werkgever of exploitant	59%	64%	25%	42%*	22%	51%

Bron: Regioplan, 2014

* Deze respondenten beantwoordden deze vraag vermoedelijk met betrekking tot een andere werkplek of een werkplek in het verleden.

Er zijn verschillen naar herkomst. Over het algemeen geldt dat sekswerkers van Nederlandse herkomst beter dan buitenlandse sekswerkers weten waar zij terechtkunnen voor ondersteuning. Oost-Europese sekswerkers geven echter het vaakst aan de weg te weten naar ondersteuning bij problemen met werkgevers of exploitanten (63%). Wat betreft ondersteuning bij het uitstappen uit de sector zijn Aziatische respondenten het minst goed op de hoogte (46% weet de weg te vinden). Respondenten uit Midden- en Zuid-Amerika (68%) en Oost-Europa (66%) weten het minst goed de weg te vinden als het gaat om ondersteuning bij hygiëne op de werkplek. Alle respondenten weten goed de weg te vinden voor ondersteuning op terrein van gezondheidszorg; Nederlandse en Aziatische sekswerkers (98%) zijn hier het beste van op de hoogte.

6.6 Met welke instanties/hulpverleners hebben sekswerkers te maken?

Aan de geïnterviewde sekswerkers is gevraagd met welke instanties of hulpverleners zij in het afgelopen jaar te maken hebben gehad (zie tabel 6.6). De instelling met wie de meeste respondenten contact hebben gehad, is de GGD. Hoewel sekswerkers in de escort en thuissekswerkers hier relatief minder vaak contact mee hebben gehad, geeft nog steeds een meerderheid van hen aan met de GGD te maken te hebben gehad.

Raamsekswerkers hebben ten opzichte van andere sekswerkers vaak met een aantal instanties of hulpverleners te maken gehad. Zo geven relatief veel raamsekswerkers aan dat zij contact hebben gehad met de Belastingdienst, de Kamer van Koophandel, een bank, een zorgverzekeraar, een verzekeringsmaatschappij en een ziekenhuis. Sekswerkers in clubs/privéhuizen en massagesalons hebben juist relatief vaak met de zedenpolitie te maken gehad. Slechts een klein deel van de respondenten heeft in het afgelopen jaar te maken gehad met schuldhulpverlening of verslavings-

zorg; met name de thuissekswerkers hebben hier relatief vaak contact mee gehad.

Tabel 6.6 Contact met instanties of hulpverleners (meerkeuze)

	Ramen (n=84)	Club/ privéhuis (n=99)	Escort (n=71)	Thuisseks-werker (n=57)	Massage-salon (n=36)	Totaal (n=359)
GGD (bijv. in geval van soa-controle)	74%	78%	63%	56%	64%	70%
Boekhouder	76%	30%	39%	37%	25%	44%
Zedenpolitie/politie commerciële zeden	37%[7]	56%	35%	23%	56%	43%
Huisarts	38%	34%	33%	46%	17%	36%
Belastingdienst	60%	22%	19%	26%	17%	31%
Kamer van Koophandel (bijv. voor inschrijven als zelfstandige)	65%	10%	23%	23%	0%	27%
Bank (bijv. voor afsluiten rekening)	35%	18%	23%	11%	0%	21%
Zorgverzekeraar (voor verkrijgen zorgverzekering)	29%	12%	9%	12%	11%	17%
Clubarts (arts in club of privéhuis)	30%[8]	12%	0%	7%	0%	14%
Ziekenhuis	21%	9%	7%	14%	0%	13%
Hulpverleningsorganisatie voor sekswerkers	13%	15%	13%	2%	0%	12%
Verzekeringsmaatschappij (voor verkrijgen verzekering)	24%	9%	10%	2%	0%	12%
Sociale dienst of UWV (voor verkrijgen uitkering)	3%	15%	9%	11%	3%	10%
Advocaat	10%	3%	9%	9%	6%	8%
Hulpverleningsorganisatie van en door (oud-)sekswerkers (bijv. Stichting Geisha)	6%	4%	4%	4%	0%	5%
Schuldhulpverlening	1%	6%	3%	12%	3%	5%
Verslavingszorg	3%	3%	3%	7%	0%	4%

Bron: Regioplan, 2014

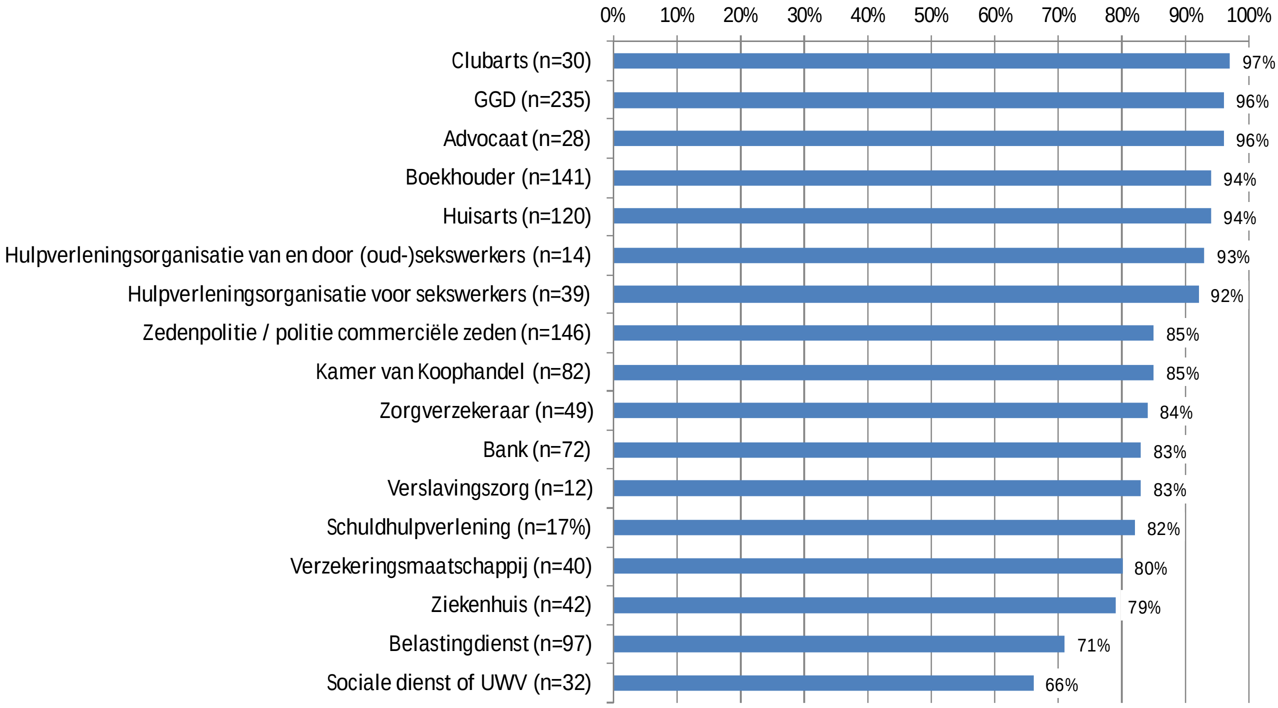
De geïnterviewde sekswerkers zijn over het algemeen tevreden over de wijze waarop zij zijn behandeld door de betreffende instantie of hulpverlener. Respondenten zijn het minst vaak tevreden over de Belastingdienst en de sociale dienst of UWV (zie figuur 6.3). Aan respondenten is om een toelichting

[7] Het aandeel raamsekswerkers dat met de zedenpolitie/politie commerciële zeden te maken heeft, is niet hoog, terwijl politie vaak controles uitvoert in de omgeving van straten waar raamsekswerkers werken. Dit lage aandeel heeft naar verwachting te maken met een interpretatie van de vraag door geïnterviewden. Mogelijk heeft een deel van de raamseks-werkers in het afgelopen jaar geen direct en/of persoonlijk contact gehad met de zeden-politie/politie commerciële zeden, maar zijn in die periode wel controles uitgevoerd.

[8] Deze geïnterviewde raamsekswerkers hebben mogelijk met een andere arts, bijvoorbeeld van de GGD, te maken gehad in plaats van een clubarts.

gevraagd waarom zij zich goed of slecht behandeld voelden. De respons op deze vraag was laag en had voornamelijk betrekking op een goede behandeling in algemene zin (vriendelijk, duidelijke uitleg, professioneel) en nauwelijks op een slechte behandeling.

Figuur 6.3 Aandeel sekswerkers dat zich goed behandeld voelde door instantie of hulpverlener

Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
Dat sekswerkers zich bijna altijd correct behandeld voelen door de GGD, clubarts en huisarts komt overeen met de resultaten van het onderzoek in 2006. Ook is er een overeenkomst met 2006 in het aandeel sekswerkers dat zich *niet* correct behandeld voelde door de Belastingdienst (circa een op de drie). Ook nu gaven relatief veel respondenten aan zich niet correct behandeld te voelen door de Kamer van Koophandel (in 2006: 21%), de politie (in 2006: 17%), de sociale dienst/UWV (in 2006: 17%) en de bank (in 2006: 14%).

6.7 Aan welke aspecten binnen de seksbranche kan gewerkt worden?

In de interviews is aan sekswerkers een aantal aspecten voorgelegd waaraan binnen de seksbranche gewerkt zou kunnen worden. Vervolgens is aan de respondenten gevraagd hoe belangrijk zij dat aspect vinden. Alle sekswerkers vinden een goede hygiëne en veiligheid van de werkplek (heel) belangrijk, en bijna alle respondenten vinden toegang tot goede gezondheidszorg en de

aanpak van gedwongen prostitutie, vrouwenhandel en loverboys (heel) belangrijk. Recht op vakantiegeld wordt door relatief weinig sekswerkers belangrijk geacht (zie tabel 6.7). Aspecten die binnen de nieuwe wetgeving aandacht krijgen – aanpak van gedwongen prostitutie, vrouwenhandel en loverboys (95%), aanpak van illegale prostitutie (80%) en overal hetzelfde beleid en dezelfde regels (72%) – worden door een grote meerderheid onderschreven.

Een splitsing naar leeftijd leert dat er nauwelijks verschillen zijn wat betreft onderstaande belangen; alleen het positieve imago van het beroep bij burgers en instanties wordt belangrijker gevonden door oudere respondenten.[9]

Tabel 6.7 Belang van aspecten waaraan binnen de seksbranche gewerkt zou kunnen worden

	(Heel) onbelangrijk	Neutraal	(Heel) belangrijk
Goede hygiëne van de werkplek (n=347)	0%	0%	100%
Veilige werkplek (n=359)	0%	0%	100%
Toegang tot goede gezondheidszorg (n=357)	1%	1%	98%
Aanpak van gedwongen prostitutie/vrouwenhandel/loverboys (n=349)	1%	4%	95%
Fatsoenlijke bejegening van sekswerkers door organisaties/instellingen (n=361)	4%	8%	88% [10]
Goede steun en begeleiding hulpverleningsorganisaties (n=348)	6%	10%	84%
Aanpak van de illegale seksbranche (n=351)	12%	8%	80%
Positief imago van het beroep van sekswerker bij burgers en organisaties/ instellingen (n=357)	12%	15%	74%
Overal hetzelfde beleid en dezelfde regels binnen de seksbranche (n=357)	13%	15%	72%
Recht op vakantiegeld hebben (n=232)	29%	14%	57%

Bron: Regioplan, 2014

Aan sekswerkers is ook gevraagd of er andere aspecten binnen de seksbranche zijn waaraan volgens hen gewerkt moet worden. De meeste respondenten noemen de acceptatie van het beroep sekswerker, een verbetering van de arbeidsvoorwaarden en rechten, een lagere belasting en aandacht voor veiligheid en gezondheid binnen de seksbranche (zie tabel 6.8).

[9] Gemeten op een schaal van 1 (heel onbelangrijk) tot 5 (heel belangrijk) scoort de groep respondenten van 50-70 jaar het hoogst (m=4,4, sd=,85), vergeleken met de groep van 30-50 jaar (m=4,0, sd=1,1) en de groep van 18-30 jaar (m=3,8, sd=1,1); F=, p<,05.

[10] Uit een nadere analyse van de bevindingen blijkt dat veel respondenten die zich goed behandeld voelden door bepaalde organisaties/instellingen (zie figuur 6.3), toch een fatsoenlijke bejegening van sekswerkers door organisaties/instellingen als verbeterpunt noemen. Dat heeft er mogelijk mee te maken dat respondenten zelf wel goed worden behandeld, maar vinden dat de bejegening richting sekswerkers in het algemeen beter kan.

Tabel 6.8 Andere aspecten binnen de seksbranche waaraan gewerkt moet worden

	Aantal
De acceptatie van het beroep	35
Verbetering arbeidsvoorwaarden, meer rechten aangezien ook belasting	26
Lagere belasting	26
Aandacht voor veiligheid en gezondheid (verplicht met condoom)	23
Duidelijkheid/versimpeling regelgeving	16
Toegankelijkheid hulpverlening verbeteren, hulp bij stoppen verbeteren	13
Simpeler maken zelfstandige te worden (anoniem verkrijgen vergunning)	13
Prijsconcurrentie, er zou een standaardtarief ingesteld moeten worden	11
Kosten huur/afstaan exploitant omlaag	9
Minimumleeftijd omhoog	6
Persoonlijke veiligheid	6
Overig	37

Bron: Regioplan, 2014

7 STOPPEN MET SEKSWERK

Veel sekswerkers verwachten of hopen op een toekomst buiten de seksbranche. Meer dan de helft van de respondenten denkt er soms of vaak over na om met het sekswerk te stoppen. Een groot deel is in het verleden al één of meerdere keren gestopt met sekswerk. De meest genoemde reden waarom sekswerkers destijds zijn gestopt, is omdat zij graag een andersoortige baan wilden hebben. De reden om weer als sekswerker te beginnen, heeft volgens veel respondenten te maken met een economische noodzaak.

7.1 Hoe ziet het leven van respondenten er over vijf jaar uit?

Aan sekswerkers is de (open) vraag gesteld hoe hun leven er naar verwachting over vijf jaar uit ziet. Deze vraag is door 310 respondenten beantwoord (54 respondenten hadden geen idee). De meeste respondenten geven aan dat zij verwachten dat zij dan geen sekswerker meer zijn. Zij zijn gestopt met het werk in de seksbranche en/of hebben een andere baan gevonden, zijn teruggekeerd naar het land van herkomst, zijn getrouwd en/of hebben een gezin of zijn weer terug bij het eigen gezin, of zijn begonnen met een eigen bedrijf. Een groot aantal geïnterviewden (n=71) geeft aan over vijf jaar nog steeds actief te zijn binnen de seksbranche, als sekswerker (al dan niet als bijverdienste) of als eigenaar van een eigen seksbedrijf (zie tabel 7.1).

Tabel 7.1 Ideeën over eigen toekomst over 5 jaar

	Aantal
Dan ben ik gestopt als sekswerker en/of heb ik een andere baan buiten de seksbranche	145
Dan werk ik nog steeds als sekswerker	53
Dan ben ik terug naar mijn herkomstland	43
Dan ben ik getrouwd en/of heb ik een gezin of woon ik weer bij mijn gezin	42
Dan heb ik een eigen bedrijf in een andere branche	31
Dan heb ik hopelijk genoeg verdiend om niet meer te hoeven werken	29
Daar denk ik nog niet aan	22
Dan heb ik een eigen bedrijf in de seksbranche	12
Dan ben ik afgestudeerd en heb ik een baan in mijn vakgebied	7
Dan werk ik mogelijk nog als sekswerker voor bijverdienste	6
Dan ben ik aan het studeren	6
Overig	13
Geen idee	54

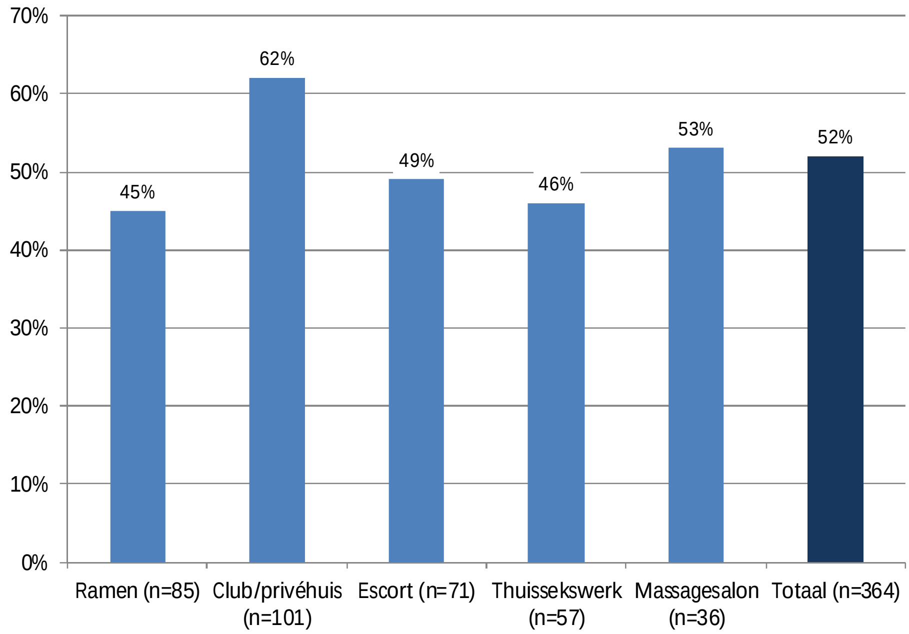
Bron: Regioplan, 2014

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006
In het huidige onderzoek wordt duidelijk dat de meeste respondenten verwachten over 5 jaar niet meer in de seksbranche te werken. Ook in het onderzoek van 2006 gaf de meerderheid dit aan (57%). In beide onderzoeken komt naar voren dat bijna een kwart verwacht nog steeds hetzelfde of vergelijkbaar werk te doen.

7.2 Hoeveel sekswerkers zijn al eens gestopt met sekswerk?

Meer dan de helft van de geïnterviewde sekswerkers is in het verleden al eens gestopt met werkzaamheden binnen de seksbranche. Binnen clubs/privéhuizen is het aandeel eerder gestopte sekswerkers nog hoger, namelijk 62 procent (zie figuur 7.1). Een uitsplitsing naar leeftijd laat zien dat het 'wel eens gestopt zijn' het meest voorkomt onder respondenten van 30 tot 50 jaar (60%), gevolgd door de groep van 50 tot 70 jaar (52%). Onder respondenten tot 30 jaar geeft 37 procent aan ooit gestopt te zijn met sekswerk.

Figuur 7.1 Aandeel sekswerkers dat wel eens is gestopt met sekswerk

Bron: Regioplan, 2014

Bijna de helft van de respondenten die wel eens gestopt zijn met sekswerk, is eenmaal gestopt. Bijna een kwart van deze geïnterviewden is vier of meer keer gestopt met sekswerk. De sekswerkers in massagesalons die wel eens zijn gestopt, zijn relatief vaak gestopt (zie tabel 7.2).

Tabel 7.2 Aantal keer gestopt met sekswerk (cumulatief)

	0 keer	Ten minste 1 keer	Ten minste 2 keer	Ten minste 3 keer	Ten minste 4 keer	Ten minste 5 keer of vaker
Ramen (n=85)	**55%**	45%	19%	9%	8%	8%
Club/privéhuis (n=101)	**37%**	62%	31%	18%	12%	12%
Escort (n=71)	**51%**	49%	28%	15%	11%	10%
Thuissekswerk (n=57)	**54%**	46%	23%	14%	11%	7%
Massagesalon (n=36)	**47%**	53%	42%	31%	25%	14%
Totaal (n=364)	**48%**	**52%**	**28%**	**16%**	**12%**	**10%**

Bron: Regioplan, 2014

Ruim dertig procent van de gestopte sekswerkers wordt binnen een half jaar weer actief binnen de seksbranche. De mogelijkheid bestaat dat dit personen zijn die tijdelijk even stoppen met sekswerk om terug te keren naar het land van herkomst. Bijna de helft (46%) is ten minste een jaar gestopt met sekswerk (zie tabel 7.3).

Tabel 7.3 Duur stoppen met sekswerk*

	< 1 maand	1 maand - 0,5 jaar	0,5-1 jaar	1-2 jaar	2-5 jaar	>5 jaar
Ramen (n=38)	8%	32%	18%	21%	16%	5%
Club/privéhuis (n=65)	3%	25%	17%	17%	23%	15%
Escort (n=35)	6%	46%	11%	23%	11%	3%
Thuissekswerk (n=26)	12%	23%	15%	12%	15%	23%
Massagesalon (n=20)	25%	25%	10%	25%	5%	10%
Totaal (n=191)	**8%**	**31%**	**15%**	**19%**	**16%**	**11%**

Bron: Regioplan, 2014

* Indien een respondent vaker is gestopt, gaat het om de laatste keer dat die persoon gestopt is met sekswerk.

Vergelijking bevindingen onderzoek 2006

In het huidige onderzoek zijn meer sekswerkers wel eens gestopt (52%) dan in 2006 het geval was (44%). Dit verschil houdt geen verband met de (nieuwe) groep thuissekswerkers en zelfstandige escort in dit onderzoek. Redenen om te stoppen zijn min of meer gelijk in beide onderzoeken. De vaakst genoemde redenen om te stoppen waren in 2006 dat respondenten geen zin meer in het werk hadden, geld genoeg gespaard hadden, vanwege een relatie (niet willen vertellen aan partner/mocht niet van partner/financiële zekerheid via partner), en omdat zij ander werk hadden gevonden. De gestopte sekswerkers die uiteindelijk weer begonnen met sekswerk, deden dat om financiële redenen, net als in 2014. Zij realiseerden zich dat een baan in een andere branche toch minder opleverde, hadden schulden of konden geen ander werk vinden.

7.3 Om welke reden stopten sekswerkers destijds met sekswerk?

De meest genoemde reden waarom sekswerkers destijds zijn gestopt met sekswerk (24%) is omdat zij graag een andersoortige baan wilden hebben. Dit sluit aan op de bevindingen die in paragraaf 7.1 zijn gepresenteerd. Met name raamsekswerkers en sekswerkers in clubs/privéhuizen noemen deze reden vaak (zie tabel 7.4). Sekswerkers in massagesalons noemen relatief vaak (30%) als reden om te stoppen dat zij een partner kregen die bezwaar had tegen hun werk. Tabel 7.4 geeft een overzicht van de voorgestructureerde antwoordopties. Daarnaast konden respondenten andere redenen aangeven waarom zij destijds waren gestopt met sekswerk. Een deel van de geïnterviewde sekswerkers (16 respondenten) deed dit vanwege de kinderen (zorg, gemis, geen confrontatie), andere sekswerkers (14 respondenten) vonden het werk emotioneel/psychisch te zwaar.
Respondenten die relatief korte tijd stopten met sekswerk (minder dan een half jaar, n=75) deden dit in verhouding iets vaker omdat zij het werk niet meer leuk vonden (19%) en iets minder vaak omdat ze een partner kregen die bezwaar had tegen het werk (7%).

Tabel 7.4 Reden waarom respondenten destijds zijn gestopt met sekswerk (voorgestructureerde meerkeuze antwoordopties)

	Ramen (n=38)	Club/ privéhuis (n=65)	Escort (n=35)	Thuisseks-werk (n=26)	Massage-salon (n=20)	Totaal (n=193)
Omdat ik graag een andere baan – niet als sekswerker – wilde hebben	32%	31%	11%	23%	15%	24%
Omdat ik een partner kreeg die bezwaar had tegen mijn werk	5%	11%	17%	15%	30%	14%
Omdat ik het werk niet meer leuk vond	13%	9%	14%	12%	10%	13%
Omdat het werk fysiek te zwaar voor me was	11%	3%	0%	8%	10%	5%
Omdat ik te weinig verdiende	8%	0%	9%	0%	10%	4%
Omdat ik problemen had met mijn werkgever of met de exploitant	0%	0%	6%	8%	10%	3%

Bron: Regioplan, 2014

Gelet op de leeftijd van respondenten is er alleen een verschil in aandeel respondenten dat aangeeft gestopt te zijn omdat hij/zij het werk niet meer leuk vond: dit geldt voor 21 procent van de respondenten tot 30 jaar, 7 procent van de respondenten tot 50 jaar en 13 procent van de respondenten tot 70 jaar.

7.4 Hoe zijn sekswerkers gestopt?

De meerderheid van de respondenten binnen alle branches is zelf, zonder enige hulp gestopt met het sekswerk. Toch komt het in de verschillende branches ook voor dat zij hulp zoeken van familie, vrienden of kennissen en (in mindere mate) van hulpinstanties. Tabel 7.5 laat dit zien.

Tabel 7.5 Hoe zijn sekswerkers gestopt?

	Zonder enige hulp	Met hulp van familie, vrienden, kennissen	Onder begeleiding van hulpinstantie (huisarts e.d.)
Ramen (n=37)	81%	14%	3%
Club/privéhuis (n=63)	81%	14%	2%
Escort (n=35)	86%	6%	0%
Thuissekswerk (n=26)	96%	0%	0%
Massagesalon (n=19)	74%	21%	0%
Totaal (n=187)	**84%**	**11%**	**1%**

Bron: Regioplan, 2014

Een uitsplitsing naar leeftijd laat zien dat de oudere respondenten vaker zonder hulp van anderen eens zijn gestopt (91%), vergeleken met de jongere respondenten tussen 30 en 50 jaar (73%) en van 30 tot 50 jaar (88%). De jongere respondenten tot 30 jaar stoppen juist vaker met hulp van familie, vrienden of kennissen (22%) vergeleken met de respondenten tot 50 (8%) en 70 jaar (4%). Als we naar herkomst kijken, zien we dat Nederlandse respondenten doorgaans zonder hulp zijn gestopt (95%), terwijl respondenten met een niet-Nederlandse herkomst juist vaker met hulp van familie, vrienden of oud-collega's (tussen 17 en 23%) zijn gestopt.

7.5 Wat zijn respondenten gaan doen na het stoppen met sekswerk?

Circa een op de drie gestopte sekswerkers heeft een baan gevonden buiten de seksbranche. Een bijna net zo groot deel (29%) zat werkloos thuis nadat zij waren gestopt met sekswerk. Tabel 7.6 geeft een overzicht van wat respondenten zijn gaan doen nadat zij stopten met sekswerk (voorgestructureerde antwoordopties). Daarnaast gaven respondenten andere antwoorden aan: elf respondenten hadden al een baan buiten de seksbranche hadden en bleven dat doen en een even groot aantal respondenten heeft rust/vrije tijd genomen toen zij stopten als sekswerker.

Tabel 7.6 Wat zijn respondenten gaan doen nadat zij stopten met sekswerk? (voorgestructureerde meerkeuze antwoordopties)

	Ramen (n=38)	Club/ privéhuis (n=65)	Escort (n=35)	Thuis-sekswerk (n=26)	Massage-salon (n=20)	Totaal (n=191)
Ik heb een baan gevonden buiten de seksbranche	26%	45%	26%	27%	20%	34%
Ik zat thuis in een werkloze situatie	29%	26%	34%	15%	55%	29%
Ik heb een uitkering gekregen	3%	14%	11%	15%	0%	10%
Ik ben teruggegaan naar land van herkomst	24%	3%	9%	4%	5%	9%
Ik zat thuis en mijn partner zorgde voor inkomsten	13%	8%	9%	4%	15%	9%
Ik ben een opleiding gaan volgen/weer naar school gegaan	0%	9%	6%	8%	5%	6%
Ik heb in een (verslavings)zorginstelling gezeten	0%	0%	0%	0%	0%	0,5%

Bron: Regioplan, 2014

7.6 Om welke reden begonnen respondenten weer met sekswerk?

Meer dan de helft van de sekswerkers die in het verleden waren gestopt met sekswerk, is vanwege geldproblemen weer aan de slag gegaan als sekswerker. Circa een op de vijf begon weer met sekswerk omdat zij het leuk vonden om weer binnen de seksbranche te werken (zie tabel 7.7). Meerdere geïnterviewden gaven verder aan dat zij weer begonnen met sekswerk omdat zij op die manier makkelijk of beter geld konden verdienen (20 respondenten). Ook zijn meerdere respondenten weer aan de slag gegaan als sekswerker toen hun relatie of huwelijk voorbij was (18 respondenten).

Tabel 7.7 Reden om weer te beginnen met sekswerk

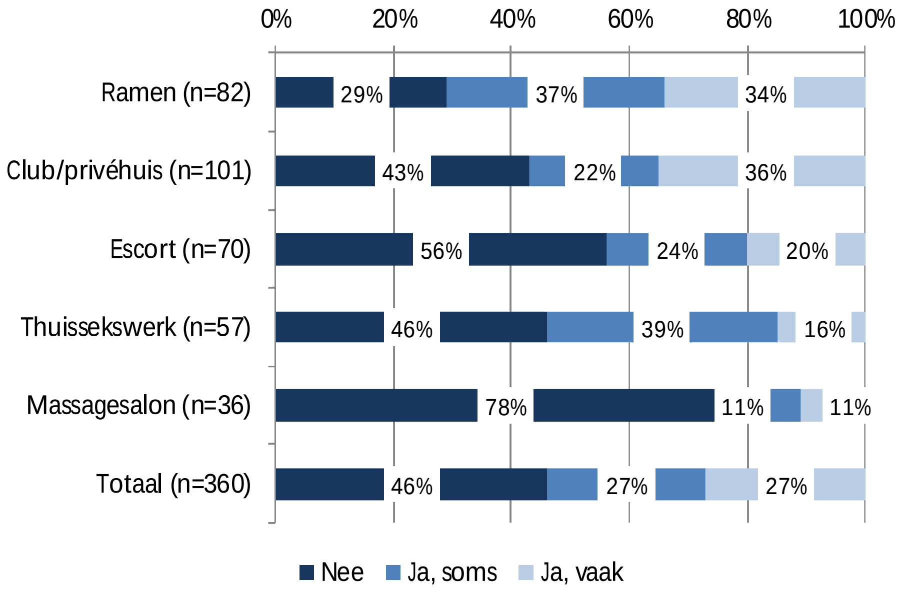
	Ramen (n=38)	Club/ privéhuis (n=65)	Escort (n=35)	Thuis-sekswerk (n=26)	Massage-salon (n=20)	Totaal (n=191)
Ik had geldproblemen	58%	54%	49%	39%	75%	54%
Ik vond het leuk om weer als sekswerker te werken	24%	17%	31%	27%	10%	22%
Ik kon geen ander werk vinden	13%	19%	6%	12%	20%	14%
Omdat iemand mij dit heeft geadviseerd	0%	2%	0%	0%	0%	0,5%

Bron: Regioplan, 2014

7.7 Denken sekswerkers nu na over stoppen met sekswerk?

In de interviews hebben wij aan sekswerkers ook gevraagd of zij *recentelijk* wel eens hebben nagedacht over stoppen met sekswerk. Meer dan de helft van de respondenten denkt hier soms of vaak over na (figuur 7.2). Van de raamsekswerkers overweegt bijna driekwart dit soms of vaak. Sekswerkers in massagesalons denken relatief weinig aan stoppen met hun werk in de seksbranche.

Figuur 7.2 Hebt u recentelijk wel eens nagedacht om (weer) te stoppen met sekswerk?

Bron: Regioplan, 2014

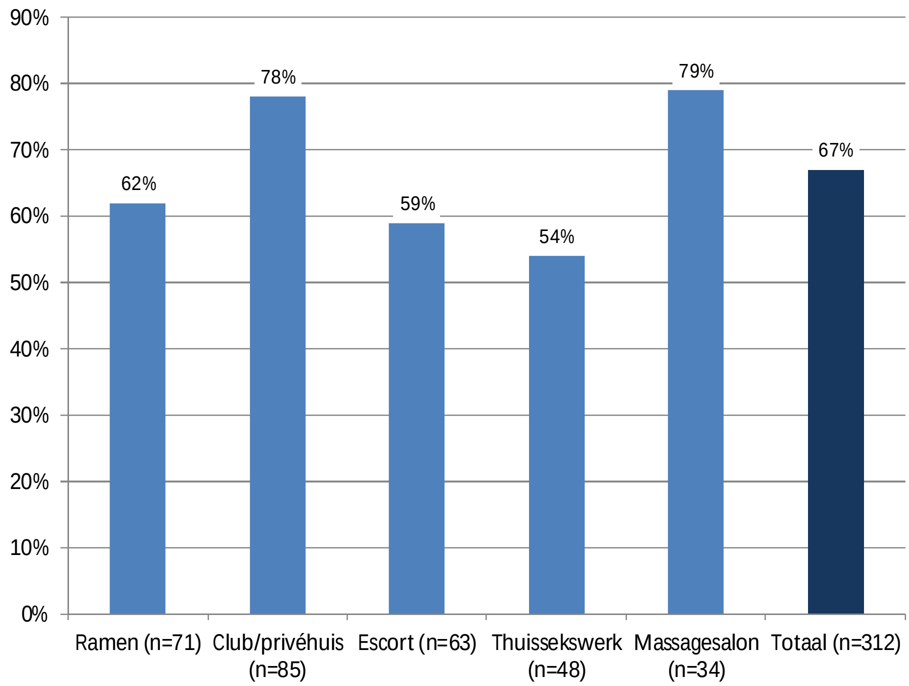
7.8 Denken respondenten dat sekswerkers vrijwillig werken?

Een aspect van de sociale positie van sekswerkers is de vrijwilligheid om in de seksbranche werkzaam te zijn. Vrijwilligheid is echter een breed begrip. Uit voorgaande paragrafen ontstaat het beeld dat veel sekswerkers liever stoppen met sekswerk en andersoortig werk willen doen, indien zij daartoe de mogelijkheid hebben. Veel sekswerkers werken vanwege een economische noodzaak, financiële problemen (bijvoorbeeld schulden) en/of problemen met het vinden van ander werk. Vrijwilligheid heeft ook met keuzevrijheid te maken: hebben sekswerkers er zelf voor gekozen om in de seksbranche te werken of werden zij hiertoe in meer of mindere mate gedwongen door iemand?

In de interviews is gevraagd of respondenten denken dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland geheel vrijwillig in de seksbranche werkt. De term 'vrijwilligheid' is daarbij niet nader toegelicht en kan door respondenten

dus op verschillende manieren zijn geïnterpreteerd. Twee op de drie respondenten denken dat de meerderheid van de sekswerkers geheel vrijwillig werkt. Sekswerkers in clubs, privéhuizen en massagesalons denken relatief vaak dat dit het geval is (zie figuur 7.3). Overigens heeft een aanzienlijk deel van de geïnterviewde sekswerkers (n=52) deze vraag niet beantwoord. Ook hier geldt dat respondenten die deze vraag niet beantwoordden, verhoudingsgewijs vaker van buitenlandse herkomst zijn (specifieker: vaker van Oost-Europese herkomst).

Figuur 7.3 Aandeel respondenten (n=312) dat denkt dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland geheel vrijwillig in de seksbranche werkt

Bron: Regioplan, 2014

8 CONCLUSIES

In dit slothoofdstuk wordt op basis van de voorgaande hoofdstukken beschreven wie de sekswerkers in de vergunde branches maar ook daarbuiten precies zijn, en hoe zij hun eigen sociale positie percipiëren. De conclusies hebben daarmee specifiek betrekking op de door ons geïnterviewde sekswerkers. De mogelijkheid bestaat dat de onderzoekspopulatie – en daarmee ook aspecten van de sociale positie van sekswerkers – in meer of mindere mate verschilt van de groep sekswerkers die niet in het onderzoek betrokken zijn. Naar verwachting hebben wij gesproken met de ‘bovenlaag’ van de sekswerkers in Nederland, ofwel: de sekswerkers met een relatief goede sociale positie. De reden daarvan is dat sekswerkers met een minder sterke sociale positie mogelijk minder snel bereid zijn om deel te nemen aan het onderzoek. Het risico van sociaal-wenselijke antwoorden van geïnterviewden hebben wij op verschillende manieren proberen te minimaliseren (zie hoofdstuk 1); dat hiervan in zekere zin toch sprake was, valt echter niet uit te sluiten.

8.1 Wie zijn de sekswerkers in het onderzoek?

Verreweg de meeste sekswerkers in het onderzoek zijn vrouwen, maar ook mannen en transgenders zijn geïnterviewd. Circa de helft van de respondenten is afkomstig uit Nederland; veel anderen komen uit Oost-Europa, Midden- en Zuid-Amerika of Azië. De meeste raamsekswerkers zijn afkomstig uit het buitenland, veelal uit Oost-Europa of Midden- en Zuid-Amerika. In clubs of privéhuizen zijn verhoudingsgewijs juist veel Nederlandse sekswerkers (ongeveer de helft) werkzaam. Ook thuissekswerkers en sekswerkers in de escort (zelfstandig of bij een bedrijf werkzaam) zijn in de meeste gevallen afkomstig uit Nederland. Sekswerkers die in massagesalons werken, zijn vaak van Aziatische afkomst.

Jongere sekswerkers – in de leeftijd van 18 tot 30 jaar – komen overwegend uit Nederland en Oost-Europa. Sekswerkers ouder dan 50 jaar zijn veelal Nederlands of Aziatisch. De meeste sekswerkers zijn jonger dan 30 jaar als zij beginnen met sekswerk. Meer dan een op de vijf is jonger dan 21 jaar als zij (of hij) in de seksbranche gaat werken; dat geldt zowel voor Nederlandse als buitenlandse sekswerkers. Met de invoering van de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche (Wrp) zal de wettelijke minimumleeftijd voor sekswerkers op 21 jaar komen te liggen.

Raamsekswerkers en sekswerkers in clubs/privéhuizen hebben in veel gevallen een fulltimebaan. Thuissekswerkers en sekswerkers in de escort werken veel minder uur per week, en doen het sekswerk ook relatief vaak naast andersoortig werk binnen of buiten de seksbranche.

8.2 Hoe percipiëren zij de vrijwilligheid van het beroep?

Binnen de onderzoekspopulatie lijkt niet of nauwelijks sprake van misstanden of gedwongen sekswerk. De indruk bestaat dat de geïnterviewden geheel of in ieder geval in grote mate vrijwillig werken. Wel ligt bij een deel van de sekswerkers een financiële noodzaak – zoals schulden – ten grondslag aan de keuze om als sekswerker aan de slag te gaan. Een deel van de sekswerkers werkt echter (ook) gewoon binnen de seksbranche omdat zij het werk leuk of spannend vinden.

Ondanks de vrijwilligheid van de uitoefening van het beroep sekswerker doen veel respondenten liever ander werk zodra dit mogelijk is. Dat blijkt ook uit de bevinding dat veel sekswerkers al eens gestopt zijn met sekswerk en/of erover nadenken om te stoppen. Respondenten die zijn gestopt met sekswerk, hebben dat vaak zonder professionele hulp of met hulp van het eigen netwerk gedaan; zij maakten nauwelijks gebruik van hulp van ondersteunende instellingen.

8.3 Hoe percipiëren zij hun arbeidsrelatie?

Het soort arbeidsrelatie van sekswerkers is afhankelijk van het brancheonderdeel waarin zij werkzaam zijn. Uit het voorliggende onderzoek blijkt dat de meeste sekswerkers tevreden zijn over hun arbeidsrelatie. Bijna alle sekswerkers in seksbedrijven (ramen, clubs/privéhuizen en massagesalons) geven aan dat de exploitant vervelende klanten buiten de deur zet. Een beperkt deel voelt zich tijdens het werk wel eens onder druk gezet door de werkgever of exploitant. De grote meerderheid werkt het liefst op een werkplek waar de werkgever of de exploitant een vergunning heeft; meestal omwille van de veiligheid. Ook over de wijze waarop hun werkzaamheden verlopen, is de meerderheid tevreden. Die tevredenheid heeft vaak te maken met de onafhankelijkheid in het beoefenen van het beroep, de goede relatie met collega's of de goede werksfeer, en de eerlijke of goede relatie met de werkgever of exploitant. Sekswerkers vinden het belangrijk om zelf te kunnen bepalen met welke klanten zij werken en wat zij vragen voor een bepaalde seksuele handeling. Zij maken daarnaast allerlei afspraken met hun werkgever of exploitant, bijvoorbeeld over de werktijden, de hygiëne van de werkplek en het al dan niet toestaan van alcohol- en drugsgebruik. Hoewel sommige sekswerkers zichzelf als zelfstandige zien, blijken zij in de praktijk niet altijd vrij te zijn om zelf te bepalen welk tarief zij vragen en wat hun werktijden zijn.

8.4 Hoe percipiëren zij de bejegening door maatschappelijke instituties?

Over de bejegening door maatschappelijke instanties en hulpverleners zijn de meeste sekswerkers over het algemeen tevreden, maar deze kan wel (verder) verbeterd. Bijna alle sekswerkers vinden dat de bejegening van sekswerkers door maatschappelijke instanties een belangrijk aspect is waaraan gewerkt dient te worden. Ook vindt driekwart van de sekswerkers dat het imago van het beroep sekswerker bij organisaties/instellingen, maar ook bij burgers verbeterd dient te worden.

8.5 Hoe percipiëren zij hun gezondheid en welbevinden?

Wat betreft de gezondheid en welbevinden – en dan met name (on)gezond gedrag – is de positie van sekswerkers in vergelijking met die van de Nederlandse bevolking minder goed en voor verbetering vatbaar. Echter, vergeleken met de situatie in 2006 lijkt er sprake van een verbetering op het gebied van (minder) alcoholgebruik, (minder) roken, de tijd nemen om rustig te eten en regelmatig sporten. Gezondheidsproblemen waarmee sekswerkers het vaakst kampen, zijn gespannenheid of opgefokte gevoelens, somberheid en eenzaamheid. Gezondheidsproblemen zijn minder aan de orde bij respondenten werkzaam in massagesalons en vaker bij respondenten in clubs/privéhuizen en in de escort. Meer dan één op de drie sekswerkers komt via het werk wel eens in aangrijpende situaties terecht, met als gevolg verontrustende gedachten of herinneringen hieraan en/of slaapproblemen. Bijna de helft van de sekswerkers vindt het werk soms emotioneel zwaar.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Tabel B1.1 Herkomst van respondenten

	Aantal	Percentage
Nederland	171	47%
Thailand	33	9%
Roemenië	33	9%
Bulgarije	18	5%
Dominicaanse Republiek	17	5%
Hongarije	14	4%
Suriname	10	3%
Duitsland	10	3%
Nederlandse Antillen	8	2%
Brazilië	6	2%
Colombia	5	1%
Polen	5	1%
Rusland	5	1%
Spanje	4	1%
Litouwen	2	1%
Marokko	2	1%
Oekraïne	2	1%
Slowakije	1	0%
Tsjechië	1	0%
Wit-Rusland	1	0%
Griekenland	1	0%
Turkije	1	0%
Ecuador	1	0%
Haïti	1	0%
Jamaica	1	0%
Cuba	1	0%
Guatemala	1	0%
Argentinië	1	0%
Verenigde Staten	1	0%
Vietnam	1	0%
Indonesië	1	0%
Nigeria	1	0%
Kenia	1	0%
Geen antwoord	3	0%
Totaal	**364**	**100%**

BIJLAGE 2

Vragenlijst interviews sekswerkers

Introductie

Onderzoeksbureau Regioplan doet momenteel voor de overheid een onderzoek naar de werk- en leefomstandigheden in de seksbranche. Voor dit onderzoek interviewen wij in heel Nederland meer dan 350 vrouwen en mannen die werkzaam zijn in clubs, privéhuizen, raam- of escortbedrijven, of als thuiswerker werken. Het doel van het onderzoek is een goed beeld te krijgen van de werk- en leefomstandigheden binnen de seksbranche en de gezondheidssituatie van sekswerkers. Dit gesprek met u is daarom van groot belang voor ons onderzoek.

Alle geïnterviewden blijven strikt anoniem. U kunt daarom een verzonnen naam aan ons doorgeven. Als dank voor uw medewerking en tijd ontvangt u een vergoeding.

<table>
<tr><td>Initialen interviewer</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Datum interview (Dd/mm/jj)</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Plaats van interview</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Plaats van arbeid</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Taal van interview</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Branche</td><td colspan="2">1. Raam
2. Club
3. Privéhuis
4. Escortbedrijf
5. Thuiswerker
6. Zelfstandig escort
7. Anders, namelijk:</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Geslacht respondent</td><td>1. Man</td><td>2. Vrouw</td></tr>
<tr><td>3. Transseksueel</td><td></td></tr>
</table>

Toelichting voor interviewer
Lees de antwoordmogelijkheden bij gesloten vragen niet standaard voor, maar alleen als je dat nodig acht.

Werken als sekswerker

1. Hoeveel jaar werkt u als sekswerker? (naar schatting) ______________

2. Op welke leeftijd bent u begonnen als sekswerker? ____________________

3. Hoeveel uur werkt u gemiddeld per week als sekswerker? ______ uur

4. A. Om welke reden(en) bent u sekswerk gaan doen? *(meer antwoorden mogelijk)*

1	Omdat het me leuk leek
2	Omdat ik geen andere baan kon krijgen
3	Omdat ik dacht dat ik op deze manier meer geld kon verdienen dan via een andere baan
4	Omdat ik in financiële nood zat (schulden)
5	Omdat ik geld nodig had om mezelf / mijn familie te kunnen onderhouden
6	Omdat vriendinnen/vrienden van mij ook als sekswerker werk(t)en
7	Omdat iemand mij hiertoe heeft overgehaald
8	Omdat iemand mij heeft geadviseerd om als sekswerker te gaan werken
9	Anders, namelijk ____
10	Anders, namelijk ____
	Weet niet/geen antwoord

B. Kunt u uw antwoord toelichten s.v.p.?

____
____
____

5. Kunt u iets vertellen over uw arbeidsverleden?

0	Ik heb tot op heden alleen als sekswerker gewerkt
1	Ik heb vóór mijn huidige werkzaamheden de volgende baan/banen gehad (max. 3 noemen) ____ ____
99	Geen antwoord

6. Hebt u naast uw werk als sekswerker ook nog een andere baan?

0	Nee **ga naar vraag 8**
1	Ja
99	Geen antwoord

7. Welke baan/banen heeft u naast uw werk als sekswerker? ________________________

De werkplek

8. Hoe lang werkt u al op de huidige werkplek? ………/……… maanden/jaar *(het gaat hierbij om de werkplek waar de sekswerker op het moment van het interview werkt)*

9. Hebt u nog (een) andere werkplek(ken)?

0	Nee, ik werk alleen op mijn huidige werkplek **ga naar vraag 11**
1	Ja
99	Geen antwoord

10. Waar werkt u verder nog als sekswerker? *(meer antwoorden mogelijk)*

1	Achter een raam
2	In een club
3	In een privéhuis
4	In een escortbedrijf
5	Als zelfstandige in de escort
6	Thuis
7	Sekswerk via webcam
8	Op een andere werkplek in dezelfde branche
9	Anders, namelijk ____
	Geen antwoord

11. Waarom hebt u gekozen om op uw huidige werkplek te werken? *(meer antwoorden mogelijk)*

1	Omdat deze werkplek me leuk leek
2	Omdat ik op deze werkplek meer kan verdienen dan op andere werkplekken
3	Omdat ik liever werk met de klanten op mijn huidige werkplek dan met klanten op andere werkplekken
4	Omdat ik liever werk met de werkgever of exploitant op mijn huidige werkplek dan met die op andere werkplekken
5	Omdat ik de hygiëne op mijn huidige werkplek beter vind dan op andere werkplekken
6	Omdat dit de enige werkplek in mijn woonomgeving is
7	Anders, namelijk ____
	Weet niet/geen antwoord

12. Op hoeveel verschillende werkplekken – al dan niet in dezelfde seksbranche – heeft u als sekswerker tot nu toe gewerkt in Nederland? In totaal _______ werkplekken

13. Hebt u nu of in het verleden ook een werkplek in het buitenland (gehad)?

0	Nee **ga naar vraag 15**
1	Ja, in het verleden
2	Ja, en momenteel heb ik nog steeds een werkplek in het buitenland
99	Geen antwoord

14. Op hoeveel verschillende werkplekken – al dan niet in dezelfde seksbranche – heeft u als sekswerker tot nu toe gewerkt in het buitenland? In totaal _______ werkplekken

Toelichting voor interviewer
Indien de geïnterviewde nooit heeft gewisseld van werkplek, dan de volgende vraag niet stellen.

15. Kunt u zeggen waarom u soms van werkplek wisselt of heeft gewisseld? *(meer antwoorden mogelijk)*

1	Omdat ik het leuk vind om op verschillende plekken te werken
2	Omdat ik problemen/ruzie had met de exploitant/werkgever
3	Omdat ik te weinig verdiende op een werkplek
4	Omdat ik op die manier op een goedkopere werkplek kan werken
5	Omdat ik eens wilde uitproberen hoe het werken op een andere werkplek is
6	Omdat ik op een werkplek wilde werken waar de werkgever of exploitant een vergunning had.
7	Anders, namelijk ____
	Weet niet/geen antwoord

16. Werkt u bij voorkeur op een werkplek waar de werkgever of exploitant een vergunning heeft?

0	Nee
1	Ja
2	Ik heb geen mening hierover **ga naar vraag 18**
99	Geen antwoord **ga naar vraag 18**

17. Om welke reden(en) werkt u wel/niet liever op een werkplek waar de werkgever of exploitant een vergunning heeft?

____
____
____

Arbeidsrelatie

Toelichting voor interviewer
Geef aan de geïnterviewde aan dat de volgende vragen gaan over de werkplek waar de sekswerker op het moment van het interview werkt.

De verwachting is dat niet iedere respondent goed op de hoogte is van het begrip 'opting-in regeling' terwijl daar mogelijk wel gebruik van wordt gemaakt. Om deze reden kort toelichten. **De regeling houdt in dat iemand met de werkgever afspreekt dat er loonbelasting en premies etc. worden ingehouden. Dit bespaart de sekswerker een hoop administratieve handelingen.**

18. Op welke wijze werkt u op uw huidige werkplek?

1	Ik werk in loondienst (bedrijf met baas/werkgever)
2	Ik werk als zelfstandige
3	Ik werk via opting-in regeling *(zie toelichting hierboven)*
4	Anders, namelijk ___________________________________
99	Weet niet/geen antwoord

19. Bent u tevreden hiermee? *Van 1 (zeer ontevreden) tot 5 (zeer tevreden).*

1	Zeer ontevreden
2	Ontevreden
3	Niet tevreden, maar ook niet ontevreden
4	Tevreden
5	Zeer tevreden
99	Weet niet/geen antwoord

20. Indien u (zeer) ontevreden met uw dienstverband bent, wat is/zijn daarvan dan de reden(en)?

____
____
____
____
____

Toelichting voor interviewer
Let bij de volgende vraag op: het kan zijn dat veel van de stellingen niet van toepassing zijn voor zelfstandige sekswerkers. Daarom is de antwoordcategorie 'niet van toepassing' opgenomen.

21 A. Maakt u met uw werkgever/exploitant of iemand anders afspraken over de volgende onderwerpen?
B. Houdt de werkgever of exploitant zich aan deze afspraak?

	Vraag 21a				Vraag 21b		
	Ik maak hierover afspraken	Ik bepaal dit zelf	Dit wordt voor mij bepaald	Niet van toepassing	Nee	Ja	Niet van toepassing
1. De tijden waarop u werkt	0	1	2	88	0	1	88
2. De klanten met wie u wel of niet wilt werken	0	1	2	88	0	1	88
3. De diensten die u wel of niet wilt verrichten	0	1	2	88	0	1	88
4. Het opnemen van vrije dagen of vakantiedagen	0	1	2	88	0	1	88
5. Het doorbetalen van loon bij ziekte	0	1	2	88	0	1	88
6. De kleding die u draagt tijdens het werk	0	1	2	88	0	1	88
7. De prijs die aan een klant wordt gevraagd	0	1	2	88	0	1	88
8. Het deel van uw inkomsten die u aan de werkgever of exploitant afstaat	0	1	2	88	0	1	88
9. De hoogte van de huur van de werkplek	0	1	2	88	0	1	88
10. De hygiëne van de werkplek	0	1	2	88	0	1	88
11. Het gebruik van drugs of alcohol	0	1	2	88	0	1	88
12. Anders, ______________________	0	1	2	88	0	1	88
13. Anders, ______________________	0	1	2	88	0	1	88

22. Kunt u toelichten waarom bepaalde afspraken niet goed verlopen?

____
____
____
____
____

23. Hoe worden de gemaakte afspraken vastgelegd?

1	Schriftelijk
2	Mondeling
3	Zowel schriftelijk als mondeling
99	Weet niet/geen antwoord
88	Niet van toepassing (indien zelfstandig)

24. Hoe worden uw werktijden bepaald?

1	Ik bepaal zelf mijn werktijden
2	Via een intekenlijst
3	Ik heb vaste werktijden die in een rooster worden vastgelegd
4	Mijn werktijden zijn vastgelegd in mijn contract
5	Anders, namelijk ______________________________
99	Weet niet/geen antwoord

Toelichting voor interviewer
Bij de volgende vraag kan gekozen worden voor één van de opties per uur, per dag (d.w.z. dagdeel van doorgaans 8 uur), per week of per maand. Dit is afhankelijk van wat de geïnterviewde het eenvoudigst te beantwoorden vindt. Let bij de volgende vraag op: het kan zijn dat deze niet van toepassing is voor bepaalde sekswerkers. Daarom is de antwoordcategorie 'niet van toepassing' opgenomen.

25. Hoe hoog is de huur van uw werkplek? _______€ per

1	per uur
2	per dag
3	per week
4	per maand
88	Niet van toepassing
99	Weet niet/geen antwoord

26. Wat is de minimale huurtermijn van uw werkplek? *(bijvoorbeeld een minimum aantal dagen per week of per maand)*

____

27. Ik noem enkele aspecten die met uw werk te maken kunnen hebben. Kunt een volgorde aangeven van hoe belangrijk u elk aspect vindt? *(1 = meest belangrijk tot en met 7 = minst belangrijk)*

	a. Geen administratieve rompslomp
	b. Doorbetaling bij ziekte
	c. Weinig belasting betalen
	d. Vakantiedagen
	e. Vaste verdiensten of vast loon
	f. Zelf bepalen met welke klanten ik werk
	g. Zelf bepalen wat ik vraag voor een bepaalde seksuele handeling

Toelichting voor interviewer
Let bij de volgende vraag op: het kan zijn dat veel van de stellingen niet van toepassing zijn voor bepaalde sekswerkers. Daarom is de antwoordcategorie 'niet van toepassing' opgenomen.

28. Hieronder volgt een aantal stellingen. Bent u het hiermee eens of oneens?

	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Weet niet/ geen antwoord	Niet van toepassing
a. Ik vind de huurprijs van mijn werkplek goed	1	2	3	99	88
b. Ik mag meepraten bij veranderingen in het bedrijf	1	2	3	99	88
c. Ik vind het deel van de inkomsten dat ik moet afstaan aan mijn werkgever heel redelijk	1	2	3	99	88
d. In het geval van vervelende klanten zet mijn werkgever of de exploitant de klant eruit	1	2	3	99	88
e. De samenwerking met mijn werkgever of de exploitant verloopt goed	1	2	3	99	88
f. De werkgever of de exploitant helpt mij bij zakelijke aspecten (bijvoorbeeld inschrijving bij Kamer van Koophandel)	1	2	3	99	88
g. Ik voel mij tijdens mijn werk wel eens onder druk gezet door opmerkingen of gedrag van de werkgever of exploitant	1	2	3	99	88
h. Ik vind dat er voldoende rekening wordt gehouden door de werkgever of exploitant met mijn privé omstandigheden (bv. ziekte, overlijden e.d.)	1	2	3	99	88

Tevredenheid met werkzaamheden

29. Bent u tevreden met de manier waarop uw werkzaamheden verlopen? *Van 1 (heel ontevreden tot 5 (heel tevreden).*

1	Heel ontevreden
2	Ontevreden
3	Niet tevreden maar ook niet ontevreden
4	Tevreden
5	Heel tevreden
99	Weet niet/geen antwoord

Toelichting voor interviewer
Deze vraag stellen aan geïnterviewden die (heel) tevreden of (heel) ontevreden zijn.

30. Om welke redenen bent u wel of niet tevreden hierover?

____
____
____
____

Stoppen met sekswerk

31. Bent u in het verleden wel eens gestopt met sekswerk?

0	Nee **ga naar vraag 38**
1	Ja

32. Hoe vaak bent u tot op heden in totaal gestopt met sekswerk?

1	1 keer
2	2 keer
3	3 keer
4	4 keer
5	5 of meer keer

33. Hoe lang bent u gestopt met sekswerk? *(Indien vaker gestopt, vragen naar de laatste keer gestopt)*

1	Minder dan een maand
2	1 maand tot een half jaar
3	Een half jaar tot een jaar
4	1-2 jaar
5	2-5 jaar
6	Langer dan 5 jaar

34. Om welke reden(en) bent u destijds gestopt als sekswerker? *(Indien vaker gestopt, vragen naar de laatste keer gestopt / meer antwoorden mogelijk)*

1	Omdat ik het werk niet meer leuk vond
2	Omdat ik te weinig verdiende
3	Omdat ik graag een andere baan – niet als sekswerker - wilde hebben
4	Omdat ik een partner kreeg die bezwaar had tegen mijn werk
5	Omdat mijn werkomgeving te onhygiënisch was
6	Omdat het werk fysiek te zwaar voor me was
7	Omdat ik in mijn werk veel met drank en/of drugs in aanraking kom
8	Omdat ik te vaak lastige klanten had
9	Omdat ik problemen had met mijn werkgever of met de exploitant
10	Anders, namelijk ________________________________
11	Anders, namelijk ________________________________
99	Weet niet/geen antwoord

35. Hoe bent u destijds gestopt met het sekswerk? *(Indien vaker gestopt, vragen naar de laatste keer gestopt, meer antwoorden mogelijk)*

1	Zonder enige hulp
2	Met hulp van familie, vrienden en/of (oud-)collega's gekregen
3	Onder begeleiding van hulpinstantie (bv. huisarts, GGD, verslavingszorg e.d.)
4	Anders, namelijk ____
	Weet niet/geen antwoord

36. Wat bent u gaan doen toen u gestopt was als sekswerker? *(Indien vaker gestopt, vragen naar de laatste keer gestopt, meer antwoorden mogelijk)*

1	Ik heb een baan gevonden buiten de seksbranche
2	Ik heb een uitkering gekregen
3	Ik ben teruggegaan naar mijn land van herkomst
4	Ik zat thuis en mijn partner zorgde voor de inkomsten
5	Ik zat thuis in een werkloze situatie
6	Ik ben een opleiding gaan volgen / ben weer naar school gegaan.
7	Ik heb in een (verslavings)zorginstelling gezeten
8	Anders, namelijk ____
	Geen antwoord

37. Waarom bent u uiteindelijk weer begonnen als sekswerker? *(Indien vaker gestopt, vragen naar de laatste keer gestopt, meer antwoorden mogelijk)*

1	Ik had geldproblemen
2	Ik kon geen ander werk vinden
3	Ik vond het leuk om weer als sekswerker te gaan werken
4	Omdat iemand mij hiertoe heeft overgehaald
5	Omdat iemand mij heeft geadviseerd om weer als sekswerker te gaan werken
6	Anders, namelijk ____
	Weet niet/geen antwoord

38. Hebt u er recentelijk wel eens over *nagedacht* om (weer) te stoppen met dit werk?

0	Nee **ga naar vraag 40**
1	Ja, soms
2	Ja, vaak

39. Om welke reden(en) denkt u hierover na? *(meer antwoorden mogelijk)*

1	Omdat ik het werk niet meer leuk vind
2	Omdat ik te weinig verdien
3	Omdat ik graag een andere baan – niet als sekswerker - wil hebben
4	Omdat ik een partner kreeg die bezwaar had tegen mijn werk
5	Omdat mijn werkomgeving te onhygiënisch is
6	Omdat het werk fysiek te zwaar voor me is
7	Omdat ik in mijn werk veel met drank en/of drugs in aanraking kom
8	Omdat ik te vaak lastige klanten had
9	Omdat ik problemen had met mijn werkgever of met de exploitant
10	Omdat ik vind dat ik te oud ben aan het worden voor mijn huidige werk
11	Anders, namelijk ____
12	Anders, namelijk ____
	Weet niet/geen antwoord

Contact met organisaties/instellingen

40. Weet u bij welke organisaties/instellingen u terecht kunt indien u ondersteuning nodig heeft op het terrein van:

1. financiën	0 nee	1 ja
2. gezondheidszorg	0 nee	1 ja
3. uitstappen uit de prostitutiesector	0 nee	1 ja
4. hygiëne van uw werkplek	0 nee	1 ja
5. problemen met uw werkgever of exploitant	0 nee	1 ja

Toelichting voor interviewer
Licht bij de volgende vraag de verschillende organisaties/instellingen kort toe, zodat de geïnterviewde duidelijk voor ogen heeft waarover het gaat.

41. A. Hebt u het afgelopen jaar met betrekking tot uw werkzaamheden als sekswerker te maken gehad met één van de volgende personen of organisaties/instellingen?
B. En voelde u zich daarbij goed (+) of niet goed (-) behandeld?
C. Kunt u uitleggen waarom u zich goed of slecht behandeld voelde?

	41a. Contact (ja/nee)			41b. Behandeling + of -	41c. Korte toelichting op behandeling
1. Bank (bijv. voor afsluiten rekening)	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
2. Verzekeringsmaatschappij (voor verkrijgen verzekering)	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
3. Zorgverzekeraar (voor verkrijgen zorgverzekering)	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
4. Boekhouder	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
5. Advocaat	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
6. Clubarts (arts in club of privéhuis)	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
7. Huisarts	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
8. Verslavingszorg	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
9. Ziekenhuis	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
10. Hulpverleningsorganisatie voor sekswerkers	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
11. Hulpverleningsorganisatie van en door (oud-)sekswerkers (bijv. Stichting Geisha)	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
12. GGD (bijv. in geval van soa-controle)	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
13. Zedenpolitie / politie commerciële zeden	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
14. Belastingdienst	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
15. Sociale dienst of UWV (voor verkrijgen uitkering)	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
16. Kamer van Koophandel (bijv. voor inschrijven als zelfstandige)	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		
17. Schuldhulpverlening	0 nee	1 ja	88 niet van toepassing		

42. Bij welke van bovengenoemde organisaties/instellingen is anonimiteit voor u belangrijk en minder belangrijk?
Belangrijk:

____

____

____

Minder belangrijk

____

____

____

43. Hoe belangrijk vindt u het dat uw werkzaamheden als sekswerker onbekend zijn voor uw familie, vrienden en kennissen? *Van 1 (heel onbelangrijk) tot 5 (heel belangrijk).*

1	Heel onbelangrijk
2	Onbelangrijk
3	Niet belangrijk maar ook niet onbelangrijk
4	Belangrijk
5	Heel belangrijk
99	Weet niet/geen antwoord

Wensen en behoeften voor de toekomst

44. Ik noem enkele aspecten waaraan binnen de seksbranche gewerkt zou kunnen worden. Kunt u bij elk aspect aangeven hoe belangrijk u dat aspect vindt? *Van 1 (heel onbelangrijk) tot 5 (heel belangrijk).*

	Heel onbelangrijk	Onbelangrijk	Neutraal	Belangrijk	Heel belangrijk	Niet van toepassing	Weet niet/geen antwoord
a) Positief imago van het beroep van sekswerker bij burgers en organisaties/ instellingen	1	2	3	4	5	88	99
b) Fatsoenlijke bejegening van sekswerkers door organisaties/instellingen	1	2	3	4	5	88	99
c) Overal hetzelfde beleid en dezelfde regels binnen de seksbranche	1	2	3	4	5	88	99
e) Recht op vakantiegeld hebben	1	2	3	4	5	88	99
f) Goede hygiëne van de werkplek	1	2	3	4	5	88	99
g) Een veilige werkplek	1	2	3	4	5	88	99
h) Toegang tot goede gezondheidszorg	1	2	3	4	5	88	99
i) Goede steun en begeleiding van hulpverleningsorganisaties	1	2	3	4	5	88	99
j) Aanpak van gedwongen prostitutie/vrouwenhandel/loverboys	1	2	3	4	5	88	99
k Aanpak van de illegale seksbranche	1	2	3	4	5	88	99

45. Welke drie van de hiervoor (*bij vraag 44*) genoemde aspecten vindt u het meest belangrijk? *(noteer letter, mag in willekeurige volgorde)*

Aspect 1	
Aspect 2	
Aspect 3	

46. Zijn er nog andere aspecten binnen de seksbranche waarvan u vindt dat hieraan gewerkt moet worden, bijvoorbeeld door werkgevers of exploitanten in de branche, de overheid of andere partijen? *(bijvoorbeeld aspecten als arbeidsvoorwaarden, -omstandigheden en gezondheid)*

____
____
____
____
____

47. Hoe denkt u dat uw toekomst er over 5 jaar uitziet? Wat doet u dan voor werk?

____
____
____

Inkomsten

48. Wie bepaalt het bedrag dat u aan een klant vraagt?

1	Ik bepaal dit bedrag zelf
2	Ik bepaal dit in overleg met collega's in de branche
3	Ik bepaal dit in overleg met de werkgever of de exploitant
4	Mijn werkgever of de exploitant bepaalt dit
5	Anders, namelijk ________________________________
99	Weet niet/geen antwoord

49. Levert het bepalen van het tarief in de praktijk wel eens problemen op? *(bijvoorbeeld: hoe zit het met de prijsconcurrentie tussen sekswerkers, hoe weten klanten waar ze aan toe zijn, hoe ver mag je boven de richtprijs komen)*

____
____
____
____
____
____
____
____

Toelichting voor interviewer
Indien de geïnterviewde eerder heeft aangegeven in loondienst of als zelfstandige te werken, lees dan alleen die antwoordcategorieën op.

50. Op welke manier ontvangt u uw inkomsten?

1	Ik ben in loondienst en krijg een vast salaris van mijn werkgever
2	Ik werk via opting-in en krijg per klant een vast percentage, namelijk __ %
3	Ik ben zelfstandige en behoudt alle inkomsten van mijn klanten zelf
4	Ik ben zelfstandige en moet een vast percentage van mijn inkomsten afstaan aan de werkgever of exploitant, namelijk ____ %
5	Anders, namelijk _____________________________________
99	Weet niet/geen antwoord

Toelichting voor interviewer
De geïnterviewden hebben naar verwachting moeite met het beantwoorden van de volgende vragen. Benadruk om deze reden nogmaals de anonimiteit van het interview.

51. Hoeveel verdiende u het afgelopen jaar gemiddeld per uur (schatting)? € _______

52. Doet u aangifte van uw inkomsten bij de Belastingdienst?

0	Nee
1	Ja, dat doe ik zelf
2	Ja, dat doet mijn administrateur/boekhouder
3	Ja, dat doet iemand anders voor me, namelijk __________________
99	Weet niet/geen antwoord

53. Hoe tevreden bent u met uw inkomsten als sekswerker?

1	Zeer tevreden
2	Tevreden
3	Niet tevreden, niet ontevreden
4	Ontevreden
5	Zeer ontevreden
99	Weet niet/geen antwoord

54. Kunt u een schatting geven wat u aan <u>eigen inkomsten per week overhoudt via uw werk als sekswerker</u>? *(toelichting: na afdracht belastingen en mogelijk betalen van huur werkplek)*

1	Minder dan € 250
2	€ 250-500
3	€ 500-750
4	€ 750-1000
5	€ 1000-1250
6	€ 1250-1500
7	€ 1500-1750
8	€ 1750-2000
9	€ 2000-2500
10	€ 2500 of meer
11	Deze vraag wil ik niet beantwoorden
99	Deze vraag <u>kan</u> ik niet beantwoorden (onvoldoende zicht op precieze inkomsten)

55. Hebt u ook nog inkomsten per week via ander werk (dus niet als sekswerker)?

0	Nee
1	Ja
99	Weet niet/geen antwoord

Achtergrondvragen

Toelichting voor interviewer
De geïnterviewden kunnen moeite hebben met het beantwoorden van de volgende vragen. Benadruk om deze reden nogmaals dat wij in ons onderzoek ook naar de gezondheidssituatie van sekswerkers.

56. Eerst een paar vragen over uw gezondheid <u>in het afgelopen jaar.</u>

	Ja	Nee
a) Doet u in uw vrije tijd regelmatig aan sport?	1	0
b) Neemt u meestal de tijd om rustig te eten?	1	0
c) Rookt u meer dan 20 sigaretten per dag?	1	0
d) Drinkt u meer dan 25 glazen alcohol per week?	1	0
e) Gebruikt u wel eens kalmeringsmiddelen?	1	0
f) Gebruikt u wel eens softdrugs?	1	0
g) Gebruikt u wel eens harddrugs?	1	0

57. Vervolgens enkele vragen over de emotionele belasting van uw werk in het afgelopen jaar.

	Altijd	Vaak	Soms	Nooit
a) Is uw werk emotioneel zwaar?	3	2	1	0
b) Wordt u in uw werk met dingen geconfronteerd die u persoonlijk raken?	3	2	1	0
c) Wordt er door anderen een persoonlijk beroep op u gedaan in uw werk?	3	2	1	0
d) Voelt u zich persoonlijk aangevallen of bedreigd in uw werk?	3	2	1	0
e) Hebt u in uw werk contacten met lastige klanten?	3	2	1	0
f) Moet u voor uw werk mensen kunnen overtuigen of overreden?	3	2	1	0
g) Komt u door uw werk in aangrijpende situaties terecht?	3	2	1	0

Tot slot een vraag over ingrijpende gebeurtenissen. Soms maken mensen zeer ingrijpende gebeurtenissen mee, zoals in een levensbedreigende situatie terecht komen door een ramp, een ernstig ongeluk of een brand; bedreigd of aangevallen worden; aangerand of verkracht worden; zien dat iemand vermoord wordt, of dood is, of ernstig gewond is; of horen dat er iets afschuwelijks is gebeurd met iemand die u na aan het hart ligt.

58 a) Heeft u ooit in uw leven soortgelijke dingen meegemaakt?

0	Nee **naar vraag 59**
1	Ja
99	Weet niet/geen antwoord

58 b). Reageerde u bij ten minste één van deze gebeurtenissen met intense angst, hulpeloosheid of afschuw?

0	Nee **naar vraag 59**
1	Ja
99	Weet niet/geen antwoord

Toelichting voor interviewer
Indien beide vragen met 'ja' beantwoord, ga dan door met onderstaande vervolgvragen.

58 vervolg

	Ja	Nee
c) Verontrustende gedachten of herinneringen aan de gebeurtenis die in uw hoofd opkomen tegen uw wil	1	0
d) Verontrustende dromen over de gebeurtenis	1	0
e) U gedragen of voelen alsof de gebeurtenis opnieuw plaatsvindt	1	0
f) Van streek raken door dingen die u aan de gebeurtenis herinneren	1	0
g) Lichamelijke reacties (zoals snelle hartslag, steen in de maag, zweten, duizeligheid) wanneer u herinnerd wordt aan de gebeurtenis	1	0
h) Moeilijk in slaap kunnen komen of te vroeg wakker worden	1	0
i) Geïrriteerdheid of woedeaanvallen	1	0
j) Moeite hebben met concentreren	1	0
k) Verhoogd bewustzijn van mogelijke gevaren voor uzelf en anderen	1	0
l) Gespannen zijn of schrikken van iets onverwachts	1	0

Toelichting voor interviewer
Hieronder staat een lijst met problemen die mensen kunnen hebben. Omcirkel s.v.p. het cijfer dat het beste aangeeft in hoeverre u last had van dit probleem gedurende de afgelopen week inclusief vandaag. Het staat u vrij geen antwoord te geven.

59. Hoeveel last had u de afgelopen week van …

	Niet				Heel veel	Geen antwoord
a. Zenuwachtigheid of beverigheid	0	1	2	3	4	99
b. Duizeligheid of moeite je evenwicht te bewaren	0	1	2	3	4	99
c. Pijn op de borst of het hart	0	1	2	3	4	99
d. Het gevoel dat je niets waard bent	0	1	2	3	4	99
e. Zomaar plotseling bang worden	0	1	2	3	4	99
f. Je eenzaam voelen	0	1	2	3	4	99
g. Je somber voelen	0	1	2	3	4	99
h. Geen interesse kunnen opbrengen voor dingen	0	1	2	3	4	99
i. Bang zijn	0	1	2	3	4	99
j. Misselijk of je maag van streek	0	1	2	3	4	99
k. Benauwd, moeite met ademhalen	0	1	2	3	4	99
l. Gevoelloosheid of tintelingen in bepaalde lichaamsdelen	0	1	2	3	4	99
m. Je hopeloos voelen over de toekomst	0	1	2	3	4	99
n. Je slap of zwak voelen ergens in je lichaam	0	1	2	3	4	99
o. Je gespannen en opgefokt voelen	0	1	2	3	4	99
p. Aanvallen van angst of paniek	0	1	2	3	4	99
q. Je zo rusteloos voelen dat je niet stil kan blijven zitten	0	1	2	3	4	99
r. Gedachten aan zelfmoord	0	1	2	3	4	99

60. Wat is uw leeftijd? ________ jaar

61. In welk land bent u geboren?

1	Nederland **ga naar vraag 63**
2	Antillen
3	Bulgarije
4	Colombia
5	Dominicaanse Republiek
6	Duitsland
7	Ecuador
8	Ghana
9	Hongarije
10	Indonesië
11	Italië
12	Kroatië
13	Liberia
14	Litouwen
15	Marokko
16	Mozambique
17	Nigeria
18	Polen
19	Roemenië
20	Servië
21	Slowakije
22	Suriname
23	Thailand
24	Tsjechië
25	Uganda
26	Venezuela
27	Wit-Rusland
28	Anders, namelijk ________________________________
99	Geen antwoord

62. Sinds wanneer woont u in Nederland? Sinds het jaar _______________

63. Tot welke leeftijd heeft u op school gezeten / een opleiding gevolgd? _____________ jaar

Tot slot

64. Denkt u dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland geheel vrijwillig in deze sector werkt?

0	Nee
1	Ja
99	Weet niet/geen antwoord

65. Denkt u dat de meerderheid van de sekswerkers in Nederland 18 jaar of ouder is?

0	Nee
1	Ja
99	Weet niet/geen antwoord

66. Denkt u dat de meerderheid van de sekswerkers een deel van hun inkomsten afstaat aan een pooier?

0	Nee
1	Ja
99	Weet niet/geen antwoord

Toelichting voor interviewer
De volgende vraag moet niet rechtstreeks worden gesteld aan de geïnterviewde. Er zou op informele wijze gevraagd kunnen worden hoe goed iemand Nederland en/of Engels spreekt. De interviewer moet naar eigen inschatting onderstaande vraag beantwoorden.

67. In welke mate kunt u zich in het Nederlands of het Engels verstaanbaar maken? *(bv in gesprek met werkgever, exploitant of klanten)*

1	Goed
2	Redelijk
3	Onvoldoende

Dit is het einde van de vragenlijst, hartelijk dank voor uw medewerking.

(Overhandig de vergoeding en <u>laat tekenen voor ontvangst</u>!)

Algemene opmerkingen interview

Hier ook melden of de sekswerkers andere talen spreekt dan Nederlands en/of Engels

Ruimte voor observaties interviewer (invullen na afloop interview)

- *Welke indrukken heeft de interviewer ten aanzien van de werkomgeving van de sekswerker?*
- *Heeft de interviewer de indruk dat de sekswerker in vrijheid kan praten? n de sekswerker?*
- *Overige observaties?*

BIJLAGE 3

Lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen

Tabel B3.1 Gemiddelde scores op afzonderlijke klachten waar respondenten de afgelopen week last van hadden (score 0 - niet tot 4 - heel veel)

	Totaal (n=337-358)	Ramen (n=79-81)	Club/privéhuis (n=97-99)	Escort (n=63/70)	Thuis-sekswerk (n=53-56)	Massage-salon (n=36)
Gedachten aan zelfmoord	,12 (,52)	,06 (,25)	,17 (,66)	,19 (,72)	,09 (.41)	,03 (,17)
Zomaar plotseling bang worden	,22 (,76)	,20 (,76)	,30 (,86)	,24 (,89)	,11 (,41)	,14 (,68)
Aanvallen van angst of paniek	,26 (,80)	,15 (,62)	,41 (1,01)	,33 (,86)	,11 (,49)	,14 (,54)
Pijn op de borst of in het hart	,29 (,82)	,36 (,95)	,27 (,78)	,39 (,94)	,29 (,71)	,11 (,67)
Benauwdheid/moeite met ademhalen	,35 (,94)	,30 (,89)	,47 (,99)	,36 (1,02)	,34 (,90)	,03 (,17)
Gevoelloosheid of tintelingen in bepaalde lichaamsdelen	,27 (76)	,22 (,79)	,37 (,90)	,21 (,64)	,25 (,72)	,33 (,63)
Duizeligheid/moeite met evenwicht bewaren	,34 (,86)	,3 (,88)	,43 (,86)	,3 (,79)	,25 (,82)	,22 (,76)
Bang zijn	,36 (,89)	,32 (,88)	,43 (1,03)	,46 (,93)	,16 (,68)	,31 (,75)
Misselijkheid/maag van streek	,38 (,91)	,41 (1,01)	,43 (,92)	,40 (,79)	, 21 (,68)	,31 (,98)
Slap of zwak voelen ergens in je lichaam	,43 (,95)	,29 (,80)	,50 (1,01)	,44 (,96)	,55 (1,08)	,47 (,97)
Gevoel dat je niets waard bent	,46 (1,00)	,29 (,64)	,41 (1,01)	,69 (1,27)	,61 (1,04)	,14 (,35)
Zo rusteloos voelen dat je niet stil kan blijven zitten	,54 (1,10)	,57 (1,18)	,68 (1,16)	,40 (,91)	,64 (1,26)	,03 (,17)
Zenuwachtigheid/beverigheid	,59 (1,11)	,53 (1,12)	,52 (1,01)	,76 (1,27)	,66 (1,16)	,22 (,72)
Hopeloos voelen over de toekomst	,70 (1,23)	,57 (1,17)	,78 (1,30)	,89 (1,38)	,53 (1,00)	,50 (,97)
Geen interesse kunnen opbrengen voor dingen	,67 (1,13)	,53 (1,00)	,96 (1,31)	,54 (,99)	,70 (1,14)	,39 (,96)
Eenzaam voelen	,80 (1,20)	,72 (1,10)	,80 (1,26)	,99 (1,35)	,93 (1,31)	,56 (,81)
Somber voelen	,86 (1,18)	,92 (1,21)	,86 (1,18)	,96 (1,28)	,66 (1,07)	,58 (,91)
Gespannen of opgefokt voelen	1,03 (1,36)	1,12 (1,48)	1,10 (1,35)	1,07 (1,45)	,86 (1,21)	,58 (,73)

Regioplan Beleidsonderzoek

Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
T 020 531 531 5
F 020 626 519 9
E info@regioplan.nl
I www.regioplan.nl